

Foia enciclopedică literară lunară.

ADMINISTRAȚIUNEA:
ȘOIMUȘ (POSTA: NAGY-SAJÓ).

ABONAMENTUL:
PE AN 6 FL. (15 FRANCI).

REDAȚIUNEA:
RETTEG (RETEAG).

STELELE.

O stéuă plină de mister
Când pică cale-și tae
Lăsând în urma ei pe cer
O dungă de văpaie.

Tot astfel când de pe pământ
Apun stele 'n țerină
Remâne 'n urma lor un sfânt
Și viū drum de lumină.

O stea de cade de pe cer
In golurile 'ntinse,
Resar altele 'n locul ei
Mai vii și mai aprinse;

Pe acest pământ rătăcitor
De cade însă o stéuă:
Ne trebuie un veac întreg
Pân' cresce alta nouă.

În van atâtea stele ard
Și viū in cale scapăr
Căci cad, dar nu s'a pomenit
Să cață vr'un lucéfër

Sunt visurī sarbede, căror
Le đic, și fără frică:
Deși atâte stele mor
Luceferii nu pică!

Adrian Ungureanū.

Gazeta Transilvaniei și Iacob Mureșianu.

Noi, Români din Austro-Ungaria, avem ași mulțisore gazete: unele politice, altele literare, altele bisericesci și școlastice, după aceea altele pentru literatura frumoasă, astfel că ași mai nimenea nu s'ar pute plânge că n'are ce ceti, numai voința și putința se nu-i lipsescă. Avem gazețe mai scumpe și mai greu de înțeles, decî menite pentru cei ce știu carte mai multă și-s mai cu dare de mână; dar avem și gazețe mai ieftinute și scrise într'o limbă ușoră și lesne de priceput chiar pentru țeranii cu mai puținică știință de carte. De aceea cu bucurie vedem ridicându-se și împărțindu-se din poștă pe tôte satele tencuri întregi de gazețe românesci. Dar nu așa eră nainte de șesezeci de ani. Atunci nu la țeranii, dar nici la preoți și protopopi nu aflai gazețe românesci, ba nu aflai nici la vlădicii, că nu erau, nu aveam nici o gazetă românescă. Așa era vremea! Dar scris era în cartea sorții ca să nu fie tot așa, scris era ca lucrurile se se schimbe în mai spre bine, cât de cât, scris era ca din sinul nostru se iasă fi bravii, cari se schimbe starea lucrurilor. Și acel timp a venit abia pe la anul 1838 delar escumpărarea lumii, adecă după ani 1735 dela descălecarea noastră pe aceste plaiuri ale Daciei vechi. Și lucru greu eră pe acele timpuri edarea unei foi, căci trebuia cerută concesiune spre acel scop dela locurile cele mai înalte, chiar dela monarchul. Er concesiune nu putea nici se ceră altcineva, decât tipografii. Tipografii române pe atunci nu aveam, er tipografiile streine tôte erau privilegiate, și altele nu se puteau înființa decât cu concesiune dela monarchul.

Mai eră un necaz: tipografia era răspundătoare pentru tot ce tipăria, chiar și pentru cărțile de rugăciune. Decî tipografiile străine cu mare greu s'ar fi putut hotărî se iee răspunderea pentru o foie românescă și se-i ceră concesiunea tipăririi.

Pe acelea timpuri trăia în Brașov tipograful Ioan Gött, care avea câștigat dreptul de a tipări diare politice în limba germână și magiară. Cu acesta se învoi George Barițiu se tipărescă o foie românescă. Și tipări în Iulie 1837 doi numeri, dar numai doi, că îndată fu oprită tipărirea mai departe, până se va face întrebare la guvernul țerei. La întrebarea făcută în 24 Iulie 1837, bunul împărat Ferdinand binevoi a dá Românilor concesiunea de a-și fundă o foie, sub rigórea censorilor. Astfel Sâmbătă în 1 Ianuarie 1838 eși primul nr. din »Fóe literară« er la 12 Martie 1838 primul nr. din »Gazeta de Transilvania«, redactată de fericiti George Barițiu și Iacob Mureșianu, er din Iunie 1839 ajutoari la acesta muncă grea de poetul Andrei Mureșianu.

Și ce bucurie pentru némul nostru când vedem că are și el foi românesci; și ce bucurie pentru redactorii, când vedeau însuflețirea, cu care sunt primite primele încercări diaristice! Etă cum descrie fericitul George Barițiu aceea însuflețire:

»Toți câți sciau se pórte péna, simțiau plăcerea a sta cu mica redacțiune în comunicațiune și scopul tuturor era, ca pe lângă înaintarea literaturii se ne dăm și educațiunea politică, a cărei lipsă o simțiam foarte tare, mai vèrtos când reflectam în noi că se pòte se ajungem și epoche mai grele».

Acesta este istoricul foarte pe scurt al diaristicei noastre; așa s'a început edarea Gazetei de Transilvania, carea a bătut drumul, ca în urma ei se se pótă ivi alte foi mari și mici, din care unele avură o durată mai scurtă, altele mai lungă, er ea, Gazeta, stă neclătită pe bazele, pe care o aședară primii ei fundatori. Primul merit dară este al nemuritorilor George Barițiu, Iacob Mureșianu și Andrei Mureșianu, care dela începutul activității lor, până își puseră mâinile pe piept, au lucrat numai pentru binele și fericirea némului lor, din care causă se cuvine se-i cunoscă tótă făptura românescă presentă și viitoare, până va mai fi un Român în lume.

Despre Andrei Mureșianu, deși foarte pe scurt, vorbirăm în broșura II, er despre George Barițiu ni se va dá ocaziunea a vorbi mai pe larg altădată, căci tôte faptele mai însemnate în viața noastră națională, pe tôte terenurile, nu s'au îndeplinit fără densusul din anul 1838—1892, când îl chiamă D-deul părinților noștri la sine. Ci fiind aci vorba de *Gazeta* suntem îndemnați a vorbi la acest loc mai pe larg despre *Iacob Mureșianu*, — susțitorul ei timp de un jumătate de véc.

Iacob Mureșianu s'a născut în 27 Novembre 1812 în comuna Rebrišóra, cea dintăiu comună lângă Someș, din sus de Năsăud. Tatăl său a fost preot în aceea comună și nu cunoscea datoriă mai sântă decât creșterea fiului său Iacob. Mai întâiu îl dete la învățătură în Năsăud, de unde la anul 1824 îl duse la Blaj, unde stătù până termină clasele gimnasiale, filosofice și teologice, tôte cu succes eminent. S'a preparat decî pentru cariera preotească. Dar omul propune, D-deu dispune. Era merit de Providință se fie preot și predicator nu al unei comune mici bisericesci, ci al unui ném întreg! Astfel îl vedem îndată după absolvirea școlilor chemat la Brașov ca învățător, unde în scurtă vreme ajunse profesor gimnasiului rom.-cat., în care post a stat 39 de ani, între care ca director al acestui gimnasiu timp de 20 de ani.

Ca profesor a fost la culmea misiunii sale. Pe școlarii români dela gimnasiul condus de el îi învăță cu blândeță părintescă în spirit național. Cu ei era în școlă, cu ei la preumblare și cu ei la el acasă. Casa lui a fost un adevărat institut de creștere națională, — pururea plină de studenți români, cu ei era în casă, cu ei la mesă, pururea cu ei. Din sinul acestor tineri au eșit ómenii cei mai destinși ai némului nostru.

La anul 1840 se căsătorì cu Savastia, fica comerciantului Dimitrie Nicolaș din Brașov. Din acesta căsătorie fericită D-deu l'a binecuvântat cu 7 copii, 3 feciori și 4

fete. Unul din aceștia este actualul director al Gazetei Transilvaniei, *Dr. Aurel Mureșianu*, care a primit dela venerabilul său tată conducerea acestui ziar național la 1 Ianuarie 1878, adică acum-a 20 de ani. Ceialți fii ai fericitului Iacob Mureșianu sunt: Iacob, profesorul de muzică dela școlile din Blaj, și Traian, renumitul baritonist, ér din cele 4 fice 2 au repausat și celealalte două s'au măritat în România.

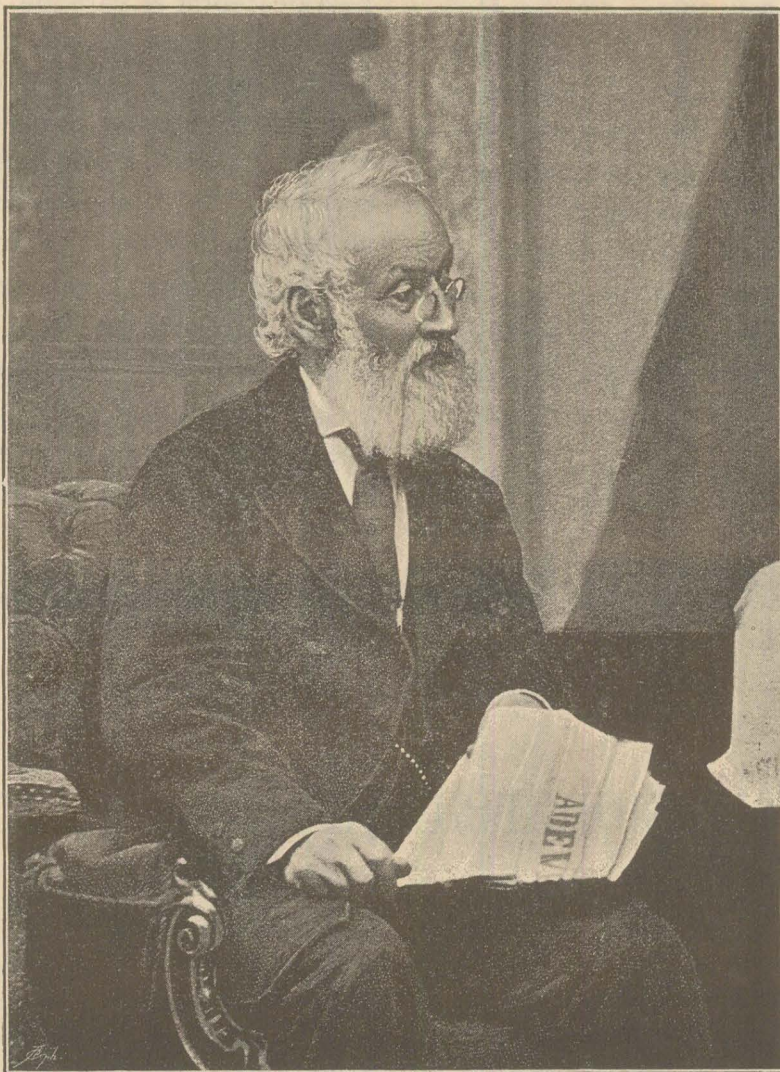
Dar fericitul Iacob Mureșianu nu a fost numai un zelos profesor și director, nu numai un înțelept părinte de familie, ci el a fost și un adevărat apostol al desceptării némului, care cel dintâiu, dimpreună cu fericitiții sei prietini George Barițiu și Andrei Mureșianu, și-a sfărmat capul și s'au frământat până le-a succes a fundá cele de întâiu gazete românesce aici în Ardél, »*Gazeta Transilvaniei*« și »*Fóia literară*«, care mai târziu s'a numit »*Fóia pentru minte, inimă și literatură*«.

»*Fóia pentru minte*« este un adevărat tesaur de monumente istorice și literare, ér »*Gazeta Transilvaniei*« — ce se șicem noi? Au recunoscut și recunosc toți fii buní ai némului nostru, că dela începutul ei și până ađi a fost și este cel mai aprig apărător al intereselor nóstre naționale, care nici odată nu a venit în conflict cu aspirațiunile poporului, căci fundatorií ei de piá memoria Barițiu și Mureșianu tatál ca și urmașul lor Mureșianu fiul, tot-déuna s'au identificat cu aspirațiunile poporului nostru; — acești fundatori și susțiatori ai Gazetei au plâns și suspinat când timpuri grele și împrejurări vitrege scotiau țipete de durere din pieptul fraților de un sânge, s'au bucurat când sórele unor țile mai senine revărsá rațele sale binefăcátore asupra unui popor însuflețit de speranța unui viitor mai fericit; au îmbrătoșat cu căldura inimei nobile tóte ideile salutare pentru propășirea némului românesc, au sémânat o mulțime de idei nóuă, care întrupându-se și realizându-se au produs multe din instituțiunile ce astăzi sunt scutul și fala națiunei nóstre, — au sbiciut viciul, au încuragiat virtutea, au înfierat fără cruțare pe aceia, cari pentru interese trecátore și-au vîndut legea și sângele, și au eternisat memoria acelor bărbați, cari au binemeritat pentru națiune, — tóte acestea le au făcut cu ajutorul maicei Gazeta, cea fundată și susținută de ei!

Gazeta mai are și marele merit de a întroduce literile latine în literatura română.

În tóte scrierile sale, Iacob Mureșianu, dá rolul cel mai însemnat *femeiei române*. Așa în crescerea copiilor el o consideră cu drept cuvânt ca un factor decisiv. Pentru cultura și desceptarea națională a femeii pleda Iacob Mureșianu cu graiul viu și cu péna. — La anul 1849 înființă spre scopul acesta »*Reuniunea femeilor române spre ajutoriul creșterii fetițelor române*« din Brașov. Acesta fú prima reuniune românescă dincóce și dincolo de Carpați. Fericitul Iacob Mureșianu prevede în statutul acestei reuniuni necesitatea înființării unui atelier pentru învățarea industriei naționale române, ce la anul 1885, adică cu 35 ani mai târziu, s'a și înființat din partea acestei Reuniuni, ca prima școlă românescă de acest soi.

Iacob Mureșianu era cel mai mare propagator al concordiei și spiritului asociativ între Români. — »*Faceți reuniuni preste reuniuni pentru înaintarea în cultura națională!*« șicea densus mereu și neîntrerupt în *Gazeta Transilvaniei* și cu graiul viu, — și nu fără rezultat. Pentru că în curând după înființarea sus pomenitei reuniuni — fala și gloria fericitului inițiator — spiritul asociativ începú a luá un avânt mai mare între Români. Astfel vedem că la anul 1862 se apucá fruntașii némului nostru — alătura cu Barițiu și Iacob Mureșianu — și pun temelia »*Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului român*«; nu mult după aceea conlucrá la înființarea institutului de economii și credit »*Albina*«; apoi Iacob

(Iacob Mureșianu).

Mureșianu propuse înființarea fondului pentru ridicarea unei Academii românesce de drepturi, contribuind spre scopul acesta 1000 fl. (una miá fl. v. a.) din punga-i proprie.

Tóte aceste merite nu le póte câștigá un om singuratic, dacă nu va avé o voință de fier, un piept de granit și o minte conscie de problemele ce și le-a împus spre rezolvare, după cum le avea fericitul Iacob Mureșianu.

Dar Iacob Mureșianu nu și-a câștigat numai aceste merite, — el a mai dat tot spriginul seu moral la întemeierea gimnasiului român din Brașov, și a lucrat în diferite chipuri pentru desvoltarea vieții nóstre sociale, așa d. e.

s'a făcut și chorograf, compunând jocul nostru național »Romana«^{*)}

Pre lângă redigearea Gazetei timp atât de îndelungat, pre lângă purtarea cu conștiință a oficiilor de profesor și director gimnazial, Iacob Murășianu s'a ocupat și cu literatura frumoasă, a scris o mulțime de poezii pline de învătătură, din cari respiră mai ales spiritul național și mândria românească^{**)}.

Și cu toate meritele lui, acest om providențial a națiunii noastre era modest, simplu, nepretențios, căutând și gustând fericirea sa în bunăstarea națiunii sale. —

Er cât de mare naționalist era el se vede și de acolo, că chiar florile din grădina le arangia în colorile naționale.

Acesta a fost Iacob Mureșianu, a cărui necrolog scurt dar cuprinzător îl publică »Transilvania« din Septembrie 1887 în modul următor:

»† Iacob Mureșianu, vechi profesor și director gimnazial începând dela 1837 până la 1875, vechi publicist român dela 1850 până la 1872, părinte de familie model, crescător și ajutor al unui număr considerabil de școlari și studenți lipsiți de mijloace, bărbat întreg în sensul adevărat al cuvântului, după suferințe mai lungi a adormit în Domnul lăsând în doliu profund pe fiii și ficele sale, pe amicii și pe toți confrății și compatrioții săi căți au știut prețui și stimă virtuțile sale private și patriotice,

*) Jocul »Romana« s'a compus în casele propriie ale lui Iacob Mureșianu, în localul unde se află azi Redacțiunea ziarului Gazeta Transilvaniei. S'a jucat prima dată în éra anului 1850, la balul din Brașov arangiat de intemeietoriul în folosul Reuniunii femeilor române de acolo. (Veđi »Fóia pentru minte« nr. 4 din 1850).

**) Veđi »Fóia pentru minte« anii dela 1850 până la 1863. Poeziile lui sunt însemnate cu inițialele numelui lui.

zelul său curat, diligența sa, care nu cunoscea fatige până când suferințele-i micșorase activitatea sa încordată.

Te ai dus și tu Iacobe pe urma lui Timoteu;*) vă vom urmá și din valea durerilor și din lumea gónelor neîncetat. *Have anima pia.* George Barițiu.«

Dar ducându-se dela noi Iacob Murășianu ni-a lăsat un demn urmaș în persóna fiului său Dr. Aurel Mureșianu, care cu rîvnă și zelul bunului său părinte calcă tot în urmele lui, atât ca director al Gazetei, cât și ca naționalist înflăcărat și bărbat de încredere în toate afacerile noastre naționale.

Când prinđ deci, iubite cetitoriule, amână o gazetă românească, adăți aminte, că acu's 60 de ani nu aveam nici una și că Gazeta Transilvaniei fú cea dintâiu, care s'a ivit și ne-a desceptat și care de atunci și până ađi stă ca o sentinelă fidelă întru apărarea noastră, înființată de nemuritoriul George Barițiu și susținută cu mână tare de bravi Mureșianu; Gazeta este mama țiaristicii noastre, în ea aflăm istoricul fidel al luptelor noastre din trecut și present; ea trebuie spriginită din toate puterile ca să nu înceteze a fi antermergătoare în luptele noastre de esistență naționale.

Ađi Gazeta Transilvaniei e țiar cuotidian, ér numerii ei cari es Dumineca, sunt meniți anumit pentru țeránime și sunt neprețuiți pentru toți cărturarii noștri sátesci.

Se dorim deci viață îndelungată acestei mame a țiaristicii noastre, susținătorilor ei de ađi sănătate, ér celor trecuți la eternitate repaos lin, că un mare bine ne-au lăsat, fără de care nu scim ce am fi ađi!

r.

*) În 5 Sept. 1887 înmorméntase pe marele bărbat al națiunii Timoteu Cipariu, despre care sperám că în scurt vom vorbi în revista noastră.

Desilusionarea și după mórte.

Multe sunt pe lume și ómenii tot înaintéază. Cu telegraful și telefonul, poți se vorbesci cu lumea întregă, dar cine ar fi cređut vreodată, — că prin o masă, fără de nici un cuiu, se va pute comunica cu lumea cealaltă, — cu lumea spiritelor. — Și acésta e fapt. —

Eu am învățat modul de comunicație și drept rezultat am aflat dela spiritul unui Moțiu următoarele:

Pe care vreme anume nu Vă pot spune, dar destul atât, că a fost odată un mare proprietar — cu numele: Anibal Spiridon. Un om să'l cauți cu lumina. Ca creștin era unul dintre cei mai buni. Cerceta biserica regulat, încă decând era copil. Ajutora pe cei săraci și lipsiți și nu era nicăiri durere, la care el se nu fi luat parte din inimă, și să nu fie gata a mângăia.

Ca cetățan și român era cel mai devotat causei naționale. Luptă ziua-nóptea pentru binele națiunii sale, dar nu așa cum fac alții, se strige numai în gura mare ș'apoi se ș'imple buzunarele, se facă din chestia națională chestie de gheșeft — ferescă Dumneđeu!

El era acela, căruia nici laudele nici ovațiunile nu-i plăceau, dar unde era vorba de jertfe naționale în tot locul îl găseai.

Și ca soț — . . . oh! aici ajungea la culmea nobleței sale. Onest, bun, harnic, gingaș și iertătoriu — dar în privința acésta avea și el ca toți muritorii o mare greșală, și anume: Când s'a

însurat n'a căutat nimic alta, decât frumsețe, și apoi sciți D-Vóștră cu frumseța căți gărgăuni stau în strânsă legătură. Așa dară el s'a însurat cu o brunetă fermecătoare, și când đic acésta, așa cred că e de prisos a spune ce ochi strălucitori, ce păr buclát, și ce guriță roșie avea, ci adaug numai aceea, că și talia ei era ca un cedru, dar dacă te-ar fi întrebat cineva:

»E drăgălașă? e cultă? e bună económă? e nobilă? e sinceră? e harnică?« — la toate acestea ai fi trebuit se răspunđi: — „E frumoasă“, căci afară de aceea ce natura i-a dat, nimic nu avea. Pentru model la vre-un pictor ar fi fost admirabilă, dar ca soție — veți vedé.

Dela căsătoria lor trecuseră abia 2 ani și pe D-l Spiridon adeseori îl vedeam adâncit în gânduri, — gânduri cari đi de đi formau cu o creță mai mult în fața lui plină de bunătațe, ér pèrul alb se sporea cu câte cincî-șese (5—6) fire la đi; dar în fine un suflet bun, câte nu rabdă și un bărbat gingaș câte nu értă? ér fiind și cu minte, pentru pacea casei cele mai multe le trecea cu vederea, căci cum și putea altfel la aceea, care e atât de frumoasă de se o sorbi cu ochii. Ce greșală e aceea dela o frumseță, dacă n'are inimă? — căci dór nu cu inima se fericesce omul, — și în fine dacă e prădătoare pe lucruri luxoșe — e aceea crimă la o frumseță? Ce? — Se nu strălucescă ea în mētasă? Se nu aibă ea totdeuna pe cineva se o admire? — Când bărbatul e

ocupat cu afaceri — pentru existență — ea se se plictisescă singură? Cine dar i-ar lua în nume de rău la un ânger pentru că are curtesani? — Ş'apoi tiran trebuie să fie bărbatul acela, care pe o ființă gingașă ca o flóre, o pune se férbă, mai cu sémă când ea nici idee nu are despre gustul mâncărilor. — Şi bunul Spiridon tóte aceste le scia şi pentru aceea suportă în tăcere tóte furtunele ce îi veneau pe cap, căci între noi fie dis, la Madame Spiridon, când i se deslegă limba pe strigate, apoi numai cu atări lacrimi preţioase o putea aduce bărbatul ei la legătură mai scurtă. — Şi astfel timpul trecea. — D-l Spiridon răbdă dar în fine simţia acea bucurie, pe care o află scrisă în sfânta Scriptură adecă: „Bucurați-Ve şi Vă veseliți, că plata Vóstră multă este în ceruri“. Şi d-l Spiridon spera, şi sperarea îi întăria credința, — ér credința precum se vede mântue pe om, căci într'o di el cădú morbos pe pat, şi după 8 zile de grea suferințe Atotsciutorul l'a chiebat la sine.

Sufletul lui desfăcându-se de trup s'a aşedat pe mésa de toaletă a prea frumoşei sale soții, căci ea de jalea cea mare acolo avea mai mult de lucru, şi el o puté vedé în tótă frumşeta ei, după-ce se făcé palidă cu o pudră galbină. Acolo a odihnit el 3 zile.

A 3-a di spre marea lui mângăiere auđi vre-o 2 țipete, pe urmă pe preotul care îi făcea biografia prémărindu-l şi lăudând vieța lui cea plină de fapte creştinesci, în sfârşit el se ridică şi plecă cătră porțile cerului, unde la intrare sftul Petru îi ținú o prea frumoşă vorbire cu *Motto*: „Fericiți cei săraci cu Duhul, că acelora este împărăția cerurilor“, ér după prezentarea tuturor autorităților ceresci, fu condus de sfântul Petru la Dumneđu, unde fu primit cu brațele deschise. Bunul Stăpân al întregii lumii îi spuse, că fiind vieța lui pe pământ așa de frumoşă i-a destinat al 12-lea etagiú al fericirii eterne şi lângă acesta, dacă are vre-o dorință — numai decât i-o va împlini.

Sërmanul Spiridon mulțămí cu lacrimi în ochi şi după-ce se cugetă un moment dişe:

»Stăpâne, értămé, că sunt atât de îndresneț, dar dacă se póte Te rog să mă prefaci într'o muscă, ca să mă mai duc odată acasă, să-mi véd pe dulcea mea soție.« —

„Ah bunul meu moritoriú, răspuse Dđeu cu jale. — Pentru-ce ceri dela mine ceva așa dureros? Eu care îți vréu binele şi fericirea te sfătuesc, nu te mai întorče în lumea deşertăciunilor, rămâi acuma mai bine cu dorul, decât să te întorci cu desamăgirea. — Cugetă, şi cere dela mine altecele, şi eu tóte, tóte, Ți le voiú împlini.“

„Mulțămesc Prea Sfinte, dar eu nu am alt dor“ .răspuse cu smerenie Spiridon.

Atunci grăi D-đu „Véd că nu te pot scăpă de durere! Implinescă-ți-sé dorința“. Şi deodată el se prefăcú în o muscă. Putea sburá şi astfel după-ce Sfântul Petru îi pofti călătorie bună îl slobozi pe pórtă afară.

Sburá sërmanul repede, dar se făcea sëră şi el avea încă mult de mers, pentru aceea se hotărí a dormi la biserica din apropiere. Intră şi sburá la altariu unde din neşte sfărmături de prescură își potolí fómea după aceea îndată adormí. — În ziua următoare 'şi luá drumul. Pela améđi ajunse înaintea unei băcănii; aici voi sé gaste puțin salam, dar numai decât fú alungat afară cu un şervet. Ce érá să facă? — sburá mai departe şi cam pe timpul uşine ajunse acasă. Il podidéu lacrimile de bucurie!

Sburá de a dreptul în salon de unde se auđia vocea celei mai frumoşei femei din lume — a soției lui. Cum o věđu, se aruncă şi o sërută dulce pe frunte, uitând că ea nu era singură, ci cu cel mai bun prietin al lui — dar după o despărțire de o săptămână, cine va mai căută forme din bonton? — „Ah! muscă afurisită!“ strigá gingaşa lui soție — plesindu'l cu palma de cădú leşinat jos. — „Cei, pentru Dđeu scumpa mea, ce te a supérat?“ dişe cavalerul amintit şi ingenunchind înaintea ei îi sărută mânilor cu foc! — „O muscă?“ — De unde a venit ea aici? — Unde-i sé-o sdrobesc!?“ Sërmanul Spiridon tremurá de i se bătea dinții în gură, şi de frică sé virí între perdele. Începú a se cugetá la vorbele lui Dđeu — dar în fine despre ea tot nu credea nimic rău până când deodată numai că o vede cum îi sărută fruntea amicului său, şi-i dişe: „Ah sërmanul bărbatul meu, nici odată n'a lucrat nimic la timpul său. N'a putut el muri înainte de acesta cu un an, — cât de fericiți eram noi încă de atunci, — sërmanul nebun! el credea, că eu îl iubesc? Nu l'am iubit nici odată!“ —

La auđul acestor cuvinte el începú a plânge amar şi numai decât plecá acolo unde nu-i vielenie, plecá la locul lui destinat de Dđeu. Ajungénd acolo ingenunchiá înaintea Tronului ceresc. — Şi începú a plânge cu durere, ér D-đu binecuvântându-l îi dişe într'un ton plin de milă: „Veđi! Ți-am spus eu să nu mergi pe pământ, căci ómenii sunt răi, vieleni şi făţarnici şi tótă vieța lor e o deşertăciune. Am voit să te cruț de durere, şi nu mai ascultat, şi așa a trebuit să guști „Desilusionarea şi după mórte.“

Sibiiú, Februarie 1898.

Porumbița.

LUDIŞORUL.

I.

Ludişorul e o comună românăscă în țera Oltului. Departe de Făgăraş, cam de două ore şi jumătate. Locuitorii i sunt Români, parte greco-catolică, parte greco-orientală şi fiecare confesiune își are biserica sa de pétră, cu turn înalt acoperit cu pleú*) (tinichea). Şcolii până mai în anii trecuți încă erau două, dar, de ore-ce era greu pentru comună să susție doi învățători, de vre-o patru ani, e numai o şcolă cu un învățător, unde merg atât prunci greco-catolici, cât şi cei greco-orientali. Locuitorii toți sunt agricultori în stare bună şi trăesc la olaltă în unire. Asta-i starea Ludişorului în timpul de față.

Despre originea Ludişorului ne spun bétranií următoarele:

Înainte de asta cu multe sute de ani comuna Ludişor nu era, şi unde-í ea acuma, era pământ pustiu, căci locuitorii de pe-acolo trăiaú prin munți de frica barbarilor. Locuitorii prin munți sé

ocupau cu crescerea oilor şi cu vênatul. Odată a fost o érnă fôrte grea şi-o zăpadă fôrte mare prin munți, încât ómenii ne mai putând răbda frigul, au fost siliți să cobóre la vale, în şesul Oltului. Din cei cari s'au coborít, venind primăvara, mulți au remas pe şes şi au înființat sate prin locuri diferite, pe unde aflaú pământ roditor. Ciobanií, cari érna s'au coborít din muntele *Ludişorul* au rémas cu toții pe şes, formând un sat, pe care, după numele muntelui, de pe care s'au coborít, l'au numit Ludişorul. Urmaşii lor de astăzi sunt ómenii harnici, Români buni şi religioşi, şi trăesc în unire.

II.

Pe hotarul comunei Ludişor, sé află două petrii, una în partea din jos de sat, alta în partea din sus de sat. Petriile acestea sé véd bine, cu deosebire cea din jos de sat sé vede bine de tot, căci e afară din pământ de-ți ajunge până-n jenuche. Petriile acestea au legenda următoare:

*) Trimitéşine fotografiile lor, când veți puté mai curund.

În hotarul din sus al comunei Ludișor pe locul, ce se numește „*Tufele dese*“ era odată un palat mare și frumos încunjurat de tufe dese și în palatul acesta locuiau doi frați smeii, în cea mai bună înțelegere. Ei erau fericiți și mulțumiți cu sôrtea lor și se iubiau, — cum numai frații se știu iubi. Dar' nu le-a fost dat, se trăescă tot în bună înțelegere, căci pârdașnica de dragoste, care pe mulți îi nenorocesc, i-a nenorocit și pe ei. Era pe atunci adecă în Ludișor o fată foarte frumoasă, decât care mai frumoasă n'ar fi putut afla în lumea întrégă. Smeii amândoi s'au îndrăgostit în frumoșa fetiță, dar' într'ascuns, nici unul n'a spus celuilalt de dragostea sa, deși mai înainte n'avea taine unul față de celălalt. Și nici unul nu cercă să ajungă la frumoșa fetiță, ca să-i descopere dragostea sa, pe deoparte, că ômenii din sat îi urau pentru multele nenorociri ce le-au adus și le aduceau asupra-le, pe de altă parte, că părintele fetei o ținea închisă, ca nu cumva să-o fure cineva, că p'atuncea multe fete frumoase erau furate, de nu le mai da nimenea de urmă.

Smeii au ținut în ei ascunsă dragostea vre-o doi ani, până când aușiră că fata e pe cale a se mărită după un *Fet frumos*.

Multe chinuri au suferit ei la aușirea vestii acesteia, și și unul și altul ar fi voit s'o răpescă, dar n'ar fi voit să facă așa ceva fără scirea și ajutorul fratelui său. De aceea se duse fratele mai mare la celalt și îi dișe:

— Frate, de mult timp iubesc pe Măriôra cea frumoasă (așa o chema pe fata) și acuma aușind, că-i pe cale a se mărită, am venit să te rog să-mi dai ajutor ca s'o răpesc pentru mine, căci de să mărită după altul, imi fac singur sama . . .

N'apucase să dișă mai multe, căci fratele său se sculă în în sus și strigă așa de tare, de se cutremură întreg palatul:

»Ce? Tu bêtrân nătâng încă umblî cu gândul după dragoste de fete mari? Și-apoi pe cine ți-ai pus ochii cei zgâiți? Chiar pe aceea, pe care eu o am mai dragă pe lume! Nici-odată nu voiș suferi, ca să se fie a ta, mai bine fac môrte!

— Dacă așa vrei tu, așa va trebui, să și fie; ca mai ântăiu să mor ori eu, ori tu . . .!

Și s'au încăerat smeii la bătaie, dar' nu cu săbiu, nici cu alte arme, cum se bat aș, ci cu stânci mari de pêtără, pe cari sute de ômeni nu le-ar' puté ridică. S'a dus Smeul cel mai mare pe munții Făgărașului, ér cel mai mic se duse pe delurile Cincului, și de acolo au aruncat unul asupra altuia cu stânci și cu bolovanî. Celea dintăiu două stânci aruncate, s'au pălit (lovit) tare una de alta deasupra Ludișorului, cum se pălesc doi berbeci în capete, și asta le-a înmicit iuțimea, așa că au cășut una pe hotarul din sus, alta pe hotarul din jos al Ludișorului. Smeii vèdend, că ântăiele două petrîi, n'au putut ajunge să omôră pe unul din ei, au svêrlit a două ôră. Acuma au fost loviți amândoi, așa că au rămas morți. Când au murit ei, s'a cufundat în pământ și palatul lor, cu tufele dimprejur cu tot, ér pământul închidendu-se deasupra lui, a rămas o pajiste verde fără nici un fel tufă, și numai numele de „*tufele dese*“ ne mai arată, că acolo au fost odată tufe. Petrile aruncate de smeii ântăia ôră și acum se mai pot vedé, cu deosebire, cea din jos de sat se vede bine, căci e afară de-ți mai ajunge în genunche. Asta e legenda celor două petrîi ale smeilor.

Comunicată de
Octavian dela Ludișor
student gimnas. în Blaj.

*) Smeul în Ludișor se crede, că-i un om mare (urias), care „*stă în picioare pe munții Făgărașului și se spală în Olă*“.

INFLUINȚA MOȘULUI.

Enerare de Tony Schumacher.

„D-lui Müller măiestru în Berghausen.

Și deci, iubite tată, vinde-ți căsuța, pachetéză-te și vină la noi!

Sunt atât de neliniscită în gândurile mele sciindu-te singur dela môrtea mamei mele! Augustin încă speréză, că te vei trage la noi. Ți-ar fi scris el însuși, dar edificarea noului palat îi răpesc tot timpul! Sperez, că-ți va plăcé la noi, — fresce în cetate e ceva mai neliniscit, decât la țeră, dar eu cuget, că te vei deprinde cu timpul, și apoi chilia ce am destinat-o și întogmit-o pentru tine, e îndêrpt spre curte, nu-i înainte spre stradă. — Părerea mea ar fi, ca să vii până încă nu începe tòmna. De sine se înțelege că eu aș merge bucurósă, să te aduc, dar nu poți crede cât am de lucru, — ținerea casei conform rangului, copii, și apoi chiar în timpul acesta e și bazarul neputincioșilor unde eu trebuie se ajut și unde dómna ministrului contéză sigur la mine. Dar eu cred, că Catrina îți pôte chiar atât de bine pacheta tôte, ca și mine și în 5 ôre cu trenul esci aici!»

Bêtrânul, în căsuța lui cea ocolită cu viță, ceti epistola de mai multe ôri oftând adânc. Era dela fata lui, dela unicul lui copil, ce-i mai rămase, și acum, ca și după prima cetire a epistolei, clătina supêrat din cap și dișe: »Bine, că ea m'ar voi, dar ôre fivoiș eu potrivit acolo, în slava avușii și a plăcerilor, și nu va fi lor spre greutate bêtrânul și simplul tată?

Din epistolă nu s'ar fi vèșut așa ceva, ce l-ar fi putut pune pe astfel de gânduri.

Și deci se decise să mêrgă. Își goli casa. Mai 40 de ani trăise el în aceea căsuță, și acum se o părăsescă! Vechile lucruri ale casei erau înainte a uși, bine pachetate și sôrele dimi-

neții străbătea prin ferestrele lipsite de perdele în tôte unghiurile chilieii celei góle. În șopron afară stătea singură tesghéua (scaunul de jiluit) la care lucrase cu diligență mulți ani de-arêndul, stăpânul acestei căși, și cu care își fundă esistența și bunăstarea lui și alor săi, — aceea tesghea acum trebuia să trecă în alte mâni, dinpreună cu căsuța! Bêtrânul o privi cu jale și o neteși cu drag preste suprafața lucie, — era ultimul obiect rămas în casă din timpurile vechi — bune. Și apoi mai păși odată prin odăile góle. Aci statură paturile lui și ale muierii lui și lângă ele légănul copiilor săi. Colo între ferestrele cele cu ramuri verșii, stătea măsuța de lucru a fidelei lui Cristiana, ceea-ce i-o făcuse el ca present de mirésă; și aci, dealungul pãretelui, unde și acum e padimentul atât de alb și de bine conservat, aci-și avea locul canapéua cea de carton, care atât bucura-se pe nevasta lui. Și aci, lângă ușa asta de stejar stătea încă rêvașul, de pe care vedeau, cât au crescut copii! Aci se puneau copii cei cu capetele blonde și se ridicau în vêrful degetelor, spre a arêta cât se pôte de mari, și apoi priviau cu bucurie la creștăturile rêvașului, care le arêta cât au crescut, și erau nespuse de veselî, că ei cresc! La trei din ei li-s'a încecat rîsul, în deosebire rënduri s'au bolnăvit, apoi au murit. Așa a mai rămas numai Annemaria, o copiliță fină, frumoasă, cu ochi negri. Și după ce acesta se făcu o fată frumoasă și o luă de nevastă tînêrul și avutul architect, rămase ér singur, ca la început, cu muiera lui, trăind în frica lui Dumneșeu, ca și până atunci.

Și apoi îl părăsi și muiera! Aci a zăcut în chilia acesta, aci i-a aședat el mânil pe piept și s'a încercat a dișe: »Dómne, fie voia Ta!» Dar atunci i-a venit și durerea și singurătatea, și apoi epistola fetei lui, și așa s'a întêmplat de el aș sta gata de cale din iubitul cuib credincios.

Catrina, vecina lui, i-a pachetat tóte, într'aceea avea drept fata lui. În ultimul timp a grijit ea cu credință de nevasta lui și de el, și acum își viri capul pe ușă, își șterse ochii cu șurțul și dișe: »Vecine, eu cred, c'ar fi timpul să vă gătați; e de mers un cias bun pân la gară și trenul nu ascéptă, și voiți ca pe séră să fiți în cetate. Numai de ar fi primit fata vóstră epistola, — servitoriul s'a dus numai aséră!«

Müller a auđit numai jumătate, din cele ce i-s'a spus. Tot trecutul lui i-se mai *năzări* odată și îi mai șopti odată în urechi, cât de voiósă a cântat tinéra lui nevăstuță în séra întrării lor în această căsuță.

De odată se însenină bătrânul, el nu-și vėđuse adecă nepoții de când erau mititei, când îl cercetă odată Annemaria cu cei doi mai mărișori, — acum trebuie să fi crescut, și dori să-i vėđă érašii.

Catrina apărú adóua-óră pe pragul ușii, într'o mână cu traista de călătorie cea cu vėrste roșii și albastre, în cealaltă cu un pachet legat bine cu sfóră, parapleul cel de bumbac vėnăt și un buchet de vióle galbene și de rose.

»Dar veniți odată, Müller, e timpul de grăbit. Am adunat cu graba un struț de flori din grădinița vóstră, ce mai scii, de sunt în cetate flori, — și-ți avé în primele ăile ceva, cât de puțin din patrie. — Acum plecați în numele Domnului!«

Bătrânul Müller nu făcuse în viața sa o călătorie așa mare. La început a fost bărdaș, apoi tēmplar, el a trebuit să lucre cu diligență în tótă viața, și afară de satele și orașele vecine nu fusese nicăiri. De aceea fú bine, că tinérul învățator sătesc, care căpėtase un post în capitală, încă făcea acel drum, ca și bătrânul și deci ici și cólea-i puté ajuta câte ceva.

»Numai atăta-mi e, până ajung acolo«, dișea bătrânul Müller »apoi mă cobóră copii mei din tren, nu-i mai avé necaz și cu mine!«

Călătorie decurse norocos. Și odată se opri trenul în gara ridicată. Ómenii-și adunau lucrurile la olaltă, ușile vagonelor se deschiseră, ducătorii de pachete alergau încóce și în colo, cunoscúții se salutau și-și strángeau mâinile. Müller era de tot uimit la acest sgomot și privia cu ochii scrutători prin mulțime, dór să vėđă pe fata lui, care i-a promis că l'a asceptá la gară. Veđi bine nu o vėđuse de vre-o 6 ani, — dela morbul și mórtea mamei avuse ea o lehuzie, — dar de sigur ar fi cunoscut-o din suțele de ómeni, și pe ea și pe copii ei, dacá numai ar fi venit.

Tinérul învățator se ținú cu bunăvoință lângă el, până se strecurară o lécă din ómeni, dar apoi își dădú părerea: »Acum Müller, ce i de făcut? Bucuros aş mai merge cu D-Ta, se vede că ai D-Tale te-au uitat, orí că nu ți-au primit încă epistola, dar de-mi puteți da adresa sigură, mă îngrijesc să vă capét o droșcă!«

În momentul acesta veni o fată cu cépsă albă și cu vucle pe frunte înaintea cupeului și întrebà: »Este aci un domn Müller din Berghausen?«

Bătrânul se grăbi a dișe un »da« drept răspuns și se coborí cum numai se putú de repede din cupeu ținėnduși bine parapleul, traista și buchetul, precând învățatoriul îi coborí pachetul. »Și acum, domnule Müller, Dumneđu te pórte în pace și nu-ți fie nici un urít în învălmășala asta!« Cu aceste vorbe dispărú tinérul învățator.

Müller nu scia ce se întâmplă cu el. Fata-i spuse într'o vorbire lungă, că madama se escusă, că dumniaei ar fi venit cu plăcere în calea lui, dar epistola a ajuns atât de târziu și dumnia-lor sunt invitați la cină la domnul consilier de comerț, dar domnul Müller să poftescă numai a merge cu ea; după cină va veni dómna consilieră numai de cât acasă, — și cu aceste se oferí cam cu gura de jumătate a-i duce traista.

Bunului bătrân îi era óre-cumva genante a merge alătura cu fata. El nu puté pricepe, de ce adecă n'au venit cel puțin nepoții, dar se reținú de a mai întreba pe servitóre. Se puse în tramvai și gândea că în veci n'a mai ajunge. Apoi ocoliră pe

lângă un colț de stradă și stătură dinaintea unei case frumoșe, mari.

»Aci șede domnul«, dișe fata, Lisette, și ei suiră laolaltă treptele cele tapetate.

Tótă inima lui Müller bătea pentru nepoți. »Unde sunt ei?« Cu ce bucurie îl primiau copii lui totdeauna, dar firesce, nepoții de abia vor mai fi cunoscând pe moșul! Colo sus se deschise sfincios o ușă, și chiar așa se și închise.

»El vine«, se auđi în lăuntru. O domnișóră cu fața veselă și cu multe brațete zurăitoare și cu o lorgnettă în mână eși afară și după ea două fetițe. Tinéra damă întinse prietenos mâna lui Müller și dișe într'o germánescă stricată: »*Bon soir!*« acesta de bunăsemă e moșul copiilor? *Allons mesreenfants*, salutați pe moșul vostru și-i faceți compliment!

Cea mai mică din copile, care putea să aibă cam 5 ani, veni ascultătoare și făcú un compliment.

Copila privia sficiósă și perplesă și se trase de loc după guvernantă. Cea mai mărișóră, o copilă frumușică, cu pěr castaniu buclat, sveltă, ca de 14 ani, esamină cu o privire repede aparițiunea bătrânului. Vestmēntul lui cel lung, vėnăt închis, croitura cea țăránescă a aceuia, și pachetul ce-l pusese Lisette jos, nu apăreau după gustul ei, și era o mare silă pentru ea a se apropia de bătrânul spre a-i da mâna.

Dar în acel moment se deschise o ușă pe care intră repede un tinér ca de 10 ani. »Unde-i moșul?« strigà el plin de bucurie și aruncà repede jos câteva pene și caete ce le avea în mână.

»Hurah! Aci este, de ce nu mi-ați spus numai decât? — Moșule, atăta m'am bucurat de venirea ta! Íți mai aduci aminte, cum în Berghausen mi-ai tăiat tu jucărei? — eu încă n'am uitat, cât de bună era cu noi buna, și cum nu ne opria de a ne scóte noi înșine ridicile din grădiniță și cum Marianna își făcea vucle frumoșe din aschi delá jilău!«

Mariana căscă nițel gura desprețuitor, precând sglobiul Rudolf luând bāta și pālăria moșului, îl invitase să se așede la mėsă.

»Vei fi flământ, moșule«, dișe el întinđendu-i friptura, »mama ni-a spus să grijim bine de tine, până vine ea, dar aceea o făceam noi și neđis, — nu-i așa Mariană?«

Acésta se puse a pregăti teea, turnase beutura aromată într'o ceașcă și o întinse moșului în mod fin, grațios. Ar fi fost desigur fórte surprinși, de scia, că acesta în tótă viața lui nu beuse teea, dar de dragul ei totuși sorbí acésta beutură, deși mai mult i-ar fi priit un tănier de supă.

Bătrânul se afla fórte bine în cercul nepoților săi, cu deosebire privia mai des la mica Lina, cea de 5 ani.

»Tu ai ochii buniceii tale«, dișea el neteđindu-i pėrul ceii scilpicios. »Óre eredu-i-a și priceperea și fidela iubire?« se întreba el în inima lui. De ființa cea jovială, vie, a lui Rudolf se bucura din inimă tăcut.

Pe tine Rudolf te-aș fi cunoscut numai decât«, dișe moșul, ești tot copilul cel voios de acu-s 5 ani, și nu pot uita, cum îmi ajutai în laborator și cum făceai esercițiu cu copii din sat, și cum alungai gáscele din grădina buniceii tale și cum te apărai cu tóte puterile de gânsac, când vrea să te apuce de haină!«

Tot se încălđise bătrânul de aceste amintiri. »Și tu Annemarie, scii tu cum fata vecinului te luase la strins de fēn și tu cum ai plâns fiind că te rídeau fetele, că tu în loc să le ajuti împleteai cununii. Și de câte ori după aceea ni-a povestit bunica ríđind, cum fetița cea din oraș voind a curăți cireșele de simbur și-a cernit tóte degetile, și cum le privia ea de desperată? — »Ai crescut mare, Annemarie«, termină el cu o privire binevoitoare, »de sigur acum ajuti mamei tale la rēndul casei, — ea mi-a scris acum de curēnd, cât de mult lucru este la o casă mare cu copii!«

Mariane murmură ceva nu prea prietenesce. Moșul o sășăgetase chiar la inimă numind-o în adins Annemarie, — pe ea o chema dóră Mariane, și nu plăcea prietenilor de ce mumă-sa are un așa nume țăránesc! Și ce vor cugeta Laura senatorului și

Elisa maiorului, a cărui moș a fost general, când vor vedea mâne pe moșul ei în halatul cel lung cu mâinile lui cele brunete și scortșose de lucru și vor auzi cum ei îi dăce tot Annemarie!

Madmoisela privia voiósă dela unul la altul și făcea »frivolitate« cu mâinilele ei cele lungi. — În vorbire nu se putea amesteca, de óre-ce ea nu pricepea limbajul bătrânului. Numai când în decursul mâncării o coti Marianne și-i dăse franțozesce. »Ce curios, — uite dumniata, el tae pânea cu cuțitul și nici nu și-a desfăcut servieta, ci a pus-o sub tănier, — numai rușine ne-a face când vom avé pe cineva la mész.«

La aceste a răspuns Mademoisele chiar atât de încet, veđi bine franțozesce: »Madama va afla de sigur mijloce și pretexte de a-l ține atunci colo sus în odaia lui, — altcum apare a fi un om bun!«

Müller se ostenise. Scularea de diminéță, sdruncinarea la plecarea, calea cea lungă, tóte l-au obosit pe bietul moșneg și-ar fi fost bun bucuros să mergică în chilia lui, dar doria totuși să stee până i-a veni fata.

În fine auzi din jos stând o trășură, Lisette grăbi afară, el auzi deschidătura de uși, pași pe trepte și o voce întrebând: »A sosit tata?« Și în acel moment și trecu Annemarie preste prag și-i căđu în grumađi acoperindu-l de sărutări, și lângă ei sta ginere-so, care-i strânse mâna și-l bineventă cu drag: »Bine ai venit socrule, iartă că te-am lăsat atâta vreme singur!«

Și Annemaria-și depuse manteaua cea blănită cu mētasă și ciapsa de dantelă, apoi își desbumbă mânușile cele lungi de piele și începú: »Așa, tată, am stat ca pe ace, dar ne-a fost preste putință a ne ridică înaintea altora.«

Moșul nu pricepea de loc, cum în cetate e imposibil să se ridice cineva când voesce, dar îi asigură, că el și-a petrecut bine cu nepoții, și că acum e obosit și bucuros ar merge la odichnă.

»Mă vei conduce în chilia mea, Annemarie? Dar mai întâiu aș asista la rugăciunea vóstră de séra!«

Bătrânului nici prin minte nu-i trecea, că prin vorbele acestea va supéra pe ai sei.

»Atât de rar suntem séra toți laolaltă«, începú Annemaria, »fie-care se rógă pentru sine, — »ér cu copii mă rog eu, când sunt toți în patul lor!«

Bătrânului, care era deprins în tótă viața a se ruga séra și diminéța cu ai sei, nu-i căđu de loc bine acéstă scire, dar se reținú și tăcu și se mai cerú odată în chilia lui.

Annemaria luă un feșnic și plecă înainte, ginerele și nepoții se depărtaseră într'aceea.

»Așa moșule, că diminéța te-oiu mai vedé înainte de a merge la școlă?« întrebă Rudolf depărtându-se, ér moșnegul îi promise ríđend.

Müller locuise la el acasă într'o chiliuță mică, simplă și curată. Acésta, în care întră el acum, era o odaie mare, înaltă, întogmită după sistemul modern și cu multe lucruri mici netrebuințioase, a căror întrebuintare lui îi era necunoscută.

Fata lui puse feșnicul pe mész, luă altul, îl aprinse și se trânti ostenită pe un scaun. »Acum îți poftesc, tată«, dăse ea cu un suspin ușor, »să te afli bine la noi. Când mă cuget în trecut cât de ușor e traiul în provincă și câte se recer dela om în cetate, și pe lângă aceea vecinica neodichnă și negătenie, atunci mă căesc că te-am învitat să vii, — dar te vei acomoda, cum vei voi, — și poți sta în chilia ta neconturbat, când nu ți-ar plăcea dincolo!« Tinéra damă se ridică încet și lăsă pe tată-so singur.

Acestuia-i veniră vorbele Annemariei atât de streine. De ce vorbia ea pururea de nerépauș, când ea are totuși două servitóre și însași e tinéřă și capabilă de lucru; și copii încă-și au pe domnișóra lor, care lucréză cu ei și-i învță lucruri frumoșe. — Altcum era cu Cristiana lui, când copii-i erau mici, și avea grădină de lucrat, și pururea nu se căia de nerépauș, ci pururea lucra voiósă și totuși séra-i mai întrecea un pătrar de óră spre a sta cu el împreună după cină pe lăicióra de afară;

»Trebuie că viața asta cetățenescă«, dăse bătrânul, privind cu îngrijire la fața cea îmbătrânită a ficei sale.

»Apoi nópte bună, tată«, dăse ea încet, trebuie să vedé încă repede de cel mai mic, de Friederic. — Scii, că l'am botezat după numele têu!«

»Atunci mai stai o lécă«, dăse moșnegul, »cu tótă ostenéla mea, trebuie să-mi vedé încă ađi pe cel mai mic, din nepoței, — orí dóřă bărbatu-tó s'a culcat, să nu-l conturb?«

Annemarie-i spuse că »nu«, și cuprinșe de confusie declară bătrânului, că micuțul nu dórme la ea, ci la Lisetta. Ea însași avuse în timpul din urmă morburí de nervi, și decând bărbatu-só ocupă și oficiul de senator la lucrările publice și prelângă aceea mai are de condus și alte edificări, trebuie să aibă rēpausul de nópte, și uneori mai vin séra atât de târziu acasă, cât ar pute lesne descepta copilul, și de aceea-i mai bine așa, Lisetta îl are pururea sub priveghiare.

Cât de neglijată era grija acesteia, se putú convinge moșul acum îndată cu ochii lui. Lisette slobođise șorubul dela lampa, la care ea cetise și eșise pe când i-au venit stăpâni. Tótă chilia se umpluse de fum înecăcios, și acum Lisetta era ocupată de mama focului, cu scóterea fumului, deschisese feréstra și când veduse pe stăpână-sa întrând la ea cu moșnegul depărtă repede de pe mész un roman, în care cetise ast'sérá.

Tóte aceste, dinpreună cu cele experimentate preste și copleșiră spiritul bătrânului, cât trebuí să-și tragă obositele membre la odichnă.

Multe a vedú la fata sa și la ginere-só, cari chiar dela început nu-i conveniau, dar li le escusă de loc, gândindu-se că sunt »obiceiuri cetățenesci«. Ginerele era om cuminte și norocos. Cu copii ce veniau pe rēnd pe rēnd, se mărea și averea și vađa lui și Annemaria, care încă de fată posedea ceva fin, original, să scia atât de lesne aflá în condițiunile aceste plăcute.

»Numai de ar și fi spre norocul lor!« a dăis de multe orí muiera lui, și la aceea a rămas, când îi făcú visita fata lor cea plăcută cu nepoții. »Numai de ar fi spre norocul têu«, repetă ea. »Veđi, Annemarie nu-mi place, că te *fasolesci* atâta, și că te rușinezi a-ți lăsá copii să se jóce cu copii prietenelor tale din copilărie, și că-ți lași tot pe servitóre. Eu conced, că tu trebuie ađi să te înfătoșeđi mai altcum și cu altfel de haine, căci bărbatu-to-i »domn«, — dar inima trebuie să rămână la cetate ca și în provincă.

Da, mama bătrână, de și a fost numai o muiera simplă, a avut de bună sémă o inimă cum numai rar poți afla de bună.

Cu tóte că era moșul așa de obosit, trebui mult să se frământé pe cele perini, și nu putú adormi până nu-și adună mâinile spre rugăciune și până nu se rugă pentru sine și pentru copii lui.

În ziua următoare ér veniră moșnegului înainte lucruri, cari-i erau cu totul tot străine și nepricepute. Chilia lui era de altcum mai mare și mai frumoșă, ca cea de acasă, însé-i lipsia verdéța cea prospétă dinaintea ferestrii, ce o avuse la el acasă, și când deschisă aci o feréstră, i-se pironiră ochii pe o altă casă cu murí suri, și numai de tot sus a putut vedé un petecuț de ceriú, după ce se înholbă pe feréstră în sus. Obiectele cele multe mici, ce erau aici, încă-l strímtoreau și nu se află bine până-i veni canapéua lui cea cu flori și fotelul lui cel vechiu în care atât de mult a șeđut bunica în séra vieții și în ultimul timp al morbului ei.

În prima diminéță, când se sculă el de timpuriu, conform vechiei lui îndatinări, merse în refectoriú spre a întrebá, când e aici obiceiuitul timp de dejun. Lisette chiar era ocupată cu măturatul și cuprăvuir ea și fu surprinsă când îi dăse moșul prietenesce »Bună diminéța.«

»O Dómne, ce m'am spăriat, — așa deminéță nime nu se școlă!«

Moșul repetă întrebarea relativă la dejun. »Hm, la acésta nu-ți pot da nici un răspuns hotărít! Rudolf vine îndată, el de cele mai multe orí își bea cafeaua repede stând în picioare, până nu plécă la școlă. Domnul consilier de regulă dejunéză afară.

Tinerele domnişore şi madmosela îşi béu teea, până nu-şi încep orele, şi madama rămâne de regulă în pat, când a fost séra unde-va, şi i-se duce dejunul în pat!»

Moşul clătină capul cugetător. Aşa dară nu-i dejun comun şi membrii familiei se împrăştie până nu se nici întâlni!

El chiar voia să se întorcă la chilia lui, când auşi vocea cea veselă a lui Rudolf: »S'a şi sculat moşul? Asta-mi place! — Bună dimineţa, moşule, — dejunezi şi tu acum? Fi bun fă-o, atunci stau şi eu omenesce la mesă, pân' acum eram numai singur şi atât imi era de urit!»

Lisette duse într'aceea recuisitele de măturat afară şi aduse douăe fîngii de cafea. Rudolf privi uimit la moşu-so, care, până nu se aşedă la dejun, îşi luă căciula de pe cap şi-şi togmi mânile spre rugăciune.

»Te rogi şi la cafea, moşule? Eu credeam că acesta se face numai la prânz, şi p'aci nici atunci n'o fac toţi!»

Moşul îşi eşedă căciuliţa pe cap şi prinse a-şi sfărma pânea dîcînd: »Cređi tu că Dumneđu face deosebire între cafea şi supă? Nu cređi tu că pentru ambele trebuie să-i mulţămim, şi că una ca şi cealaltă sunt darurile Lui?»

Rudolf cugetă un minut apoi răspunde: »Da, dar o supă bună şi o friptură sunt totuşi mai bune decât aşa o fîngiă de cafea — şi decî, de sigur şi tu mai mult vei mulţămi pentru cea decât pentru césta, nu-i aşa moşule?»

Moşul zimbi. »Te rogi tu bunului Dumneđu pentru binecuvîntarea Sa, în fie-care ăi înainte de ce plecî la şcolă?»

Rudolf stătî o lécă cu fîngia în mână. »Scii, moşule, şi mama mi-a spus odată, şi eu am şi cercat să fac, ce a đis ea, dar ear am uitat!»

»D'apoi cum de ai uitat?»

»D'apoi uite moşule«, răspunde Rudolf cu zel, nu-ţi poţi inchipui cât sunt eu de somnoros în tóte dimineţile! Apoi mă trezesc Lisette, dar eu ér adorm, până-mi sbiară că trebuie să mă scol că-i târđiu. Atunci, apoi sar repede din pat şi cuprins de spaimă c'am întârđiat de şcolă, de multe orî nici dinţii nu mi-i pot spăla şi apuc calea spre şcolă!»

Moşul ascultă făcînd o faţă şi seriósă şi veselă. Apoi răspunde: »Acea veđi bine-i réu«. Dar mai mare réu e, că atunci cugetă D-đu: Rudolf şi-a uitat ađi de mine, o să-mi uit şi eu de el, — şi atunci se póte întemplă că în aceea ăi esci cu totul tot fără apărător, şi cine nu s'a rugat lui Dumneđu, nu-şi póte face nici ocupaţiunile aşa bine, ba póte intră în cértă şi bătae cu ortacii, din care pricină-i pot veni mari neplăceri.»

Rudolf se frământă pe scaunul lui, mişcându-se fără stare'n cóce şi'n colo. Chiar ieri se certase cu prietenul său cel mai bun, cu Maximilian, de ore-ce acesta-l rugase de o marcă postală, de care Rudolf avea douăe şi acum îi era atât de greu de a mai conveni cu el. Lin şi gânditor întrebă apoi pe moşu-so: »Şi cređi, moşule, că cine se rógă regulat lui Dumneđu, nu mai intră în cértă cu ortacii?»

Bêtrânul veđu că cu nepotu-so se întemplă ceva, decî îi răspunde: »Eu cred că nu! dar, Rudolf să-ţi fac o propunere. De-ţi place să dejunăm în tóte ăile împreună, atunci hai să ne şi rugăm împreună lui Dumneđu în fie-care dimineţa să-şi trimită darul său preste tine, şi atunci o să veđi cât de bine va merge şi cu învăţătura! Mult timp nu ne trebuie pentru acel lucru, dar prin aceea ai apropiat pe Tatăl cel ceresc de tine, şi el îţi póte trimite ângerii sei într'ajutor pe tóte căile tale cele bune!»

Lisette intră puravă în bucătărie. »Numai atâta-mi mai trebuia«, se plânse ea bucătăresei, »ca domnul Müller să-mi între până'n ăi ca pricolicii prin odăi! Pân acum era omul sigur, că domni nu intră în refector înainte de opt ore, de acum trebuie să mă scol şi mai dimineţa! Altcum nici nu-mi convine de loc a servi pe vîjul acesta care, cum veđi nici nu-i domn, că de o sută de paşi îl cunoscî că-i sâtean, şi cătrănită cum era scutură în aer ştergătorea cea plină de prav, prin ferestra deschisă.

Cel despre care era vorba trecî într'aceea liniscit în chilia lui neorânduită. La opt ore intră în refector mademoisela cu Mariana şi cu Lina la tee şi la nouă ore începură prelegerea, la care luă parte şi prietenile Laura şi Elsa. Când auşi moşul vócea copilelor, merse la ele şi le strânse mâna prietenesce.

»De nu a-ţi prins încă la învăţat«, đise el, »stau o lécă aicea cu voi!»

Mariana se gândi cu spaimă la acesta, căci îndată avea să-i sosescă prietenele, şi nu le preparase despre moşu-so din provincă. Acesta nu se gândia ce vrajbă causă prezenţa lui aci, şi se bucura că-şi vede nepótele la lumina ălei, şi póte povestî cu ele. »Ce bine sameni tu cu mamăta, Annemarie«, đise el voios şi cu bunăvoinţă. »Chiar aşa era, când era de etatea ta, aşa mare şi aşa sveltă, era cu un cap mai mare decât prietina ei, Margareta pécuarului, care era de altcum cu un an şi jumătate mai mare decât mă-ta!»

În acest moment se auđi deschidîndu-se o uşă şi ambele conşcolărite intrară.

»Ce am alergat«, đise Elsa făcîndu-şi vînt cu un caet.

»Ne-am temut că întârđiem«, secundă Laura, care însă în acel moment stătî înmărmurită observând prezenţa dlui Müller, pe care-l scrută odată de sus până jos.

Acesta se ridică curtenet şi dădu ambelor fete „bună dimineţa“. »Acele de bună sémă sunt prietenele tale, Annemarie?» đise el şi întinse spre ele prietenesce mânile lui cele brunete. »Merge bine învăţătura limbei franţozesci, modemoiselă? Eu nu pricep nimic din ea şi m'oiu duce decî ca domnişorele să nu fie reţinute şi să-şi póte termină lectiunile la timp, ca apoi să ajute ceva mamei lor! O să veđ, ce scie nepóţica mea, — că muma sa, în etatea ei, era fórte harnică«, şi cu aceste vorbe complimentând prietenesce din cap merse moşnegul pe uşă afară.

Mariana gândea că cade podul pe ea. Aşa dară prietenele sciură, că ţerănocul acesta cu halatul cel lung şi sur e moşu-so, că mama ei este din provincă, unde trebuia să lucre ca o servitoare, şi pe lângă aceste moşu-so a mai făcut prostia de a numit'o înaintea prietinelor „Annemari!“

Laura încă era înmărmurită de acesta descoperire şi đise: »Tu nici când nu ne-ai spus că ai un moş? Apare aşa ţerănesce şi cred că nu va sta la voi lung timp?»

Elise însă vorbi veselă: »Ce om liniscit şi prietenos e! Sunt veselă numai că nu l'a auđit mama, că-i da drept, — şi ea tot đice c'ar trebui să-i ajut ici cólea câte ceva!»

Madmoisela opri vorbirea copilelor, că deschidînd o carte mare şi dând odată cu linealul în mesă, începe prelegerea.

Ear era bêtrânul singur şi nu scia ce să începă. Îşi doria copii, pe cari nici la lumina ălei nu şi-i putea vedé. Când privi la orologiul lui cel vechi de argint şi veđu, că îndată-i la đece, începî a fi neliniştit şi întrebă pe Lisette, care chiar intrase la el cu o cană plină de apă rece: »Dór e bolnavă fica mea, de nu se mai scólă?»

Lisette răspunde preste umér: Dómna consilierită îşi face toaleta«, şi pre când dispărî pe uşa dormitoriului, auđi moş Müller neastâmpăratul sbierat al celui mai mic, care bagsémă rămase singur.

Îndată după aceea însă apărî Annemaria într'un halat fin, a cărui códă atárnă după ea şi cu o cépsă de dantelă pe capul ei negru şi sclipicios. Ea observă mirarea bêtrânului despre târđia ei venire şi o cuprinse un uşor simţemént de pudóre.

»Te-ai sculat de mult, tată, şi cum ai dormit? Atâta-s de obosită ađi, cât a trebuit să mă scol niţel mai târđiu ca de altădată. Nu sciu cum ţi-ar mai plăcea, să eşi o lécă p'afară, orî să vii cu mine în chilia mea, ca să povestim o leacă, atâtea avem de a ne spune, că nu ne-am veđut demult«.

Moşul urmă pe Annemarie în chilia ei. De şi sórele era sus pe ceriú, aci era întunerec, căci perdelele cele grele erau lăsate în jos pe ferestrii.

„Doră suferi de ochi?“ întrebă moșul îngrijit.

Annemarie îi spuse râzând că nu, dar la oraș așa-i moda să țină ferestrele cu perdele trase.

„Asta-i o modă proastă“, observă moșul scurt, dar dup'aceea-i părură rău de observarea acésta, de-ore ce-și propusese să nu facă nici o observare despre ținerea casei copiilor lui.

„Putem vorbi puțin?“ întrebă moșul, „ori trebuie să-ți vezi de afacerile casei? Pe micul Fridric îl auzii înainte plângând acum poate c'o încetat!“

Annemarie chiar voia să spună moșului, că are o bucătăresă atât de bună și că Lisetta de sigur acum e la copil, când acésta apărură în prag repede și înscință: „Dómna ministrului doresce a fi asceptată și se escusă că a venit atât de diminéță, dar ce să facă, vine în cauza bazarului“.

Annemarie roși odată și eși spre întimpinarea plăcutului óspe. Dómna ministrului, o damă bine ținută, cu trăsuri plăcute și într'un costum simplu întră numai decât și fú condusă la canapea. Când vădú ea pe domnul Müller stând în picioare, își puse lorgnetta și privi spre dómna cosilierită întrebător.

„Pot să-ți recomand pe tata, Exelență“, duse Annemarie visibil de agitată, „domnul mésar Müller din Berghausen!“

Dómna ministrului dete prietenesce mâna cu domnul Müller și-i duse să nu fie supérat, că are ca fiica lui de vorbit în ceva afaceri.

Müller ar fi mers bucuros în chilia lui, dar îi spusese Lisette mai nainte, că voesce a o mătură și curăți. Astfel stătú aci și ascultă cum vorbesc damele de arangement, comitet și asil de neputincioși, din câte abia vorba din urmă o înțelegea și că dama streină încurăgea pe Annemaria a-i sta opt zile într'ajutor; — ér în fine întrebă dómna ministrului pe moșneg cu un ton prietenesc: „Așa domnule Müller, că și dumniata esci pentru scopurile de binefacere și că în provință a-ți avut adeseori ocasiunea de a vi-o manifestă și de a recunósce necesitatea asilelor de copii pentru esemplu?“

Acésta întrebare-i fú binevenită moșului. De abia asceptă să-și pótă descărca inima cea îngreunată încă din séra trecută de vorbele fetei sale; deci răspunse cu ton hotărít: „Da, de sigur sunt și eu pentru scopurile de binefacere, dar sunt și pentru aceea ca copii să fie bine păziți și unde cere trebuința să li-se deé o îngrijitoare. Încât pentru împregiurarea, ca Annemaria mea să stee opt zile acolo, eu cred c'ar face mai bine, de ar sta mândru frumos acasă. Eu așa cuget, că cine are de grijit copii lui proprii, mai întâi trebuie să se intereseze de ei, și chiar aseră-mi spunea fata mea, că adesea e atât de neliniștită, și de aceea...“

În zădar făcea Annemarie semne moșnegului să încete odată, că el venise în foc și nu mai era de a'l oprí. Dómna ministrului însé privia cugetător și cu bunăvoință la vorbitor și apoi duse întorcându-se spre Annemarie: „De sigur tata d-vóstre are în fond tot dreptul și eu într'adevăr nu aş voi să vă rețin dela datorințele casnice, dacă stau așa...“

Annemarie însé s'a rezolvat pentru. Cât de mult s'a bucurat ea încă înainte de bazarul acesta, și cât de tare o gâdălia ambiția, de a conveni și de a se învărti acolo cu notabilitățile cele mai destinsé — o slăbiciune acésta, despre care póte singură nu-și putea dá sémă. Asigură deci pe dómna ministrului, că ea de sigur nu va întârția p'acasă, că bărbatu-so mai tótă ziua-i dus de acasă și că copii se află cu mademoisela ca și cu dënza ș. a.

Cu aceste ascurări plecà dama cea străină. Dar Annemaria era agitată, când a intrat ér în chilia.

„N'ar trebui să te amesteci în astfel de vorbe, tată“, duse ea într'un ton cam agitat. „Eu știu că tu ai bune idei, dar cetatea nu-i sat și nu-ți poți închipui cât mi-au fost de greu până ómenii de aici au prins a mă recunósce p'o tréptă cu ei și eu dutoresc poziției soțului meu de a aduce jertfe și datorințelor de binefacere! Dar cum trece timpul!“ duse apoi Annemarie numai decât mai liniscită, e vremea să mă îmbrac. Vrei pân' atunci

póte să mergi în odaia ta, tată?“ și-i întinse mâna conducându-l pân' afară.

Moșul tăcú și gândi dureros: „Ea are drept, — satul nu-i cetate, și chiar lucrurile aceste nu le-oii pricepe'n veci!“

Când se întórse a dóua óră în chilia s'a orânduită, se întâlne în coridor cu sficioasa Lina cea mică. „Vrei să vii o lécă la mine, șorecuțule?“ duse el, luând copila de mână. „Eu am în chilia mea flori frumoșe, o să țile arăt!“

Lina ascultă hesitând. Dar îndată se împrietení cu moșul. El o conduse în fotelul cel vechi și-i povesti cum ședea bună-sa într'acela. Copila voi să se întindă la florile din grădinița de acasă și el îi povesti despre crenguța aceea, despre petecul cel de iarbă dinaintea casei, unde pásciau bobocii cei de gâscă, despre banca din curte, și despre porumbii, ce sburau pe coperiș. Copila nu vorbea mult, dar îl privia atât de plină de interes cu ochii ei cei mari și când o luă moșul în brațe, și-i spunea povești frumoșe, ea își plecà capul pe pieptul moșului și duse: „Pot veni câteodată la tine moșule și nu-i fi și tu ca ceialaltii, cari pururea n'au timp?“ și după ce moșul îi spuse că-l póte căută când va voi ea, și că el pururea va avé timp să-i povestescă, ea era prea veselă și de aci-n colo minteni-minteni era la moșul.

Așa trecură câteva săptămâni, dar moșul n'a mers mai departe de cât până'n ambit.

Tot ce-l încungiurá și ce vedea, era atât de strein față de ființa sa simplă, purtarea copiilor și a nepoților săi i era atât de neînțelă și-i causá atâtea supérări, fără să-și fi putut dá sémă de ce.

Gineroso i-a aréat stradele cele mai apropiate și l'a condus până-n parc și când i-se părea căsuța prea strímtă și privirea prin ferestrii prea restrânsă, se ducea printre arborii parcului și ducea cu sine și pe micuța Lina, care atât de drag avea pe moșul. Dar în scurtă vreme mai nu era de a cunósce pe blânda Linuca, atât de vióia și veselă se făcuse în societatea moșu-so, care-i povestia câte tóte, și de care la început numai anevoie se apropiá.

În mai multe rânduri chemară ei ambi, moșul și Linuca, pe Mariana să iésă cu ei, dar acésta nu putea suferi țărănescile maniere ale moșului seu. Altcum Laura încetase cu observările ei batjocoritóre, de când o oprí tatăso, domnul consilier comercial, care întorcându-se odată dela cină dela părinții Mariane, le spuse: nici unul să nu mai cuteze a face glosse preste domnul Müller! Eu mi-am petrecut cu el fórte bine, bértránul are o minte clară și practica vieții, ca puținii muritorii.

Domnul consilier de idile, care la început era cam plictisit de socru-so, se bucurá de astfel de vorbe, eșite din gura domnului consilier comercial. Moșul încă prinse a simți încetul cu-ncetul, că și el este de ceva folos în casa acésta, dar totuși adeseori îl lovia dorul de patria sa și de vechile lui obiceiuri, și cu cât învăță mai bine a-și cunósce copii și modul lor de vieță, cu atât mai puțin îi convenia.

Greu vătémát se simți bietul bértrán odată, când întrând în odaia de învățământ pe nesimțite, auđi cu urechile lui vorbele Mariane, ce le spunea la mademoisela: „Când suntem numai noi, mă mai împac cum mă împac cu prezența moșului, dar dintre ómenii, prezența lui mă supéră, ca și pe mama!“

Bértránul se reíntórse liniscit în chilia lui și tot asudat de rușine. El stătú mult timp cu capul cel cărunț răđimat în palme gândindu-se, óre n'ar fi mai bine să se retragă el érá la sat, unde ómenii îl stíméză și nu-i ímpută nimenea, că n'ar avé maniere orășenesci.

„Ei se rușinéază de mine!“ își dicese el și o mare amărélă-i cuprinse sufletul. Dar ca un balsam vindecător îi venírá în minte vorbele lui Rudolf ce i-le spusese astădiminéță la dejun: „Moșule, de când esci aci, de dejunăm împreună, mă scol diminéța mult mai bucuros și“ — urmă el tot într'un suflet — „de când ne rugăm împreună, numai odată mă mai certaiú cu Maximilian.“ Íi veni în minte iubirea Linucei, ochii ei cei albaștri, și-și luă refugiul la

vechiul său mijloc, de a-și ușura sufletul, ceti în cartea lui cea vechiă de rugăciuni până i-se ușură sufletul.

Veni și timpul bazarului, când dómna consilierită de edile trebuia să fie tot dusă ziua-ntregă și ađi era ultima ăi și încheierea trebuia s'erbata într'un mod solemn. Annemarie avusese deja pân acuma multe „datorințe morale“ de îndeplinit, cum le numia ea și suspina adesea despre ele.

Moșul de regulă tăcea la astfel de lucruri. Ađi însă, când fica sa avusese dureri de cap și séra numai cu mare silă și lamentând plecă la festivitatea de închiare, nu se mai putù reține moșnegul se nu ăică: „Voi sunteți adevărații robi ai plăcerilor vóstre! Barami de ați avea ceva dintr'aceea, dar a dóua ăi v' aude omul de comun: ne-am plictizit, — și eu nu pot pricepe, de ce se aduce acésta jertfă!“

Era o séra furtunosă de tómnă, și când întră ea în chilia moșului cea r'ecorosă din d'erept, unde Rudolf se jucă cu nesce scândurele și Linuca se uita la chipuri într'ro carte veche a moșului, care o ține pe genunche, atunci se înduioșă și-și gândi, că totuși ar fi mai bine dacă ar răm'anea acasă.

„Ađi e ultima dată“, își ăise ea, ca spre escusare, dar în tăcere își și propusă, că pe viitor se stee mai mult acasă cu copii ei.

Moșul încă-și propusese, ca ađi se țină copii pe lângă sine cât numai s'a putea de mult. Lisette încă se împ'ecase cu noul óspe, de óre ce era mișcată, că moșul era pururea dispus a sta lângă pătuțul micului Frideric, ba, când cerea trebuința îl mai purta și în brațe, afară de aceea se convinsă, că nepretențiosul bătrân îi face prea puțină greutate.

În séra mai sus numită aduse Lisette și pe micuțul Frideric la ceilalți copii în chilia moșului. Copilașul tot era în vóia bună, când îl *hintița* moșul pe genunche și-l prinse cu ambele mânuțe de barbă și atât de tare trăgea, cât moșul f' nevoit a ăice: „Tu t'andală mică, vrei se-mi smulgi și puținii per' ce-i mai am?“ și micuțul r'idea și trăgea și mai cu mare plăcere strigând voios.

Mica societate n'a observat, că într'aceea norii se adunau tot mai tare pe ceriú. V'ntul se porni de odată cu at'ata putere și întrând prin fer'etra deschisă era p'aci, p'aci se r'istorne lampa și se o st'ingă. Moșul se gr'ăbi a închide fer'etra. Fulgera și s'auđia în dep'artare bubuitul tr'asnetelor.

„Parcă acum la șf'ersitul verei o se mai avem un orcan,“ ăise b'etr'antul închid'end jaluziile, ér c'ățiva picur' mari de plóie i și stropiră fața. Și deodată începù furtuna, v'ntul b'atea ušile casei, plóia curgea pe coperișul de asfalt și fulgerele șerpuiau urmate de tr'asnete. Moșul se g'ândea la frumoșele póme, ce mai erau pe pomi. Dar, după ce observă fețele cele sp'ărioșe ale copiilor, se întorse spre ei și-i luă cu sine la m'ésă. El își luă cartea lui de rugăciuni și spre liniscirea copiilor, ceti cu ei o rugăciune. —

Mariana își petrecù séra cu domnișóra guvernantă, ca de comun. Dar când începù a tuná și a fulgerá își depuse lucrul din m'ână și se pitulă într'un unghet al chilie. Se temea f'orte de tempestăți, și când voi mademoisela se m'ergă repede în chilia laterală spre a-și aduce o carte, o chemà sp'ărioșă, se nu m'ergă ci se stee aci cu ea. Când însă fulgerele deveniră mai dese urmate de tunete, cât și domnișóra aruncà cartea din m'ână țipând de spaimă, atunci dori Mariana să fie cu ómeni și fugi tremurând, urmată de f'orte „alterata“ domnișóra în chilia moșului. Cât de linisciți st'ăteau aci toți împreună, în butul tempestății!

Micuț Frideric adormise în brațele moșului. Rudolf și Linuca st'ăteau cu mânilé încrucișate și moșul cetea. Cum str'ălucea fața lui curată în linisce și pace. Mariana n'î-și mai putea luá ochii de pe el și fără scire i se încrucișară și mânilé ei și se aședà liniscită cu domnișóra lângă ceilalți.

Când v'edù ea pe moșul șed'end așa de liniscit și evlavios, îi veni Marianeii prima dată în g'ând, că trebuie se fie ceva m'areț, sórele ceriului p'etrunde atât de ad'enc în inima cuiva, încât nu mai póte avea nici o frică, nici o nelinisce. Și după ce trecù furtuna, de ăise moșul c'ătră copii: „Acum puteți merge în numele domnului la culcat“, atunci se apropié ea prima dată cu adev'erată

dragoste de moșul și s'arutarea ce i-o dete acum, nu mai f' ca cele de până acum, o formalitate g'olă, ci s'arutare plină de focul iubirii, al stimei și respectului.

Copii se culcară, care la locul lui. Linuca dormia cu Liseta și cu micul Frideric într'o odaie. Pe acesta îl desbrăcară, fără de a-l desceptá, nici nu-și deschise ochii, decât odată somnoros și dormi mai departe în lég'ănul lui cel cu perdele verđi.

Pe Linuca ínse o alterase furtuna. Copila avea nervi delicați și, de și veni moșuso la pătuțul ei și o m'ângăie tot nu putù adormi, grija ei cea mai mare era, cum va puté tata și mama veni acasă pe o așa tempestate!

Liseta a purtat'o mult timp prin casă în brațe, apoi adunà jucăriile și o desbrăcà. În fine luà lumina și voi se i'ésă din chilie.

„Vremea ast próstă“ a reținut'o ađi mai mult în chilia copiilor, ca de comun, și bucăt'ăresa cu o servitóre din vecini acceptară lung timp în culină, ca se le cet'escă istorii dintr'o carte, ce le-o împrumutase Georg, servitoriul c'ăpitanului. Era tocmai pe unde-i istoria mai frumósă, unde trebuie se se resboiască.

Când v'edù Linuca, că Lisete vrea se m'ergă și se o lase singurá sbierá cât putù? „R'émái aci, Liseta, dórá nu-i merge — v'edí că fulgerá — Lisete — mie mi e frică!“

Dar acésta nu se l'asă conturbatá de un copil în plăcerile ei ci-i sbierá: „T'ăcut'ai odată“ și merse de acoloa.

Linuca v'edù, că tóte strigările ei sunt z'adarnice, decí își cufundà capul în perini, dór va putea adormi. Dar tunetul ér prinsă a bubui din dep'artare, pe scocurile casei cior'ăia apa cu v'uiet, și când își deschise ér ochii, v'edù la lumina fulgerului o f'ăpturá albă lungă lipită de p'ărete. Era de altcum numai sc'ândura de c'ălcăt rufé, și Linuca o cunoscù repede, dar pe biata copilă o cuprinsese o frică nespusă și-i veni în minte, că ea-i singurá în mieđul noptii. Bucăt'ăria era-n catul de jos, moșul și fr'ătinii dormeau mai înd'r'ept și spre a puté merge p'ân' la ei, trebuia se percurg' un coridor lung și întunecos. E drept că odaia de dormit a p'ărinților nu era dep'arte de aci, dar aceea era g'olă și p'ărinții nu erau acasă. Linuca se vedea atât de p'ărăsită, în cap de nópte.

„De ar fi mama acasă“, suspinà copila, „atunci ar veni și Lisete la mine și ar putea lua sc'ândura cea uritá și lungă de o parte, ca se nu o mai v'ed!“

Linuca mai cercà odată se-și închidă ochii, atunci începù a scurmá și sg'ăriá ceva lângă patul ei pe p'ărete și în acel moment începù a bate și orologiul din casa tati. Din nou se mai tocmi în pătuț și cu ochii deschiși num'era loviturile orologiului: ăcece unspređece, dóu'ăspređece . . . apoi încetară.

Dóu'ăspređece óre! Ce teribil! Pe asta vreme, îi spusese Lisete, că toți copii se fie adormiți, că de nu, vine omul cel urit cu un sac mare și-i duce în p'ădure la urși și la lupi, și ea s'a silit până acum, ca acésta órá teribilă se nu o afle nedormind. Linuca era cuprinsă de spaimă, decí se g'ândi la ușa coridorului:

„P'aci trebuie se vină el“. Până nu se g'ândi mai departe, s'ări din pat, își luà inima-n dinți, alerga la ușa și se sfortà din tóte puterile până înv'erti cheia în bróscă. Apoi se mai linisci puțin.

„Acum cel puțin nu póte întrá! Barami de nu aș fi așa singurá!“ și ér înundará bieteii fetiță lacr'ămile pe obraz și st'ătea fără ajutor în mijlocul c'ăsuței, tremurând ca varga în c'ămeșuța ei cea albă. Atunci îi veni o idee v'ed'end fer'etra deschisă.

„De m'ă pot urcá pe fer'estă, v'ed pe mama, când vine!“

În acest moment copilița și-a mai pierdut din frică. Scóse sc'ăuneșul de sub m'ésă și-l trase lângă fer'estră. „De m'ă urc pe scaun, imi încovoiú capul pe fer'estră și v'ed strada întregă și pot strigá pe mama.“

Micuța se aburcă pe scaun, st'ătù în picioré pe el, se ținu cu am'endoué mânuțele de blana fer'estr'ii și privi afară. Dar p'ărcanele erau gróse, strada îngustă și așa puțin putea vedé. „Trebuie se cerc, dórá voiú puté aduce lângă fer'estră m'ésa de lucru, aceea-i mai naltă,“ g'ândi Linuca. Se cobori decí, puse sc'ăuneșul pe un scaun, ridicà de pe m'ésă o corfă mare plină de tot felul

de nimicuri și o dădă mai la o parte și așa-i rămase un locșor între corfă și ferestă, pe care putea sta. Acum era mai sus ceva decât pârcaul ferestrei și putu vedé întrégă stradă. Se prinse cu ambele mânuțe de crucea fereștrii și-și încovoie capul cel blond pe ferestră afară. Picioaruțele ei cele góle atârnav spre mész, cămeșuța cea subțire o fluștura vântul noptii și ochii scrutători și-i țintii în adâncime. Plóia încetase și luna da să se ivéscă, dar o acopiră nesce nori negri, împrașciați. Șórecul din chilie, ér prinsă a face larmă, atunci se înfioră Linuca și se simți relative mai sigură acolo sus, unde era. De odată să audiră voci în depărtare. Linuca se plecà înafară cât de tare numai putu și privi în jos, dar nu erau părinții ei, ci numai doi ómenii, cari apucară apoi altă cale. Orologiul bătú érășii, ci de astădată numai odată și capul copilei era tot mai greu și mai greu. Să mai ridică odată în sus, când cređu că aude voci.

„Mama!“ se audi o voce desperată în întunerecul noptii. Apoi cuprinsă pe mica ființă o tremurare, cămeșuța i se trase preste genunchii, și de óre ce nu urmă nici un răspuns, i se închiseră ochii și numai abia se mai ținea cu mânuțele de crucea fereștrii.

Annemaria plăti astăđi amabilitatea cu o crâncenă durere de cap. Dar ea seceră atâta laudă pentru labórea ei neostenitoare, pentru gustul arangementului măsuței ei de vênđare ș. a., care firesce-i cădea fórte bine, și la fine-i întinse domnul ministru mâna și-i mulțami pentru viul interes ce-l pórtă spre binele obștesc. Acestea ér îi adormiră o lécă lina vóce a consciinței, ce o chemă la datorințele sale casnice, cu deosebire în timpul dii urmă. Dar când veni fortuna, o cuprinse un urit nepriceput, și ar fi mers bucurósă acasă, dar ea ședea la mésa comitetului cu dame alese și cu domni de poziție înaltă, și nu se putu depărta mai curund decât aceștia.

Capul prinse, ér a o duré fórte tare și numai cam la o óră se linisci puțin când se ridică bărbatus'ó de plecară cătră casă.

Aerul se recorise binișor și bălțile, ce se mai vedeau ici colea pe stradă, erau martore tempestății grósnice ce fusese.

„Eu cred că moșul o fi ținut copii la el, până a trecut tempestatea“, díse Annemarie, liniscindu-se în inima sa, că bētrânu e în casa lor.

Când dădură pre lângă cornul stradei lor, i se părú că aude o voce de copil strigând: »Mamă, mamă!« dar acesta dórá n'ó fi fost aievea, numai părere. Dar își grăbi totuși pașii și după ce ajunse acasă, unde le eși Lisete cu lumina înainte la trepte, cea dintâiu vorbeii-i fú: »Ce-i p'aici, bine?«

»Bine, dómnă,« respunse servitórea. »Copii dorm de mult, — cât ținú vremea cea grea au fost în casă la domnul Müller!«

Annemarie era de altcum o mamă tare cum se cade, numai cât se desvętase a-și cresce însași copii. Tot-déuna, când venia séra târđiu de undeva, nu întrelăsă a se uitá se véđă cum dorm copii ei, ba le și aducea câte ceva copturi și le pune pe înváltórea. Așa și de astă dată.

Apăsă pe călcătórea ușei dela chilia copiilor, — aceea era închisă. »Cei acesta?« díse cătră Lisette, care era în deréptul ei cu luminarea în mână. »De ce ai închis?«

Acésta borborosi ceva și prinse însuși de ușă se o deschidă, dar înzădar. Annemarie într'aceea se repeđi prin dormitoriul ei în al copiilor. — Linuca nu se gândise se închidă și ușa aceea. Lisette încă merse repede pe acolo după ce audi glasul stăpânei sale țipând: »Lisette, unde-i Linuca, că patu-i e gol?«

Acésta privea înspăimântată la perinele singure dar consciința ei cea rea-i veni într'ajutor: »Eu pusei pe Linuca în pat cu dóue óre înainte de asta«, borborosi ea nesigur.

Pe Annemarie o cuprinse o gróză. »N'ai stat în apropierea copiilor, precum de atâtea óri ți-am demândat!« și smulse luminarea din mâinile Lisettei și în spaima ei cea mare se plecà de lumină pe sub pat să véđă nu cumva-i acolo copila, apoi pe sub canapea, prin unghiuri, dar nu află nici o urmă de Linuca.

În graba cea mai mare, își chemă Annemarie bărbatul și-i spuse tot într'un suflet, ce-i și cum.

»De bună sémă va fi mers la domnișóra Marianna« díse Lisette în frica ei, dar îndată se căi de vorba ast nesocotită ce o scóse din gură, prin care se tradase că ea lipsise mai mult timp dela copii!

Un curent de aer străbătând prin ferestră întră în odaiă și cu el tot odată un gemet lin. Privirile tuturor se îndreptară într'acolo.

»Dumneđeule preaindurat! Acolo sus, pe pârcaul ferestrei deschise ședea copila!«

Și în acel moment tatăl se repeđi la ea, prinđindu-o în brațe. Ea adormise acolo, dar când o luă trészări, ci apoi se lăsă de o puse în pat.

Annemarie tocmi așternutul cu mâni tremurátóre, îi mai încetase respirarea când véđuse pe Linuca stând pup colo sus gata de a căde în tot minutul jos pe trotoar afară, orí pe podele în áuntru. Acum însă zăcea micuța cu capul ei cel roșu pe perinute, nu răspundea la întrebările părinților ei și numai odată-și deschise ochii cu mare greutate și díse: »Unde-i mama?«

Consilierul véđu numai decât, că copila are friguri și Lisette era prea fericită că-i fú permis a fierbe tee, a face cataplasme și a dispărea din ochii stăpânilor.

Annemarie încă nu cercă a o întrebá mai departe nici a o injurá într'un moment, când daună, totul era atât de evident și când inima ei era cuprinsă de cele mai amare muștrări!

Și de aci urmară díle de grea încercare și grije. Copila, care din firea ei era cam debilă, avú de suferit dureri mari în urma iritărei provenită din frică și în urma recei contrase stând sus pe ferestră. Încă în díua a dóua au erupt friguri de nervi și Linuca nu cunoscea pe nime, nici chiar pe moșul, care tot tremurá de supérare, când audi trista scire și care — din preună cu cei alalți, nu se mai mișca de lângă patul bolnavei. Tóte scenele friceii, ce se pârândară înaintea ochilor copilei, se pârândară și în fantasia ei și făcură pe cei preșenți se cunóscă cauza morbului ei.

„Lisette, nu merge... rămâi aici!... Ui fantoma cea albă!... Lisette... bate dóuěspredece óre... nu o lăsá în láuntru... nu eși... eu nu voiú se fiu cu tine, tu om urit!“ și copila se svércolea în așternutul ei!

Annemarie voi se alunge pe Lisette din casa ei, dar ce putea se dícă? Nu și-a lăsat și ea însași séra copii singuri, ca și când nu i-ar fi avut? Nu a alergat și ea însași după plăcerile ei și nu s'a forțat a se convinge, că în casă sunt tóte în bună ordine, și de câte óri nu i-a făcut moșul împuțări pentru asta! I se scurgea inima, când audi pe micuța strigând:

„Mamă, mamă, vină! — Adă-mi o haină, mamă, că mi-i frig... stai, — se nu cad... vine mama!... așa mă dor mâinile... vai că negru-i!... oh! e negru!... Dar nu mă lăsați se cad!“ și mânuțele cele bolnave stringeau cu putere înváltórea.

Annemarie ingenunchiá lângă patul ei și-și plecà capul pe perina ei. I se părea, ca și când cineva ar bate-o cu ciocanele. Singur moșul era, care-și mai ținea capul sus în aceste díle! Dar inima lui era cuprinsă de o jale nespúsă, véđend starea iubitei lui nepoțică și în internul lui rostea o rugăciune: »Dómne fi îndurat, Dómne, nu intra cu noi în judecată!«

Rudolf, care nu era ertat se între în chilie, se pitulá într'un unghiú aprópe se póttă întrebá pe cei ce es despre aflarea soriórei, cu deosebire pe moșul, care singur mai era în stare a se stăpâni și a-i da câte un răspuns. »Cređi tu moșule, că Linuca nóstră trebuie să móră? și băiatul cel vioiú era ca opărit. O, baremi de i-aș fi dat jumétatea cea de mēr, ce mi-o ceruse!“ și'l copleșiră lacrămile.

Mariane și mademoisela încă nu avurá linisce în chilia lor. De multe óri Linuca fusese spre supérare surorii mai mari, când acésta ar fi stat bucurósă în povești cu prietenele ei, orí când ce-teau ceva istorióră interesantă, și domnișóra nu prea bucurósă s'ar fi ocupat cu copila cea blândă, care învăța cam greu și cu care nu se putea produce. Acum, în fața morții se schimbară tóte, și cât de bucurósă i-ar fi dat acum Marianne tóte presentele ei și

tot ce mai posedea pentru o unică privire voioasă din drăguții ei ochi vineți.

O vorbă mângăitoare din partea moșului, o mai linisci puțin, ba putu mângăia și pe mademoisela, care umbla desperată dintr'o chilie într'alta văietându-se cât o luă gura:

„O, cine ar fi creșut! Drăguțul melușel, fù atât de bun, și acum va merge dela noi, s'a face un ânger colo sus în ceriù! și-și apăsa năframa la ochi.

Ađi era a noua și trebuia se vină crisa. Mica bolnavă fù tare neliniscită și medicul nu-și mai lua ochi de pe ea cât fù séra, ér când plecà, le promise că peste nópte va mai veni odată la ea.

„Eu am puțină sperare“, ăise el afară cătră moșul, „i sunt prea iritați nervii!“ —

Acesta-și plecà capul și buzele lui borborosiră cuvintele: „Dómne fie nu cum voiù eu într'u a mea nepricepere, ci precum Tu voesci!“ — și cu aceste vorbe întrà în chilia micii bolnave.

Lampa era acoperită cu un scut de mētasă verde și pătuțul sta într'o lumină lină. Annemarie sta, ca totdeuna, lângă copilă, în tot timpul bólei nu o părăsi. Bărbatul ei stătea în picioré și-și ținea fața acoperită cu pǎlmile.

Ochiș copilei priveau înholbați în depărtare atât de adēnciți, gura cea mică, care atâtea scia se spună moșului, era atât de tare închisă, — umbra morții părea că se lătesce pre tótă fața ei!

Bărbatul, ședēnd pe patul copilei, nu mai putu suporta durerea, ci-și plecà capul pe umērul moșului!

„Tată, fi bun rógă-te, — nu mai pot suportá — rógă te la D-đeu, că se ne ajute, că eu am uitat rugăciunile în timpul cel

lung, de când nu le-am mai ăis!“ și bărbatul cel voinic plângea ca un copil mic!

Moșul îl îmbărbăta cu bunăvoință, apoi se plecà preste mi-cuța. El îi ridicà pērul cel blond de pe față și ăise lin:

„Linucă, vrei se ne rugăm?“ — și din inima cea fidelă a moșului inundară rugăciuni umilite și pline de credință și încredere pentru favorita lui nepoțică și pentru toți cei ce cu credință se îndreptă spre tronul Celui prea înalt.

În case se lățise vestea, că copilei îi merge din reu în mai réu, și prin celelalte odăi plâneau frățiorii și servitorimea.

Atunci se făcù o schimbare repede în fața copilei. Se părea, că în ochi ei cei lăngeđi, se întórce viața și că în aceia reinvie o rađă de cunoscință.

„Mamă, iubită mamă, ăise copila, cu o voce slabă, dar naturală. Și-și îndreptă privirea spre moșul. — Apoi își înturnă copila capul ei cel mic într'o parte, dar nu spre somnul cel vecinic, ci spre un somn, ce o conducea la reînșănătoșare.

Linuca se însănătoșă și se întări! Moșul trebui se stee încă lung timp în casa copiilor sei, și când în aceea se observà cu timpul mai multă fidelitate a datorinții, mai puțină vanitate și mai multă evlavie, atunci pre lângă voia lui D-đeu trebuie să se ascrie aceea înflunții simplului moșnég din chilia din dērept, care a fost venerat de toți, căți l'au cunoscut și despre care copii lui ăiceau: „Numai de când a venit moșul la noi, am învățat a cunosce adevērata fericire!“

Tradusă din limba germână de
Ioan Pop Reteaganul.

Reteag, 18 Decembre 1897.

Descripțiuni topografice.

I. Blașiul.

Avēnd de cuget a da din când în când unele descripțiuni de locuri mai memorabile pentru noi Români, începem cu descripțiunea *Blașiului*, a cărui iconă ilustréză pag. 55 a Revistei nóstre. Că cu greu credem, că vom aflá vr'un loc mai demn de însemnat pentru noi, decât acest oraș. Descripțiunea lui o luăm din opul fericitului Timoteiù Cipariù »*Archivu* pentru filologie și istoriă« pag. 52—56 din anul 1867, apoi din »*Enciclopedia Română*« unde a scris'o d-l Dr. Aug. Bunea, și din *Istoria bis.* de Dr. Alex. Grama. —

I.

Blașiul e unul din acele puține locuri istorice, cari de și mică după estensiunea lor, se par a fi destinate de providență a juca o rolă înșemnată în istoria popórelor. Cel puțin locul Blașului în istoria românilor, ales transilvani, e mai însemnat, decât se se pótă cândva trece cu vederea.

Una din cele mai plăcute reședințe ale principilor Transilvaniei mai din urmă, mai bine de un seclu încóce reședința Episcopilor uniți, acum archi-episcopescă metropolitană, cu institute de învățatură, cum nu am mai avut până erī alaltă-erī români transilvani; cu bărbați ca S. Clain, Șincai, P. Maioru, ale cărora nume se făcură nemuritoare în istoria literaturii române; cu episcopi ca I. Clain, Aron, G. Maioru și Bobu, ale cărora zel și fapte spre ridicarea poporului român din acēsta provincia nu au fost întrecute de ale nice unui bărbat mare de altă națiune. Patria născerei bunului și marelui protector al literaturii române, episcopului Ora-dei-mari Sam. Vulcanu, ea-i dedese și mai înainte un alt prea mare păstorii sufletesc, educat în sinul său, pre Ignat Dărăbantu.*)

*) Rēnd pe rēnd vom aduce și biografiile acestor mari bărbați ai națiunii nóstre. Red. »*Revistei Il.*«

Atâtea suvenirī prețioșe inimilor românesci, legate de acest loc fără înșemnătate la vedere, cerul lui cel blând și sănētos, pușēțiunea romantică, bunăitatea pământului în tot respectul, descēptă fără îndoielă un interes cu mult mai mare, decât se nu credem, că unele trăsuri istorice topografice spre cunoscerea acestui loc vor meritá tótă luarea aminte a lectorilor nostri.

Cea mai vechiă scire despre Blașiu e din seclul XIII. El însē pre atunci nu purtá numele de astăđi, carele, precum vom vedé, i-se dede mai târđiu, ci se numia după numele posesorului de atunci *Vila lui Herbold* (villa Herboldi) fiul lui Ostu, care fusese voivodă Transilvaniei pre la anul 1266 și 1267.

Stefan V. cel tinēr, ca duce Transilvaniei séu Daciei, donà acēsta vilă cu pământul ei, și satul învecinat *Sēmcel*, care în diplomă se numesce *Zanchalteluky* (Szantsaltelke), mai întâi lui *Teel* fiul lui Ebl de Brassu, ci după aceea, vinđindu-le acesta cumnatului séu comitelui *Chyel* séu *Chel* fiul lui Erwyn de Kelnuk (astăđi Calnic lângă Miercurea), regele confirmà asta vinđare pentru Chel și eređii lui prin o diplomă din anul 1271.

Despre acest comite, de feciorii lui, Daniel și Solomon, și de nepoții lui, se află urme istorice până la anul 1346, din cari se cunosce, că acēsta familia în urmă cumpēră Cutul și Sotelecul, și prin urmare se află în mai bună stare, de cât se fie alienat Blașiul și apartenentele lui. Ci dela anul 1346 până cătră anul 1395, nu mai aflăm urme, cine se fie ținut acest loc.

ÉR la anul 1395 aflăm, că *Blasiu* Cserei de N. Borot pentru meritele, ce-și căștigă în bătăliile cu Turci la Sirmin și Nicopole, afară de noua insemne nobilitară și de trei opide în Sirmin, mai fù donat de Sigismund împērat și cu dominiul Blașiului, ce pre atunci sta din 13 sate din prejur.

Cât timp a stat Blasiu Cserei în posesiunea acestui dominiu, nu scim, ci atâta ni se pare aprópe adevēr, că numele de acum

al Blașiului se luă după al acestui domn al seu, fiind că mai înainte Blașiul, seu pentru puținătatea locuitorilor, seu pentru că era mai mult numai un castel domnesc, pôte că nici nu avea un nume, seu numai numele de vila lui Herbold.

La anul 1535, Blașiul cu tot dominiul era în mâinile lui Georgiu *Bagdi*, care în acest an edifică și castelul de astăzi, precum arată inscripțiunea deasupra porții de desupt, ce astăzi după renovarea castelului fu înmuraată în stânga dela aceea pörtă, și sună așa în limba latină:

HANC DOMUM FECIT E
DIFICARE GEORGIUS BAGDI
FIDE TERMINAVIT EAM POST
CHRISTI NATIVITATEM AN
NO MDXXXV TEMP
ORE MAGNE FAMIS CUM
AGRICOLA SVUM FACIE
BAT CUBULUM TRIT
ICI FLORENIS QUATUOR
VEL CITRA HOC OPUS FECIT
STEPHANUS LAPI DE TASAD

Altă inscripțiune se mai vedea, înainte de reparatura mai din urmă, în sala cea mare de-asupra uși: *Georgius Bagdi Fecit*; de-asupra căreia sta și un portret mic, vechi, rotund, în rame, al lui Gregoriu XIII. papa, carele pre atunci viețuia; — și vis-a-vis pre cealaltă ușă alt portret asemenea al Cardinalului *Boroniu*; amândouă din Țilele lui *G. Bagdi*, cari nici în Țilele principilor calvinesci nu au fost lăpădate din locul lor, cu tot fanatismul lor în contra catolicismului, ér dela reparatura mai nouă dispărură.

Familia Bagdiană poședea acest castel și la anul 1597, când Sigismund Báthori, cu litere donatarie din A.-Iulia 4 Ian., întâri de nou pe Stefan Bagdi și sororile lui Magareta și Cristina, fiul și ficele lui *G. Bagdi*, în posesiunea Blașiului și apartenențelor lui, cu dreptul de succesiune atât în sexul bărbătesc, cât și femeiesc.

Murind Stefan Bagdi fără sēmință, consilierul Paul Örvendi împetră la anul 1606 acest dominiu dela principele Stefan Bocskai, pentru sine și următorii săi bărbătesci, în perpetuu, ér pentru sexul femeiesc cu dreptul de a-l rescumpăra cu 12 mii floreni unguresci. Literele statutorie sunt din 15 Novembre 1606.

Însă P. Örvendi, neavând prunci, la anul 1609 testă Blașiul cu tot domeniul, muerei sale Catarina Debreczeni și frătinilor ei celor mai de aproape, seu fratelui seu Ioane Kovács de Örvend, supt aceeași legătură de 12.000 fl. Care testament apoi fu confirmat de principele Gabriel Báthori în 25 Aprile din același an, și legatarii sē introduseră în dominiu, nu fără contradicere.

La anul 1610, Blașiul cu tot dominiul trecu în mâna lui Stefan Kákoni, care-l împetrase sub titlu de donațiune dela același principe, pentru sine și ereții sei, contradicēnd unii dintre legatarii lui P. Örvendi.

De aci sub principatul lui Gabriel Bethlen, Blașiul se pare a fi trecut în posesiunea familiei Bethlenscilor, nu numai pentru că acest principe înfrumșetă castelul Blașiului cu murii străluciți, ci și pentru că mai târziu Petru Bethlen, fiul principelui Stefan Bethlen, își formă drept la acest castel și dominiu, precum numai decât vom vedé.

II.

După mórtea lui P. Örvendi, principele Gabriel Bethlen la anul 1617 donă Blașiul împreună cu dominiul, lui Simon Pécsi de Sz. Erzsebet, care și începū a mai edifica în curtea castelului din Blași, contradicēnd și protestând în contra acestei donațiuni și edificării Catarina Debreczeni, vėduva rēmasă a lui P. Örvendi, prin Mich. Thorozkai de Thorda, la anii 1617 și 1618.

Acelaș principe dede Blașiului, posesiunei lui S. Pécsi și locuitorilor lui privilegiu de libertăți, cu datul Tirnavia 9 Mart. 1621.

Ci Pécsi nu putu se folosescă acest dominiu în pace, căci Petru Bethlen, fiul principelui Stefan, carele asemenea-și formă drept la acest dominiu, constrinse pre Pécsi la atăta, cât la anul 1631 făcură legătură între sine, ca Pécsi se țină domeniul până va fi în vieță, ér, de i s'ar întâmpla se móră înainte de Petru

Bethlen, dominiul se trecă la acesta, fără drept de succesiune pentru ereții lui S. Pécsi.

Înse Pécsi nu se simți obligat a se ținé de aceea legătură, și la anul 1635 făcu testament, prin care tóte bunurile sale, și Blașiul cu ele, le testă fetelor sale, pentru cari și cărți statutorie câștigă dela Principe.

S. Pécsi înse la anul 1638 cădū sub notă și spre rescumpărarea capului testă fiscalului tóte bunurile sale, cari și de altmintrelea le pierdea în puterea articlilor din 4 Octobre 1618 și 1635 și în urma judecatei dietali din Deși 12 Iunie 1638 pentru judaism. Ér fetelor lui Pécsi, cari și ele erau convicte de aceleași crime, li se iertă pentru debilitatea sexului.

Simon *Pécsi* era născut în Ungaria din părinți oscuri, ci prin ajutoriul învățătorei, mai ales prin cunoscința a mai multor limbă, atât orientali, precum ebreesci, rabinice, turcesci, grecesci, — cât și apusene, precum latine, germane ș. a. — se înălță la atăta, cât ajunse (1605—1606) secretariu principelui Stefan Bocskai, ér sub principele Gabriel Bethlen (1613—1629), Cancelariu Transilvaniei.

Acest judaisatoriu seu sambataru famos tradusesse din Talmud o cărțea sub numele „*Învățături din S. S. Părinți*“ (ebreesc *Pirke Aboth*, seu *Pirke oves*, cum pronunță judeii poloni), care înse nu s'a tipărit. Asta carte e singura din tot Talmudul, al căreia argument e morale sentențios; e întorsă mai în tóte limbile Europei; titlul ei însemnă: *Sentențele părinților*, sub care numire se înțeleg dascălii cei mari ai Ebreilor după esiliu, dela Simeon cel drept până la Gamaliel; și stă din VI capete; — când cealalte cărți ale Talmudului tóte tracteză numai ceremoniile religioșe și juridice ale judeilor.

Acusat cu mai multe crime nu ușore, Pécsi fū dat de principele G. Bethlen la închisore; ér succesorul acestuia Georgiu I. Rákoczi, convingēndu-l de erorile lui religioșe, confiscă tóte bunurile lui, ce avea fórte multe și alese, lăsându-i numai satul Sz. Erszėbet din scaunul sėcuiesc al Odorheiului pentru traiu, unde în mijlocul a 75 familii de supuși ai sei, nefindu-i iertat a eși de acolo, petrecu până la bėtrănețe, când se făcu calvinist, și se apucă a traduce Biblia vechiului testament de pre limba ebraică în cea ungurescă, care înse pare a nu fi tipărită.

În castelul din Blași, încă până în Țilele reparaturei din urmă, ni se arăta o cămăruță în pod cu horn, unde Pécsi cu fetele lui, se Țicea că făceau sacrificie de boi și altele după rital mosaic.

Așa Pécsi nu avu succesori din familia sa în dominiul Blașiului, ci, măcar că-l testase fiscalului *propter bene esse*, cum scrie în testament, după mórte-i trecu dominiul la Petru Haller în puterea legăturii făcute între ei înainte de judecata lui Pécsi.

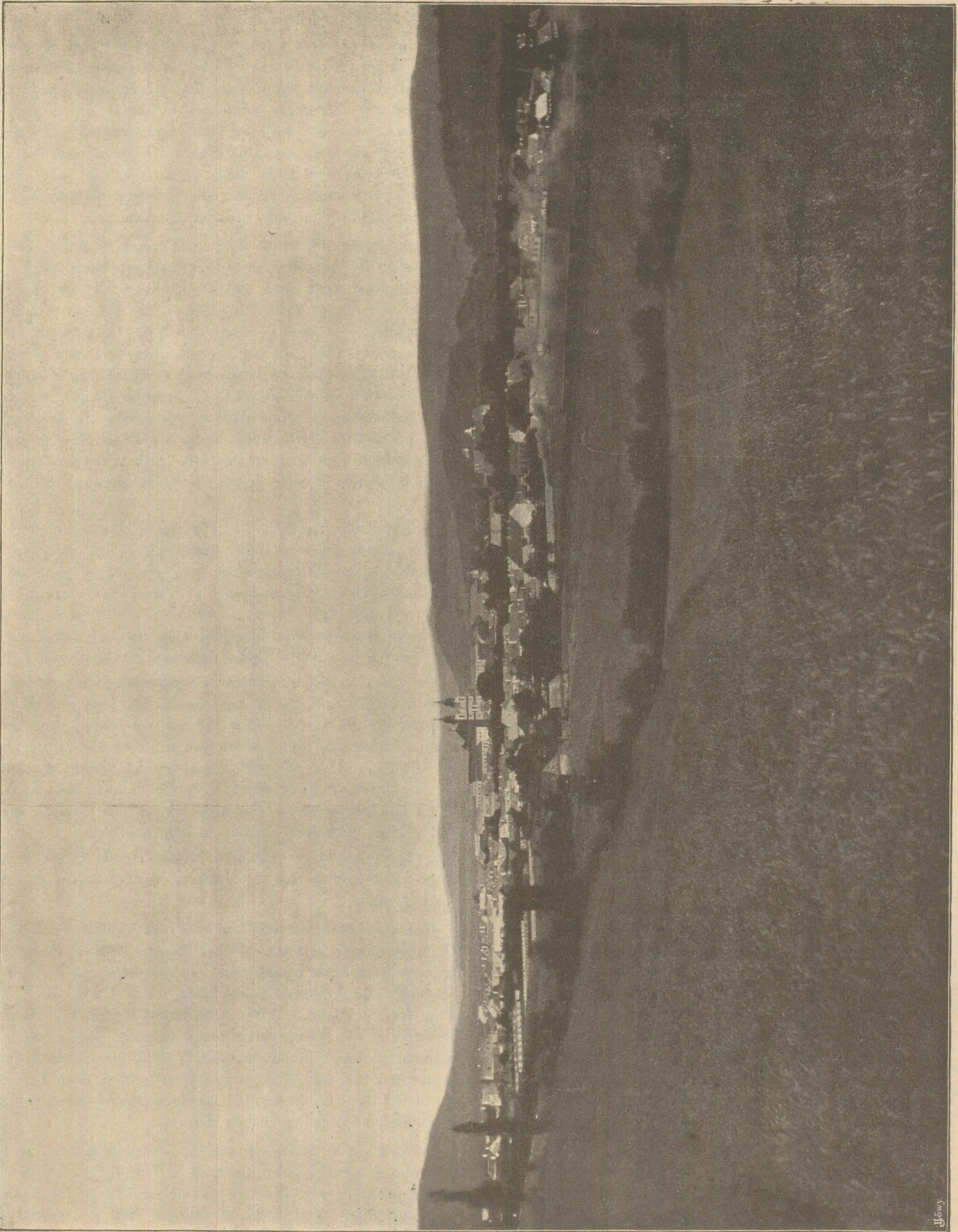
La anul 1648, Petru Behtlen murind la Bran în Ungaria, fiscal ocupă dominiul Blașiului, ér înțelegēnd, că P. Bethlen l'ar fi testat vėduvei rēmasă, se acordă cu legataria, și veni în posesiunea lui pe calea legei.

La anul 1660, 9 Novembre, principele Acaciu Baresai donă din Sebișora dominiul Blașiului cu castel cu tot, gratis înse salvo jure alieno, lui Gabriel Haller, feciorul lui Stefan, nepotul lui Gabriel Haller și a Elenei Bocskai. Ci perind acesta fără prunci în 15 Novembre 1663 la Ersekujvár în Ungaria, unde era cu Mich. Apafi I, spre mare bucuria principelui și a principesei, fiscal éráși apucă Blașiul în posesiune.

În urmă, principesa Anna Bornemisa, soția lui M. Apafi I, cumpără dela familia lui P. Örvendi, prin mijlocirea plenipotențiarului acestei familie Stefan Sarkantus alias Gyulai de Várad, castelul Blașiului cu apartenențele-i pentru ambe sexele, cu acel drept, cu care-l poședuse aceea familiă, pentru patru iobagi posesinați și 6000 de pietre de sare dela Ocna Deșului, cu contract de datu Făgăraș 21 Martie 1664.

Asta vėnđare, fū întârită de principele M. Apafi I., la cerea dietei din Sebișora din 20 Novembre 1664, cu donațiune perpetuă, adaugēnd și porciunile lui Gabriel Haller din Petrifalau și

(Blășiul.)

J. J. J.

Sâmcel, în care posesiune principesă și fu introdusă în 14 Dec. din acelaș an. Înse neînchidându-se calea celor ce ar avé drept de a pretinde asupra, pentru că fetele lui S. Pécsi, și anume Elisabeta soția lui Petru Haller, protestase în contra întroducerii principesei; ci mai în urmă ele se lăsară de proces și de contradicere, precum și alții, cari își formau drept la acest dominiu; — principesa escontentând pre toți pretendenții, precum se pare cu bani.

Așa principesa Anna Bornemisa rămase nemișcată în posesiunea Blașiului; și murind ea îl testă fiului său unic Mich. Apafi II.; ér principele M. Apafi I., o confirmă în acésta posesiune în 12 Octobre 1684.

De atunci Blașiul fu cea mai plăcută reședință a familiei Apafiane, unde M. Apafi II. își ținú și nunta cu Catarina Bethlen la anul 1695, carea pe larg o descrie M. Cserei în notele sale la *Metamorphosis Tniae* de Petru Apor.

Michail Apafi II. resemnând principatul Transilvaniei Casei domnitóre austriace, se retrase cu locuința în Viena, unde murind la anul 1713, Blașiul încă trecú la fiscul împărătesc.

ÉR la anul 1738, 21 August, Blașiul cu tot dominiul fu donat Episcopiei unite din Transilvania, carea până atunci își avea scaunul și numirea dela Făgăraș; și de atunci, strămutându-se scaunul episcopesc din Făgăraș aicea, Blașiul remase proprietatea clerului unit, reședința Episcopilor Făgărașului, și centrul diecesei catolice unite de ritul grecesc în Transilvania.

III.

Blașiul se ținea de comitatul Cetatei-de-baltă până în secul XV., când Ioan Corvinu Huniadi, la anul 1451, l'a despărțit de acest comitat, de carele după situațiunea geografică se ținea, și l'a împreună cu al Albei.

Sub tumultele Rakotiane, Blașiul de două ori fu teatrul prădărilor de óste; odată la anul 1659, când sub principele Acaciu Barcsai, Seidi Achmed pașa vezirul dela Buda în timp de érnă venind cu oștile dela Mediaș la Blașiul se înțelese cu magnații țării, ér pentru mărimea frigului se determină a se retrage la Sibiu, unde se ierneze. Er principele Georgiu Rákoczi II., care era la Deșiú, auđind de acésta determinațiune, și publicând că fug Turciú, demândă tuturor locuitorilor ca se-i împresure dinapoi. Acestea cređendu-le, mai ales sătenii, năvăliră asupra păscuitorilor turcesci; ci regimentele dela Blașiul eșind réimpinseră pre năvălitori, pre mulți uciseră, ér pre cei prinși, aducându-i vii înainte vezirului, tăindu-le nasurile și urechile, i-a trimis acasă. De aci vezirul apoi trimițend înainte pe principele A. Barcsai cu 1000 de jeniceri pedestri, și 500 de călăreți, cătră Sibiu, el cu ceealaltă óste se trase *cătilin* la Temišóra, unde, după ce la anul fu depus și judecat la mórte, fu tăiat în 17 Iunie 1661, ér capul lui se trimise la Constantinopole.

Altă dată la anul 1704, când un număr de 35.000 de Curuți, următori ai lui Francisc Rákoczi, aici-și puseră corturile, prădând în sus și în jos tot ce aflau; din cari timpuri până astăzi se mai aud narațiuni curioase despre Curuți și Lobonți și de Tataři. Ér colonelul baron de *Tige*, generariul óstei împărătesci, tăia într'o ăi mai mult de 1000 de Sécui la Țapul, două ore din sus de Blașiul pe Têrnava mare.

Blașiul înse, care acum stă din opid și sat, mai înainte de strămutarea scaunului episcopesc dela Făgăraș aicea, era numai sat, partea adecă care și acum e sat, din jos de vechiul castel său de reședința archi-episcopescă de astăzi, spre apus, până unde se împreună amândoué Têrnavele, cea mare de cătră miédă-ăi, ér cea mică de cătră miédă-nópte.

La anul 1681, când se făcú o conscripțiune a tot dominiul Blașiului, ce pre atunci îl ținea principesa Anna Bornemisa, Blașiul, adecă satul, numera numai ca 20 de familii, pre cât se pare după nume, toate ungueresci, aci înțelegându-se și bucătariul, găinarul, și alți domesteci ai principesei.

ÉR partea, care acum face opidul cu piața și cu biserica catedrală, de cătră răsăritul reședinței, pre atunci era ocupată de

măieria domnilor seu principilor domnitori. Ci episcopul Inocențiu Clain, prin a căru mijlocire se căpétă acest dominiu pentru Cler, vrú se facă aci un opid românesc, chiemând și adunând aci familii din toate părțile, cu apromiterea de libertăți și jure municipal, cari nu se împliniră rămânend opidul până ađi taxale și în proces cu episcopia pentru taxe.

Atunci se proiectă frumoșa quadratură a piaței și delinierea stradelor, se începú edificarea mănăstirei și a catedralei, — ci creșcerea și desvoltarea acestui opid, atât în respectul negoțătoriei și industriei, cât și în al poporațiunei, în acești 100 și mai bine de ani dela începerea lui, nu făcú mare progres*) El are ađi (la anul 1867) afară de sat, abia preste 100 de numerí (de case), ér împoporațiunea e atât de mică pentru un opid, cât afară de timpul cursului școlastic, precând adecă crește cu vre-o 400—500 de capete, și pentru un sat ar fi prea puțină.

Causa acestei întârzieri nu e pusețiunea Blașiului, carea în sine e destul de frumoșă, lângă două ape curgétore, pre o vale deschisă în două părți cătră răsărit și apus, unde din partea de din jos se ved munții auriferi ai Zlatnei, ér din sus munții alpi ai Făgărașului, — ci lipsa comunicațiunei și a unui drum de țeră, cum se vede într'alte părți ale Transilvaniei, prin care Blașiul rămâne óreși-cum insultat de cătră toate celelalte opide comerciali mai aprópe, cum sunt Mediașul, A. Iulia și Aiudul, de care e depărtat numai cam de două până la patru mile de ambe părțile, ér spre méđă-ăi de cătră Sibiu numai de 7 ore, înse în timp de veră și când nu e tină; căci de altă dată comunicațiunea între Blașiul și între cele mai de în sus, mai ales iarna, e mai de tot închisă.

Încă și apele curgétore . . . Têrnava mare și cea mică — sunt mai puțin afunde, chiar și după împreunarea lor, decât se pótă purtă luntri de negoțătorie cât de mici, seu măcar plute de lemn și se plinescă locul comunicațiunei pe uscat. Așa a trecut, ca Blașiul se pótă avé cândva vase de vapóre, — și sperarea lui e numai în drumul de fier, de care însé unii pe aici fórte au mare frică. (Acum e de mult terminat drumul de fier. Red. Rev. II.)

De aceea Blașiul e restrins la o activitate fórte modestă = 0, fără de a cărei lărgire nu se pótă sperá, ca se se ridice la o însemnătate nici măcar de mijloc; și așa, ori câtu-i sunt de mari bunătățile pământului lui și ale împrejurului în toate productele naturale și ori câtu-i de delicióșă clima ceriului blândă și sănétosă, de și cu adese furtune periculóse, dar în calitate de opid comercial (și fără comerțu nici un opid nu se pótă eluptá în sus), Blașiul e într'o pusețiune démnă de compățimire.

Însemnătatea dar a Blașiului, o face singur calitatea lui de reședință *Archiepiscopescă*, cu institute administrative bisericesci și de învățatură.

De cele dintăiu se ține *Capitolul* metropolitan, fundat la anul 1807 de episcopul I. Bobu, și mărit la anul 1850 — cu Consistor pentru clerul unit din Transilvania, — cu *biserica catedrală* ridicată din liberalitatea augustei Case Austriace sub Carol VI. și Maria Teresia, începută la anul 1749 și terminată la anul 1779, împreună cu *Monasteriul S. Treimă*, carea acum de mult e în agonie, și cu un seminar teologic, fundat mai întâiu în formă de altă mănăstire de episcopul P. Paul Aron pentru tineri școlari, ér prin un decret de curte din 12 Decembre 1781 destinat pentru creșcerea și învățatura clerului tinér din acésta diecesă.

De cele de al doilea se ține, nu numai facultatea teologică cu 4 profesori pentru clerul tinér, ci și *Gimnasiul* complet cu 8 clase, organizat de nou după revoluțiune cu 12 profesori ordinari și 2 estraordinari, — și școla *normală* și cea pedagogică cu 4 profesori.

*) Dacă, dela începutul școlilor din Blașiul, profesorii ar fi fost căsătoriți, ađi Blașiul ar fi un oraș mare românesc; dar nu fu așa; profesorii până mai eri alaltăeri toți au fost călugări, ér cu călugări de și se pot face multe lucruri bune — orașe nu se fac în veci! — Romul nu cu călugări a făcut Roma! Red. »Rev. II.«

IV.

Din Enciclopedia Română pag. 499—502 scotem următoarele date despre Blașiu, scrise cu multă cunoscință de eruditul Dr. A. Bunea :

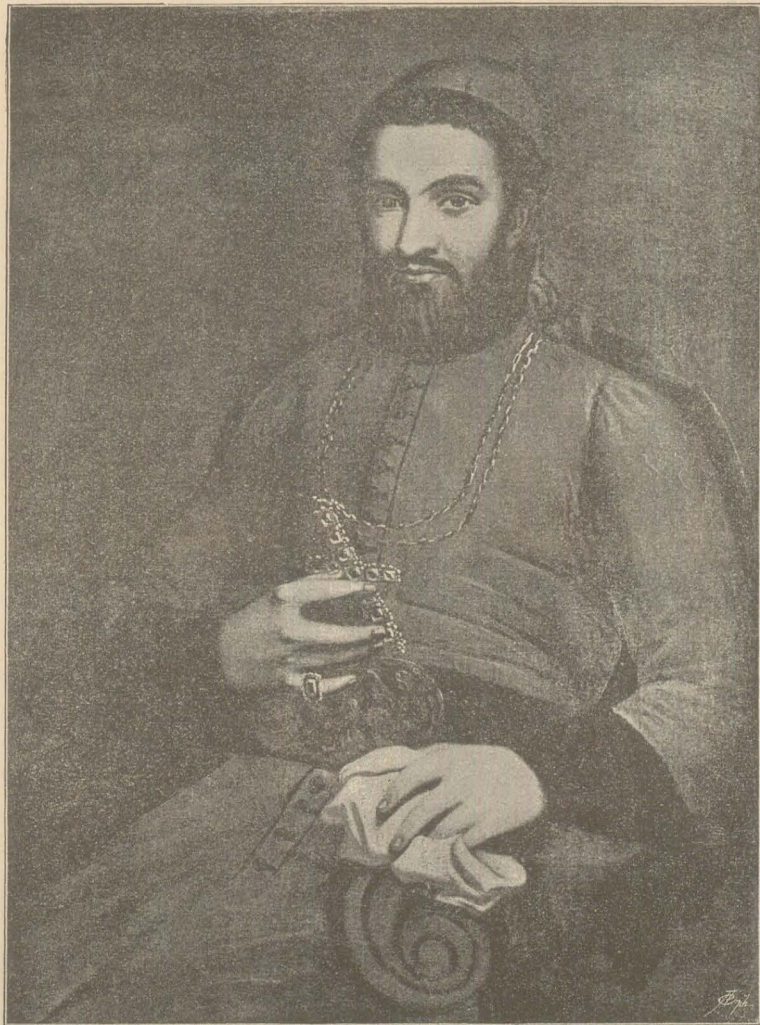
Blașiu este în Ardel dór unicul orășel, care se pôte numi încă românesc.

La 1783 (după cum vedurem mai sus) esistă numai satul Blașiu. Esistința orasului este a se mulțami episcopului Inocențiu Clain (Micul), care la 1738, strămutând reședința episcopescă dela Făgăraș în castelul dela Blașiu, a conceput și esecutat în parte mare planul unui oraș românesc, care se fie lui și următorilor lui reședință archierescă, ér culturai române un isvor nesăcat.

Pe când Clain se luptă de o parte pentru emanciparea poporului român din sclăvia seculară și pentru recunoscerea individualității naționale ale Românilor ardeleni ca factor politic independent în viața de stat a Transilvaniei, pe atunci de altă parte

în seminariul Iesuiților din Sâmbăta mare în Ungaria. In 6 Maiu 1729 precând Clain era cleric de anul al treilea în Seminariul amintit, fù ales episcop de cătră cler, și curund după aceea fù și denumit de cătră împăratul și preconisat de cătră Pontificele. Fiind că după o datină vechiă orientală Episcopul trebuiă pe atunci se fie călugar, așa Clain se duse la Muncaciu, unde era o monăstire gr. cat. rutenescă. Acolo Clain depuse votul călugăresc și-și luă numele de Inocențiu. Tot la Muncaciu se consacră de episcop prin Genadiu Bizánczy Episcopul Muncaciului.

Antecesorul lui Clain, episcopul Ioan Liber Báró de Pataki (de nascere din Strâmbu, din apropierea Reteagului, copil de țeran nobil cu conumele Georgiü) a fost câștigat dela împăratul Carol al VI. pe séma episcopatului românesc dominiul fiscal dela Gherla și Sâmbăta de jos din țera Oltului, care aduceau pe an venit de 3000 fl. Afară de aceea, încă cu ocasiunea canonisării Episcopiei

(Episcopul Inocențiu Clain.)

(Episcopul P. P. Aaron.)

el însuși pregătia arma culturai, care se-l conducă la libertate. Cu ajutorul casei domnitore și cu spriginul material oferit de cler, a început a zidi biserica catedrală, ce se află în fruntea pieții, și mănăstirea, care încinge de trei laturi aceea biserica, tôte după planul făcut de italianul Ioan Martinelli, care s'a obligat a le ridica pentru suma, pre atunci respectabilă, de 61,000 fl., din care clerul a oferit 25.000 fl. însă în realitate n'a putut plăti decât 16.000 fl. Catedrala s'a terminat numai la 1765, inse zidirile ce o încing în jur, destinate tot odată și de școle, în parte erau gata deja la 1747, pe când Clain era în *exil*.

Până nu merge mai departe, se cunoscem baremi în câtva pe acest archireu demn de memoria tuturor Românilor. Notițele următoare le scotem din »Istoria Bisericei Românesci unite cu Roma,« scrisă de fiertatul Dr. Alexandru Grama.

Episcopul acest celebru s'a născut în comuna Sadu din fostul scaun săsesc al Sibiului. Studiele teologice și filosofice și le făcù

Făgărașului s'a fost pus în prospect înființarea unui Capitol catedral, care se fie Episcopului de ajutor în guvernarea diecesei precum și a institutelor de lipsă pentru crescerea clerului.

Dar venitul acestor domenii nici pre departe nu era suficient pentru susținerea cuveninciosă a episcopului și pentru înființarea Capitolului și a institutelor de lipsă. Afară de aceea administrarea lor era împreunată cu multe greutăți atât din cauza depărtării lor de reședința episcopului, cât și a depărtării lor unul de altul.

Impregiurările aceste l'au făcut pre episcopul Clain să se roge de Impăratul Carol VI., ca se-i dea concesiune de a schimba cele două domenii mai sus amintite cu castelul și cu domeniul principesc dela Blașiu. Domeniul dela Blașiu, care aducea pre an un venit de 6000 fl. era mult mai acomodat pentru susținerea episcopului și a institutelor de lipsă la reședința episcopescă. Afară de aceea, episcopul Clain își propuse, că la cas când Impăratul i-ar concede acest schimb, atunci se mute și reședința episcopescă

la Blașiu, care în totă privința era mai acamodat pentru reședința unui episcop unit ca Făgărașul. În urmă episcopul Clain avea de cuget, ca lângă reședința episcopescă se fundeze o cetate provădută cu popor credincios bisericeii, precum era prescris în canoanele celea vechi bisericesci. În Blașiu, în giurul castelului era destul loc gol și plan, tare acomodat pentru fundarea unui opid românesc unit. Greutatea sta numai într'aceea, că Episcopul trebuia se aducă din totă țera colonii unite pentru a puté funda opidul, că satul Blașiu esista, dar sat mic. — Impératul încuviința schimbul acesta prin diploma din 21 August 1768.

După ce acum domeniul acesta era de ajuns nu numai pentru susținerea episcopului, ci și pentru alte instituțiuni de lipsă la o reședință episcopescă, așa Impératul a dispus ca din cele 6000 fl. venitul anual al domeniului, 3000 fl. se fie ai Episcopului, éra cele lalte 3000 fl. se se împartă așa, că 1200 fl. se fie pentru unspre-

(Episcopul Ioan Bob.)

dece călugări, 700 fl. se fie pentru susținerea alor douăzeci de alumnii în Seminar, 972 fl. se fie pentru trei alumnii, cari vor merge la Roma în colegiul de propaganda fide spre a studia sciințele filosofice și teologice, ér restul de 128 fl. se fie ca spese de călătoriiă cătră Roma a celor trei tineri. Capitulum pus în prospect cu ocasiunea canonisării episcopiei Făgărașului nu s'a înființat, pentru-că precum se vede episcopul Clain a mai preferit, că se înființeze mănăstire cu călugări, cari se fie episcopului de ajutor în guvernarea bisericeii, și cari pre lângă aceea se instrueze și tinerimea.

Mutată reședința episcopescă la Blașiu, în 26 Ianuarie 1738 s'a și adunat aci un sinod de protopopi și din deputați ai clerului, în care sinod — între altele s'a hotărît: de ore ce în reședința cea nouă episcopul nu avea biserică catedrală și nu era nici edificiu mănăstiresc pentru călugări și nici alte edificii, în care se se pótă aședa școlele, de aceea clerul diecesan pe cale sinodală s'a obligat, că în timp de 5 ani va contribuî suma de 25.000 fl. însé sub

condiția, că călugării se fie de ritul grecesc după ordul sântului Vasiliu, dintre cari trei se aibă grijă de archivul clerului și poporului românesc.

Curund după mutarea reședinței la Blașiu s'au început edificarea mănăstirei și a școlelor, și la Rusalele anului 1747 mănăstirea era gata și s'au aședat în ea trei călugări. Biserica însé nu s'a gătat până la anul 1765 sub episcopul *Atanasiu II. Rednic.*

Blașiu de ađi, precum am mai amintit, constă din două comune politice, anume din Blașiu opid și Blașiu sat; cest din urmă e forțe vechiu, dar opidul, ce se estinde dela castel mai cu sémă spre méđănópte și méđănópte răsărit, s'a format numai după ce s'a mutat aci reședința episcopescă. Episcopul Clain voi se facă din Blașiu o cetate episcopescă, ca se nu fie silit a trăi într'un sat simplu. El proiectă piața cea patrată și cele patru strade în cornurile ei. Pe unde este ađi piațul și stradele laolaltă cu mănăs-

(Episcopul Atan. Rednic.)

tirea și cu edificie școlastice era pe atunci măieria dominală. Fiindcă însă în opid nu erau locuitori de loc, de aceea episcopul Clain chieamă în Blașiu mai multe familii din întrégă țera, le asignă loc de case și le și ajută la edificarea caselor. Intre familiile aduse de episcopul Clain în Blașiu au fost mai cu sémă familii de neguțatori mici. Ér neguțatori pe aceea vreme fiind mai cu sémă greci, așa la popor cuvântul grec însemna negustor și deorece Blașiu se populase cu negustori, ómenii le diceau greci și astfel greci le đic până-n điuva de ađi. Têrgul de sêptemână se ținea Dumineca, dar Clain căpétă la anul 1739 încuviințare, ca têrgul se se țină Joia, cum e până în điuva de ađi.

Episcopul Clain avú de a se lupta cu multe neajunsuri până-și vèđu biserica recunoscută (1744) și până căștigă simpatia împératului pentru meritele lui.

Dar episcopul Clain, póté tocmai pentru zelul său cel mare, își căștigă și mulți inimi, cari începură a-l acusa la curte, că ar simpatisa cu neuniții, că ar suferi se se cetescă în biserică cărți

de ale neuniților, că primesce preoți ordinați de Episcopi neuniți ș. a. În urma acestora fu chemat la Viena, unde împărătesa Maria Teresia nici nu l'a primit în audiență, ci l'a trimis să se escuse mai întâiu înaintea canclăriei Transilvane, și numai după ce s'a dovedí, că-i nevinovat, să se prezenteze înaintea împărătesei.

Dar episcopul Clain lăsă Viena și se duse la Roma, unde se plânse Ponteficului, despre cele întâmplate, și Ponteficele îl apără înaintea împărătesei. Dar nici inimiții lui Clain nu încetară cu învinuirile și acușele, până aduseră pe împărătesa de demândă confiscarea întregii averi a episcopului Clain, care prin acésta ajunse în așa miserie, încât a fost silit a-și pune ca pemin crucea episcopescă, carea o rescumpără mai târziu episcopul Oradei mari.

Intristat în sufletul lui de intrigile ce s'au țesut în contra lui la 10 Maiu 1751 abđice de episcopie și Ponteficele-i mijloci o pensie anuală de 1200 fl., care o avú pân' la mórtea-i întâmplată

Următorul episcopului Inocențiu Micu-Clain, episcopul *Petru Paul Aaron* a instalat școlile în mănăstirea din jurul bisericii catedrale la anul 1754. Ele erau la început numai așa o »școlă de obște«, care corespundea cu un fel de școlă primară séu elementară. În legătură cu »școlă de obște« era un curs gimnasial cu 2 clase și o școlă pregătitoare pentru aceia, cari voiau să se facă preoți ori călugări. Tot în mănăstire se află un seminar, însă nu teologic, ci un fel de internat, în care vre-o douăzeci de alumnii primiau proviziune întregă din averea călugărilor basilitanii, fără ca se fie prin acésta deobligați a se face preoți séu călugări. Pre lângă seminariul acesta, instalat în mănăstirea Sf. Treimi de lângă biserica catedrală, Aaron a mai întemeiat un al doilea seminar, numit diecesan, episcopesc séu al lui Aaron. Acesta a fost instalat în zidirea dela pórtă curții metropolitane. Zidirea acésta s'a făcut cu cheltuéla episcopului Aaron și a clerului, dând fiecare preot

(Episcopul Greg. Maior.)

(Episcopul Ioan Leményi.)

la 9 Octobré 1768. El fu înmormântat în Roma în mănăstirea călugărilor basilitiți numită Madona del Pascolo, unde dispusese prin testament ca se fie înmormântat.

Istoricul Clain eneréză, că în ȕiua, în care a murit episcopul Clain în Roma, a căđut încóna lui, ce și astăđi se află în castelul metropolitan din Blașiu, și s'a așeđat pre padiment așa, precum zace omul mort, când îl scot din casă.

Zelul ce l'a avut episcopul Clain pentru înflorirea bisericii și a poporului încredințat, nu l'a părăsit nici chiar când era în exil. De acolo, de nu putea mai mult, se rugá cu pietate bunului D-đeu se apere și se scutescă pre poporul séu. Timpurile în care a trăit-el, erau grele. Programul lui era imosant. Inimiți avú mulți și mari și mici. Nu e decí nici o mirare, că un atare program, între atari împrejurări nu s'a putut realiza deplin. Inse pre lângă tóte acestea biserica și poporul vor fi totdeuna recunoscătoare acestui episcop iubitor de credincioșii sei, și programul lui a rēmas ca o ereditate pentru următori.

câte un galbin spre scopul acesta. Tot în zidirea acésta era și o mănăstire pentru călugări, cari se îngrijau de crescerea pruncilor în seminar. În acest seminar erau la început 12, mai târziu 24 alumnii, toți susținuți de Aaron. Precum ne spune istoricul Sam. Clain, se aflau în Blașiu pe timpul eppului Aaron, la 300 școlari, »pe cari episcopul îi ținea cu pâne și la prasnice cu fiertură, pe unii încă și cu haine și cu cărți. Școlile adeseori le cerceta și căuta sporiul. Intr'însele fórte bine se propunea limba latină și pentru aceea curēnd se și vestiră!« Cei de întâiu profesori la școlile din Blașiu au fost *Silv. Caliani* și *Greg. Maior*, cari studiaseră în Roma, *Atan. Rednic*, care studiase-n Viena, *Gerontie Cotorea*, care-și făcură studiile în Sâmbăta mare și în fine *Const. Dimitrie-vici*, care propunea în școlă de obște. Cu aceștia s'au deschis școlile din Blașiu la anul 1754. Gimnasiul s'a desvoltat treptat atât în ce privesce numărul claselor, cât și în ce privesce numărul obiectelor de învățământ până la eppul *Ioan Bob*, care, întrând în funcțiune la 1784 reorganisă acest institut după sistemul ce era

atunci în vigore pentru gimnasiile din țară. Astfel gimnasiul căpătă 5 clase, cari se numiau: Principia (I), Gramatica (II), Sintaxa (III), Retorica (IV) și Poetica (V clasă).

Imediat după mórtea eppului Bob s'a înființat la 1831, în legătură cu gimnasiul, și cursul filosofic de doi ani; cari împreună se numiau »liceu« și au rămas în forma acésta până în 10 Maiu 1848, când din cauza revoluțiunei s'au sistat prelegerile. În 1850 liceul s'a redeschis, înse cu nume și organizațiune nouă. S'a introdus planul de învățământ din 1849 pentru școlele din împărăția austriacă și clasele se ridicară la opt, precum sunt și astăzi. Cele două seminare de prunci și-au schimbat în decursul timpului destinațiunea primitivă. Episcopul *Rednic*, care intrase în funcțiune la 1765 a dat ordin, ca nici în seminariul Sf. Treimi, nici în seminariul lui Aaron se nu se primescă alți tineri decât numai aceia, cari voesc se se facă preoți și se îmbrace încă în seminar haina preoțescă. Sub episcopul *Gregorie Maior* la 1781 ambele seminarii s'au contopit într'unul și au format seminariul teologilor, care există până astăzi. Fie-care episcop a promovat desvoltarea școlilor din Blașiu: *Inocențiu Clain* le-a întemeiat; *Aaron* le-a deschis și înzestrat; *Rednic* le-a lăsat totă averea sa; *Gr. Maior* a întemeiat fundațiunea de pâne din venitele domeniului episcopesc, ale seminariului și ale fondului basilitan pentru 200 studenți și a lăsat o fundațiune de 120 galbină pentru premiarea școlarilor diligenți; *Bob* a creat salarii din averea sa proprie pentru 5 profesori; *Lemény* înainte de 1848 a plătit pe unii profesori dela cursul filosofic; *Șuluțiu* la 1865 a întemeiat cursul preparandial de doi ani și la mórtea sa a lăsat o fundațiune grandioasă, din care se plătesc două salarii profesoriale și numeroase stipendii pentru studenții din gimnasiu; *Vancea* la 1885 a lărgit seminariul teologic cu o aripă nouă, ridicată cu cheltuiala fondului seminarial și a tipografiei seminariale. În 1884, cu suma dată din caseta sa privată de 36.000 fl. înființă seminariul de băiați și astfel reinviă o instituțiune, care existase mai multe decenii în secul trecut. Acest seminar în 1892 îl strămută în noul edificiu pompos, care l'a ridicat lângă biserica parochială și pentru care a jertfit dela sine vre-o 47.000 fl., ér edificiul seminarial, ridicat la 1884, îl destină de internat și școlă de fetițe. În 1880 ridică cursul preparandial la 3 cursuri, ér în 1886 îl înzestră cu local nou pentru care jertfi din al seu 10,000 fl. În 1889 ridică cu cheltuiala fondului basilitan frumoasă sală de gimnastică. Pentru procurarea aparatelor de gimnastică și înavuțirea museului de fizică donă tot la 1889 suma de 2000 fl. În 1892 școlă de fetiță fû ridicată la rangul de școlă superioară și aședată în internatul de fetițe de astăzi. Tot atunci începù a zidi și asilul de copii cu suma de preste 6000 fl. Imbunătăți salariile profesorilor și se îngriji de cualificațiunea lor. Pentru fondul de pensiune al acestora dădu 3000 fl. și după mórtea sa, totă averea sa mobilă o lăsa seminariului studenților gimnasiști, așa încât acesta are astăzi un capital de vre-o 25.000 fl. ér din fundațiunea sa, ce o constitue domeniul dela B. S. Miclăuș, studenții și profesorii din Blașiu încă au se capete o parte însemnată.

În 1894 se zidi o nouă aripă la gimnasiu cu bani adunați prin colectă națională și contribuiri din fondurile archidiecesane.

Veđindu-le tóte aceste, iubite cetitor, admiră zelul și binecuvintéză memoria acestor bărbați trimiși de Provedința divină, care ni-au înzestrat cu aceste aședeminte culturale, fără de care — nu știu cum am fi ađi!

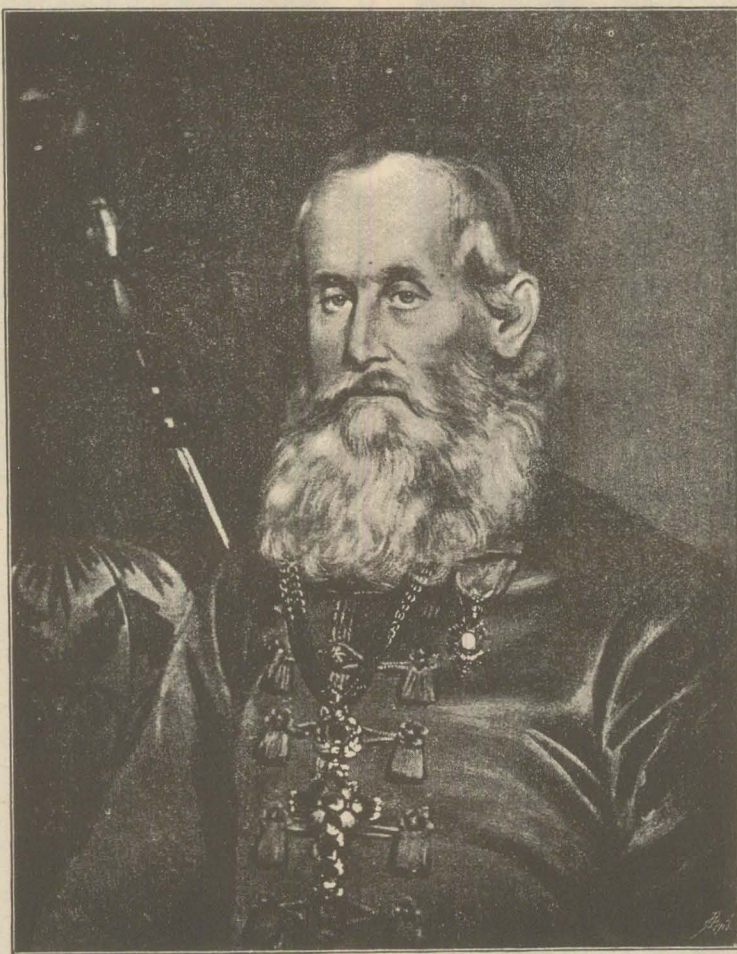
În aceste școle au resonat odinioră glasul desceptător al apostolilor românismului: *George Șincai*, *Sam. Klein* și *Petru Maior*, în ale căror scrieri generațiunile române dinainte de 1848 au aflat légănul originii nóstre, au cunoscut trecutul nostru dureros și au găsit motive de a se însufleți pentru viitorul poporului românesc. De pe catedrele acestor școle s'a auđit într'un lung șir de ani glasul părintelui filologiei române, *Timotei Cipurii*, ale cărui scrieri chiar și pentru cei ce nu le aprobă întru tóte, forméză și astăzi basa ulterioarelor studii de pe câmpul cel vast al filologiei și istoriei limbei române. Intre păreții acestor școle *George Barițiu* a învățat »a rămânea român«, cum se exprimă densus în testamentul său și a cunosce mijlocele, cu cari un popor póte înaintă în cultură și eluptă drepturile sale politice. Din Blașiu a pornit *Aron Pumnul*, ca se trezescă consciința națională a Românilor din Bucovina, și *Samoilă Vulcan* spre a deveni mecenatele literațiilor române și întemeiatorul gimnasiului român din Beiuș pentru Români din Ungaria. În Blașiu s'a format aceea consciința națională în sufletul lui *Andrei Murășianu*, care s'a manifestat cu atâta putere și frumsetă în clasicul »Descéptă-te Române« și s'a prefăcut apoi în consciința unui popor întreg. — De pe bancele acestor școle au eșit cei mai mulți bărbați devotați cauzelor nóstre, decí se privim ca la tesaurul cel mai scump ce ni l'au lăsat bunii episcopi de piă memoria și se ne punem vot a cercetá baremi odată în vieță Blașiu cu aședămintele lui culturale, cu aceea venerațiune, cu care cercetéză mahomedani Mecca lui Mahomed.

Dela anul 1738 încóce s'au ținut în Blașiu o mulțime de adunări românesce, mai vertos bisericesce, cari au avut înse mare

înriuire și asupra vieței culturale și politice a Românilor. Dintre aceste cea mai însemnată este adunarea dela 3/15 Maiu 1848 ținută pe Câmpul libertății dela Blașiu unde 40.000 Români au proclamat poporul român de națiune de sine stătătoare și au jurat, că vor lucrá pentru emanciparea lui din sclăvia politică. În fine înregistrăm aici și »Pronunțiamentul« din 15 Maiu 1868, care a provocat în contra autorilor lui persecuțiune grea din partea guvernului.

În Blașiu sunt și biblioteci însemnate, cum sunt: cea archidiecesană, cipariană, gimnasială, vancénă și a studenților gimnasiali. *Museul* din gimnasiu are o colecțiune fórte frumoasă de obiecte.

După numărătura cea mai prospătă în Blașiu sunt 1661 Români și 664 străini. Biserici românesce are Blașiu 3: 1) Biserica catedrală séu mănăstirea, una din cele mai frumoase biserici românesce în totă Transilvania, cu două turnuri frumoase; 2) biserica parochială cu un cimiter, în care sunt îngropați mulți bărbați vrednici, între cari și metropolitul *Alexandru Șterca Șuluțiu*, *Timotei Cipurii* ș. a.; 3) Biserica curții metropolitane, sub acésta biserică se află

(Episcopul Ales. Sterca Șuluțiu.)

o criptă spaciósă, în care zac osamintele nemuritorilor arhieriei români uniți: Aaron, Rednic, Maior, Bob și Vancea. — Afară de aceste biserici mai sunt 2 capele, una în reședința metropolitană și alta în internatul de fete. Tipografia seminarială din Blașiu, cu localul propriu, este una din cele mai vechi instituțiuni de soiul acesta, în care multe opere de valóre s'au tipărit de un veac și jumătate, ér acum edă fóia de săptămână „Unirea”.

În Blașiu se află mai multe reuniuni române: »Concordia« pentru ajutorarea, orășenilor, »Reuniunea femeilor«, »Reuniunea pompierilor«, »Casina română«, »Patria« institut de credit și economii și »Reuniunea comercială de consum«, care a fost cea de întâiu societate de felul acesta între Români transilvanieni.

I. P. R.

Dute dor....

*Dute dor cu dorurile
Nu turbura inimile,
Firea ta-i o fire rea
Dute din inma mea.*

*Dute dor, mie-mă dă pace
Pretinia ta nu-mă place,
Căci ești foc ce arde ascuns
Inima'n care ai pătruns.*

*Dute dor col'n pustie
Nimeni se nu te mai scie
Căci ca tine chin de greu
Nu cunosc în lume eu!*

*Dute dor în țeri străine,
Dute, dute dela mine
Că destul m'ai chinuit
De trei ani necontenit.*

*Dute dor cu vânturile
Se-mă alin amarurile,
Căci pe care o-am iubit
M'a lăsat, m'a amăgit...*

Antoniu Popp.

GRÂNGOȘA.

(Din datinile și credințele Românilor despre insecte.)

Nu odată se pôte observá vara pe drumuri, precum și pe alte căi un feliu de gândac negricios trăgând câte o bobolócă¹⁾ de baligă de vită cornută, cât un ou de pasere, sau purtând câte o blucă²⁾ de pământ la picioarele din dărept. Mai adeseori însă se pot vedé trăgând la una și aceeași bobolócă câte doi inși, adică o păreche și a-nume: hărbățelul și femeiușca.

Acest gândac se numesce de cătră Români din Bănat Grângoșă sau Gândac de grâne, lat. Gymnopleurus pilularius F. germ. Dungpillenkäfer.

Tot la Români din Bănat există despre acest gândac și următoarea legendă:

*Se dice, c'a fost odată
Când era lumea curată,
Și-a fost o frumoasă fată,
care
Pre cât era de frumoasă
Cu mult era mai lenoasă,
Că de leneșă ce era
De multe ori nu se scula
Batăr apă ca să bea.*

Muma fetei aceleia era văduvă de mai mulți ani și-și iubea fata ca și ochii din cap.

Dar fata, cu cât mumăsa o iubea și-o cruța mai tare cu atâta se fălia mai mult și nu asculta mai nemică.

Dela un timp, vădend mumă-sa că nu lucră mai nemică, se supără pe dēnsa și începù a o muștrá și a o înfruntá pentru lenea ei.

Dar înzădar, că fata se făcea, că n'o aude și nu asculta de loc ce muma ei îi dicea.

Odată, nu sciu cum și ce s'a întâmplat, destul că biata văduvă trebui să mērgă de dimineță la câmp, ca să rēnduēscă ceva de lucru și acolo, și-a lăsat în grija fetei ca, până ce se va înturná ea, să măture casa și curtea, care era plină cu bóbe¹⁾ de grâu dela trăierat²⁾ dīcēndu-i:

— Veđi, draga mea! ești fată mare de măritat; — a-și voi se vină pețitori, ca să te mărit, dar cine va peți o fată, pre care n'au văđut'o în viața ei lucrând!

După ce-a rostit cuvintele acestea se duse la câmp și până la amproor isprăvi ce avù de lucrat și se întorse apoi acasă. Când ajunse însă acasă, ce sē-i vadă ochii?.. vede curtea nemăturată și pre fata ei somnuroasă, — căci numai atunci se sculase din pat, — împingēnd cu picioarele gunoiul înainte, ér mătura ținēndu-o în mână.

¹⁾ Sub bobolócă pl. bobolóșe înțeleg Români din Bănat un boț mic rotund.

²⁾ Blucă = bobolócă.

¹⁾ Bóbe = grăunțe.

²⁾ Trăierat = trierat, îmblătit.

Vedând mumă-sa acésta, deși îi era mamă adevărată și o iubia ca ochii săi din cap, nu și-a mai putut stîmperă mânia, ci înfuriindu-se a început a o muștră și a o blăstema țicînd :

— Da la ce ți-a dat Dumnețeu mîni, ca să lucri cu dênsele ! dar dacã tu mîni (mâi) gunoiul cu piciórele, apoi să te facã Dumnețeu, ca țiuia și nóptea să tot lucri, însă numai cu piciórele !

Și se scie că :

*Blăstémul cel de părinte
E ca focul de fierbinte.*

N'a apucat bine a rostí cuvintele acestea și Dumnețeu, care tóte le scie și le vede, ascultând blăstémul mu-

mei celei superate și necăjite, prefăcù pre fata ei cea le-neșã într'o Grângóșã, care de atunci în cóce nu mai încetézã de a lucrã țiuia și nóptea, dar nu cu mînilé, cãci ea nu are mai mult mîni, ci numai cu piciórele.

Și precum, ca fatã, a mánat ea gunoiul cu piciórele, tot gunoiu mánã ea și acuma ca Grângóșã.¹⁾

S. Fl. Marian. *)

¹⁾ Com. de d-l Iosif Olariu, învțătoriu în pensie în Maidan.

*) Domnul S. Fl. Marian, profesor în Suceava (Bucovina), membru ordinar al Academiei Române, autorul atãtor opuri scumpe pentru literatura nóstrã, îndatã ce a primit broșura I. a »Revistei Ilustrate« ni-a trimis 2 articli prețioși spre publicare în Revista nóstrã, asigurându-ne că ne va mai onorã cu scrieri scumpe de ale d-sale. Acésta împregiurare face onóre Revistei nóstre și ne place a crede, că nu preste mult vom puté ilustrã o paginã cu portretul d-sale. Red.

ROZA DIN ALHAMBRA.

(de Washington Irving, traducere din limba englezã.)

Dupã cucerirea Granadei dela Mauri*), orașul acesta minunat a devenit reședință favorită și frecventã a domnitorilor spaniolí, — pânã când aceștia s'au înfricoșat de dese cutremure de pãmînt, în urma cărora mai multe clãdiri și turnuri maurice s'au surpat, și așa s'au și mutat érá într'alt loc.

Mulți ani au trecut așa fãrã de a mai fi fostã onoratã Granada de óspeți regesci. Palatele nobilimei stãteau góle și închise, ér cetățuia Alhambra, ca o frumsetã ignoratã, sta tristã între grãdinile ei neglijate.

Turnul Infanților, odiniórã locuința celor trei princese frumoșe maurice, încã era decãdut, pajenginii își întindeau firele, ulii și buhele își făceau cuiburile lor prin odãile acelea, carí s'au bucurat odatã de prezența Zaydei, Zorayei și Zorahaydei**). Cu deosebire turnul ésta pãrãsit a dat ocaziune la iscodirea mai multor credințe superstițioșe printre veciní. Se vorbea că umbra tinerei Zorahaydei, care a murit aci, s'a vëdut mai de multe ori nóptea pe lunã șeqënd lângã fântãna din curte sau plimbându-se prin castel și cumcã mai mulți drumari i-a auđit glasurile celea doióse din lira ei de argint rësunãnd pe la mieđul noptii.

Dela o vreme orașul Granada iarã a fost onorat de curtea regalã.

Tótã lumea scie, că Philip al V-lea a fost primul Bourbon, carele a învîrtit toiagul Spaniei. Tótã lumea scie că el în căsãtoria a dóua a luat de nevastã pe princesa Elisabeta, sau Isabela de Parma, mai departe și aceea s'e scie, că prin legãtura asta a ajuns un prinț francez și o princesã italianã pe tronul Spaniei. Pentru primirea óspeților éstor ilustrí, Alhambra a fost reparatã și preparatã cum numai s'a putut de frumos. Sosirea curții a schimbat îndatã tótã privelisceã palatelor éstor pãrãsite. Sunete de dobe și trimbițe, tropote de cai prin curți și pe cãrãri, arme strãlucitóre și stéguri, carí fãlfãiau de pe bastióne reaminteau gloria cea vechiã și rësboinicã a cetățuei.

Dar acum domnia însé un spirit cu mult mai pacinic prin palatele regesci. Prin ambiturí s'e auđiau vijeind rochiele cele de mãtasã a damelor și glasurile murmurãtóre și pline de respect a curtisanilor. O troinã de pají și de domnișóre de curte se plimbau și alergau prin grãdiní, ér de prin ferestrele deschise se auđiau sunete de musicã veselã.

Între ceia, carí se țineau de alaiul monarhului, era și un paj favorit a reginei cu numele Ruyz de Alarcon. A fi un paj favorit a reginei însemnezã și o laudã, pentru că tot insul din sui-

ta acésta strãlucitóre a Elisabetei era ales pentru grație, frumsetã și calitãți complete. Acesta era trecut togmai de 18 ani, svelt, chipeș și grațios, ca un tinér Antoniu. Față de regina el era tot plin de respect și de supunere, dar altcum era un fecior îndrãcit, plãcut și temut de fetele de curte și espert între de acelea femeiesci peste vërsta lui.

Ștrêngariul ésta a eșit odatã într'o diminetã la preumblare pe câmp în jurul Alhambrei și pentru distragerea sa (proprie) a luat cu sine pe șoimul cel favorit a reginei. Vedënd el din întemplantare o pasere sburãnd dintr'o tufã, îndatã și-a slobođit șoimul dupã ea. Hóra aceea s'a ridicat îndatã sus în aer, s'a repeđit la biata pasere, dar acésta scãpându-i a sburat mai departe — fãrã a bãga de samã la fluieratele și strigãtele pajului.

Acesta a urmat acum cu ochii sborul caprițios al șoimului perfid pânã când l'a vëdut de ceialaltã parte de Alhambrà așeqându-se pe un turn mai scund și mai mic zidit asupra unei prãpastii. Acesta era togmai turnul acela în care a locuit odiniórã cele trei princese arabe. Pajul s'a scoborit în honcã și s'a apropiat de turn, dar n'a aflat nici o intrare din partea asta. Cãutãnd el în jur dupã vre-o ușã, a dat de o grãdiniță micã încãrcatã cu iederã la pólele turnului și plinã de flori și așa prin acésta a ajuns la o portiță ascunsã. . . . . Aceea era însé încuiatã. Prin o crepãturã micã el s'a uitat în lãuntru și a vëdut o halã îngustã mauricã cu stãlpi și pãreți de marmurã albã cam decãduți, în acãrór mijloc se afla o fântãnã de alabastru încungiuratã de flori. Lângã fântãnã stãtea acãțatã o coliviã auritã cu o pasere cãntãretã în ea, ér pe un scaun durmea o mãțã pestriță între ghemuri de mãtasã și alte lucruri de celea femeiesci. Un guitar decorat cu pantlice sta rãzimat de fântãnã.

Ruyz de Alarcon era vërsat în semnele acestea de gust și elegantã femeiascã și s'a mirat mult vedënd atari lucruri într'un turn așa pustiu. El și-a adus acum aminte de povestile cele multe, carí circulau despre Alhambra și i-s'a pãrut, că mãța aceea trebuie s'e fie cutare princesã fermecatã.

El a bătut acum încet la pórtã. O fetiță minunatã a aruncat o privire dintr'o ferestrã deasupra porții, dar a dispãrut îndatã iarã. El a stat acum și a așteptat dórã i-se deschide ușa dar în zadar; nici un pas nu s'a auđit, totul a rëmas liniscit. Óre sedusu-l'au simțirile, sau fost-a înfãțișarea asta minunatã Zina turnului!? El a bătut acum mai tare. Dupã óre cãtva timp fața cea frumósã iarã a apãrut în ferestã: era o copilã cam de 16 ani.

Pajul îndatã și-a luat baretul ímpenat a mánã și s'a rugat în accenturile cele mai curtuóse, ca s'e-i permitã s'e între în turn și s'e-și prindã șoimul

*) Sub Ferdinand și Isabella la anul 1492.

**) Veđi pagina 103—1897 din Familia: »Istoria a trei princese minunate«.

»Nu-mi este ertat să deschid pórta Senor(*) — replică domnişóra cea mică, roşindu-se la obraji; »mătuşa mi-a oprit una ca asta«.

»Vă rog, frumósă domnişórá, e şoimul reginei şi eu nu cutez să mă întorc la palat fără el«.

»D-Ta eşti unul din cavalerii dela curte?«

»Da, scumpă domnişórá, numai cât eu o să pierd fovorul reginei şi postul meu la palat, dacă pierd hóra aceea«.

»Sântă Mariă!« Togmai faţă de cavaleri dela curte în special mi-a poruncit mătuşa, ca să țin pórta încuiată.

»Faţă de cavalerii cei răi de bună sémă, dar eu nu-s unul de aceea, ci numai un paj nevinovat, carele se va ruina în tot timpul, dacă nu voiţi să-i împliniţi rugarea asta mică«.

Inima copilei a fost atinsă de necazul pajului. Ei i-a fost milă de el, ca să-l ruineze prin refuzarea unei rugări aşa mici. De bună sémă — s'o cugetat ea — că ęsta nu-i unul dintr'aceia ómenii primejdioşii, pre cari mătuşa-sa i-a descris ca pe un soiú de canibali şi cari totdeauna sunt gata să se încaere de copilele cele tinere şi neprecugetate. Acesta se părea gentil, modest şi stătea aşa de umilit şi de blând cu pālăria a mână şi prospitiya aşa de şarmant. . . .

Pajul cel viclean a observat, că garnisóna începe a se înmoia şi din partea sa îndată şi-a reînuit rugarea în aşa termini mişcători, de n'a fost cu putinţă pentru o copilă muritoare ca să-i denege.

Aşa sentinela cea mică roşindu-se la obraji s'a scoborit din turn, a deschis pórta tremurând şi dacă pajul a fost mai ántáiu uimit de copila cea drágálaşă din turn, acum vedându-i tótă făptura înaintea sa, a fost pe deplin fermecat. Pieptariul ei de Andalusia şi portul cel elegant spaniol i stătea aşa de bine pe formele ei delicate şi simetrice, cari togmai acum íşi ajungeau dezvoltarea completă de feciórá, cât pajul a rămas cu totul uimit. Părul ei negru scilpicios era împărţit pe frunte acurat şi decorat cu o rosă próspetă după datina ţerii. E drept, că faţa ei era un pic întunecată de arşiţa sórelui, dar aceea-i servia numai ca să i-se vedă mai bine ochii cei înfocaţi şi strălucitori.

Ruyz de Alarcon a observat acestea tóte c'o privire, dar acum nu s'a opăcit, ci murmurându-şi recunoscinta, a alergat în turn, de unde acuşi s'a reîntors cu şoimul a mână. Într'aceia domnişóra s'a aşezat în hală lângă fântână şi s'a apucat de ghepănat la mătasa, dar în escitarea ei, ea a scăpat ghemul de a mână. Pajul îndată a sărit şi la prins şi după aceea lăsându-se graţios într'un ghenunchiu la dat înapoi, dar nu fără de a prinde mână întinsă a copilei, pe care el după aceea a încărcat-o cu sărutări, cu mult mai ferbinti de cum avea datina să facă cu mână cea frumósă a reginei.

»Ave Maria Senor! strigă domnişóra roşindu-se şi mai tare în confusiunea ei de surprindere, pentru-că ea încă niciodată n'a avut parte de atari salutări. Pajul cel modest îndată a aflat vre-o mie de scuse şi de laude asigurându-o, că aşa-i datina la curte să-şi exprime omul cel mai profund omagiu şi respect.

Tinera copilă uşor s'a liniscit, dar confusiunea ei a rămas şi mai departe: ea stá aprinsă la obraji cu ochii plecaţi spre lucrul ei încălcind şi mai tare firele pe cari voia să le pună în rând.

Pajul cel pricepătoriu în cauză a văduţ confusiunea în tabăra contrară şi póte că ar fi şi profitat de ea, dar vorbele lui cele frumóse i-au amuţit pe buze, sfortările lui de galanterie au devenit stângace şi spre supriinderea cea mai mare a lui, pajul esta istet, carele se scia învîrti cu atáta graţia şi vîrvă printre damele cele esperte dela curte, acum s'a simţit cuprins de sfiálă şi de respect sfânt faţă de o copilă de 16 ani.

De faptă, o copilă simplă şi blândă în nevinováţia ei are pázitori cu mult mai buní decât în porţile şi în uşile încuiate, căci unde există un sin de femeie atát de înţepenit, ca să póta resistá la sóptele prime de iubire? Domnişóra cea micută cu tótă neciinta ei, din fire înţelegea tot ce pajul cu limba sa împedecân-

du-se voia să spună şi inima ei bătea pogan vedénd prima dată în viaţă un adoratoriú aşa chipeş la picioarele ei.

Pajul s'a recules acuşi din confusiunea lui şi era aprópe să-şi ajungă tótă încrederea, când un glas cârtăitoriú s'a şi auđit din depártare.

»Mătuşa mea vine dela biserică« — strigă copila înfricoşată, — »te rog, Senor, depártează-te«. »Nu, până când nu-mi dai rosa din pěr de suvenire«.

Biata copilă cu grabă mare şi-a desfăcut rosa din pěrul cel negru ca corbul: »Ia-o, dişe ea roşindu-se şi agitată — numai depártează-te iute«.

Pajul luá rosa şi totodată acoperi cu sărutări mână, care i-a dat-o. După aceea punénd péna în pālărie şi luându-şi şoimul a mână a dispărut sprinten şi sărind prin grădină ducénd cu sine şi inima Jacintei cei frumóse.

Cum a sosit mătuşa cea pázitoare a şi observat escitarea nepótei şi confusiunea din hală, dar o vorbă a copilei a esplicat tot. »Un şoim şi-a prigonit prada până aici în hală«.

— »Dómne ajută-ne! Să sbóre o aşa uligae aici în turn: Mai auđit-a cineva de o aşa hóră? Nicí pasărea din colivie nu-i sigură!«

Mătuşa Fredegonda, carea păzea ziua-nóptea de nepótă, era una dintre cele mai vechi şi adevérate fete bătrâne. Ei totdeuna îi era gróză şi avea o ură mare faţă de sexul cel contrar — cum di-cea ea — cari însuşiri încă au mai crescut în decursul vieţii ei lungi celibetare. Asta nu dórá pentru că femeia asta bună ar fi suferit vre-odată de réutatea bărbaţilor, nu dómne feresce! căci ea dela nascere a avut un scut bun pus în faţa ei, carele a ferit-o de tóte apucăturile bărbaţilor, ci fiind-că aşa-i datina, că togmai acelea femei, cari au mai puţină causă să le fie frică de bărbaţi, togmai acele sunt totdeuna gata să pázescă mai tare de ispitele vecinelor.

Nepóta asta era o orfană remasă dup'un oficer mort în rėsboiú. Ea a fost crescută bine într'o mănăstire şi nu de mult transferată din asilul acela sfânt su bpaza imediată a mătuşei, sub a cărei grijii cari întuneca tot, biata copilă vegetă ca un bobocel de rosă sub o tură de spinii. Aséménarea asta nu-i din tēmplare pentru-că, grăind adevérul, frumşeta ei próspetă şi înfloritóre a fost observată chiar şi în închisórea asta, ér poporul cel simplu şi poetic din Andalusia după datina sa cavaleréscă a numit-o »Roza din Alhambra«.

Pe tótă vremea cât a stat curtea regală în Granada, mătuşa cea prevéditoare ţinea un ochiú treaz şi credincios asupra nepótelei mici şi ispititóre, şi să linguşă acum, că paza ei a fost plină de succes. E drept că buna femeia era din când în când neliniştită de tincănitele gitarelor şi de cântecele de dor nóptea pe lună în jurul turnului, dar ea atunci provocá copila să-şi astupe urechile faţă de cântăreţii acei răi, asigurându-o, că acelea-s tot atâtea apucături viclene a sexului contrar, prin cari copilele cele simple să prind în mreje şi să prăpădesc. O! ce svēcolări de inimă pentru o copilă simplă îndopată cu legi sēcii faţă de o serenadă pe lună!

După óre cât-va timp regele Philip şi-a întrerupt iute petrecerea sa în Granada-Alhambra şi a plecat îndată cu tot alaiul său. Fredegonda cea tréză pândea din pórta justiţiei, dintr'un vîrf de zid, marşul alaiului regesc şi când a văduţ şi cel din urmă stég dispărénd din vedere, s'a înturnat plină de voie bună acasă pentru că acum tóte grijile ei au trecut.

Când s'a apropiat aşa voiósă de turn, écă-te că vede spre cea mai mare supriindere a ei un roib arab legat de grădinuţă nechiezând şi trompotind neastēmpărat; spre gróza ei a mai văduţ prin tufele de roză un tinér îmbrăcat frumos îngenuchiând la picioarele nepótei sale. La sunetul apropierei ei, acela şi-a luat un adio drag, a sărit apoi iute preste bariera dela grădină în şea şi a dispărut din vedere.

Drágálaşa Jacintă în agonia durerii ei a uitat cu totul de neplăcerea mătuşei şi aruncându-i-se în braţe a început a plânge şi a suspina:

*) Senor = domn în limba spaniolă.

»Ay de mi! Ay de mi!«*) — duse ea — s'o dus! s'o dus! și nu o s'e-l mai v'ed nici odată!»

— »S'o dus?! Cine s'o dus? Ce tin'er a fost acela, pe care l'am v'edut la picióarele tale?«

— »Un paj al reginei, carele a venit s'e și ia ȕiua bună dela mine.«

— »Un paj al reginei, copilă! — replică Fredegonda îngân-durată; și când ai făcut tu cunoscință cu el?

— »În ȕiua aceia când a sburat șoimul în turn, acela a fost șoimul reginei și el a venit ca s'e-l prindă.«

— » Ah, copilă simplă! s'e scii că falconi' aceia nici pe ju-m'etate nu-s așa primejdioși ca pagii estia; togmai de copile așa mici și simple au datina s'e se acate mai tare.«

Mătușa s'a simțit indignată v'ed'end tóte aceste și auđind că pe lângă tótă paza ei, tin'erii totuș au făcut cunoscință și au con-venit la olaltă aprópe sub ochii ei. Când a aflat Fredegonda, că nepóta ei pe lângă tóte zidurile și încuieturile, totuși a picat pradă apucăturilor bărbătesci, și mai tare s'a întărit în părerile ei despre sexul cel bărbătesc, dar s'a mângăiat cu gândul, că ea și-a împli-nit datoria și i-a spus din vreme ca s'e bage de samă.

Până când mătușa s'e mângăia pe sine așa, nepóta își repeta în gând jurămintele de credință a pajului. Dar cei amorul pentru un bărbat, carele călătorește neîncetat? Un riu călătoriu, carele s'e îngână cu tóte florile de pe țermuri în trecăt, lăsându-le apoi pe tóte în lacrimi.

Au trecut ȕile, s'eptămâni, luni și nimic nu s'a mai auđit despre paj. Se coceau pomegranatele, strugurii s'e îngălbineau, mustul a fiert și ploi de tómnă s'e scoboriau în văli tulbure de pe munți. Munții Sierra-Nevada și-au îmbrăcat o mantauă albă de nea, v'enturi r'eci șuierau prin ambitele p'arásite ale Alhambrei, dar el tot nu mai sosia. A trecut și érna și érá a venit primăvéra cu cantece și cu flori, cu zefiri și cu parfumuri; néua s'a topit de pe munți și numai pe v'urfuri a mai r'emas un pic de alb'etă, carea sclipia în aerul cel cald de v'éră. Dar nimic nu s'a mai auđit de pajul cel uituc. —

Într'aceia Jacinta cea mică și s'ermană a devenit palidă și dusă pe gânduri. Ea și-a p'arásit ocupătiunile și petrecerile ei de mai de mult: mătasa ei stătea încalcită, ghitara neîncordată, flo-riile neglijate și cântecile pas'rei ei neauđite. Ochii ei, odinióră mari și luminoși, au devenit acum mici și roși de plânsul cel mult în secret.

Dacă un loc p'ustiú e în stare s'e mai m'ar'escă pasiunea de dor a unei copile îndrăgite, atunci de bună s'émă Alhambra e în stare s'o facă asta, unde fiesce care lucru s'e pare a favoriza visuri plă-cute și romantice. Locul esta e un raiú adev'erat pentru îndrăgiți; cât e de réu dară atunci s'e fi singur într'un atare loc, dar nu numai singur, ci și uitat!

Vai de mine, sermana mea copilă! avea Fredegonda cea ne-prihănită și seriósă datina s'e ȕică, când își afla nepóta așa de desperată; nu ȕi-am spus eu, că s'e te p'azești de bărbatii éștia r'ei și înșelători? Ce poți tu aștepta dela o familiă f'ălósă, tu orfană, care te detragi dintr'o familiă decăđută și s'eracă? Fi sigură, că dacă junele acela ar fi credincios, tatăl lui carele e unul dintre cei mai f'aloși boieri dela curte, de bună samă s'e va opune la că-sătorirea lui c'o fată așa de jos și s'eracă pe cum ești tu. Recu-legete și smulgeți gândurile estea slabe din cap!

Vorbele Fredegondei neprihănite numai mai m'ariau sup'era-rea nepótei, dar ea se trudea ca s'e le supórte în retragere.

Într'o nópte târđie de vară, după ce mătușa s'a culcat, ea a r'emas singură în hala turnului și s'a aș'edat lângă fântâna cea de alabastru. Aici a îngenuchiat mai întâiu necredinciosul paj și

i-a s'arutat mâna; tot aici ia jurat el și credință vecinică! Inima s'ermaneii copile era încercată de suvenirii dulci și triste, lacrimile i-a început a curge și a pica picur după picur în fântâna. Dela o vreme apa cea cristalină a început a clocoti și a borborosi, până când o figură femeiescă înbracată frumos în haine splendide ara-bice s'a ridicat încet din apă. Jacinta așa s'a sp'ariat, de a fugit din hală și n'a cutezat s'e se mai uite înapoi.

În dimineța următoare ea a spus mătușei ce a v'edut, dar fe-meia asta bună a considerat aceea numai de o visiune a minții ei tulburate, sau a prepus, că ea a adurmit și a visat așa ceva lângă fântână.

— »De bună samă tu te-ai gândit la istoria celor trei prin-cese maurice, cari au locuit odată în turnul ésta — continuă ea — și asta ȕi s'a repetat în vis.«

— »Ce istoriă mătușă? Eu nu știu nimic.«

— »O, tu de bună samă ai auđit de cele trei princese Zayda, Zorayda și Zorahayda, cari au fost încuiate de tatăl lor în turnul acesta și apoi s'au înt'eles cu cavalerii cei trei creștini ca s'e fugă. Cele dóu'e din'tăiu au și fugit, dar cea din urmă și-a pierdut cu-ragiul și după cum s'e vorbesce, a murit în turnul ésta.«

— »Mi-aduc aminte, c'am auđit de așa ceva« — ȕise Ja-cintă, »și cumcă am plâns de sórtea Zorahaydei cei gentile«.

— »Ai drept s'e deplângi sórtea ei, continuă mătușa — pen-tru-că amozul ei a fost străbunul t'eu. El a deplâns mult iubita sa maurică, dar timpul l'a vindecat de dorul ésta, și așa s'a că-sătorit c'o fată spaniolă dela care te detragi tu.«

Jacinta a început acum a rumega la vorbele acestea. Ce am v'edut eu atunci nu-i fantasiă — își ȕise ea. De asta sunt convinsă. Dacă într'adev'er Stafia Zorahaydei celei frumóse umblă prin tur-nul ésta, atunci de ce s'e-mi fie frică? O se veghiez la nópte érá lângă fântână, dórá, dórá vine . . . .

Cătră međiul noptii, pre când tóte lucrurile erau liniscite, ea s'a sculat și s'a dus la fântână. Când ciasul în dep'ertare a bătut togmai 12, fântâna érá a început a clocoti și a bolborosi până când din ea s'a ridicat a fată arabă. Aceea era tin'éră și fórte fru-mósă; vestmintele ei erau pline de juvele, ér a mână ținea o liră de argint. Jacinta tremurá și era aprópe s'e am'et'escă, dar a fost înbărbătată prin glasul blând și trist a viziunei și prin ținuta cea melancolică.

— » Copilă muritóre, de ce ești așa sup'erată și tristă, de ce îmi tulbură lacrimile tale fântâna mea, ér suspinele și plân-gerile tale conturbă liniscea noptii?«

— »Eu plâng pentru necredința unui ficior și îmi deplâng traiul meu singuratic și uitat.«

— »Linisțește-te, draga mea, durerile tale o s'e încete. Tu veđi acum înaintea ta o princesă arabă carea, ca și tine, a fost nefericită în amorul ei. Un cavaler creștin, străbunul t'eu, mi-a cu-cerit inima și a voit s'e mă ducă în ț'era lui și la sinul bisericeii sale. Eu am fost convertită la inimă, dar mi-a lipsit curagiul s'e mă las de legea mea și așa am stat prea mult nehotărítă. Pentru asta duhurile cele rele au căștigat putere asupra mea și eu o s'e r'emân tot farmecată în turnul ésta până când nu se va îndura un creștin curat, ca s'e mă scape de vrăjitura asta. Vrei tu s'e mă scapi?«

— »Vreu« — r'espunsă Jacinta tremurând.

— »Vino dar aici și nu te teme, întinde-ȕi mâna în fântână, ia apă în palmă și apoi mă împroșcă botezându-m' după legea și datina credinței tale; așa vrăjitura va fi nimicită și spiritul meu cel tulburat va avea pace.«

Domnișóra a înaintat cu pași șovăitori, și a băgat mâna în fântână și apoi a împroșcat cu apă fața palidă a stafiei. Asta a suris plină de bunătate, a aruncat o liră la picióarele Jacintei și încrucisându-și brațele peste sín a suspinat afund de s'a p'arut c'o mulțime nenum'erată de picuri a picat în fântână și apoi a dispărut.

*) Vai de mine, în limba spaniolă.

Jacinta s'a întors dela fântână plină de gróză și uimită. Ea totă nóptea abia a mai putut ațipi puțin, dar când s'a crepat de diuă, ea s'a și trezit dintr'un somn tulbur și i-sa părut tot ca un vis. Scoborîndu-se din néța în hală, ea a aflat lira cea de argint sclipind la sóre și așa visiunea ei a fost adevărită.

Acum Jacinta a curs la mătușă-sa, ca s'e-i spună tot ce a pățit și ce s'a întâmplat și spre adevărirea istoriei sale i-a arătat harfa. Dacă și bătrâna s'e îndoia mai nainte, acum când Jacinta a atins lira asta, care așa glasuri drăgălașe a dat, chiar și sinul cel rece a Fredegondei neprihănită, regiunea asta de érnă vecinică încă a tresărit și s'a încălzit, s'a convins pe deplin de aventura nepótei. Numai nesce melodii supranaturale au putut produce un atare efect!

Din ți în ți puterea estraordinară a lirei tot mai bine s'e aușia. Călătorii, cari treceau pe lângă turn s'e opăciau și steteau uimiți. Paserile cântărețe se adunau prin arborii din apropiere și ascultau tăcute și fermecate.

Vestea a mers și mai departe. Locuitorii din Granada vineau într'adins și se adunau în jurul turnului »Las Infantas«, numai ca s'e pótă auți vre-o melodie de cele încântătoare.

Artista asta mititică acusi a fost scósă din retragerea ei. Omenii cei avuți și puternici o onorau adeseori cu invitări, ca se mérgă și s'e se producă prin salónele lor. Ori și unde se ducea, mătușă păzia ca un bălaor și nu se mișca de lângă cotul ei, spăriind cu înfățoșarea sa mulțimea admiratorilor, cari se grămădeau în jurul lor. Scirea despre puterea lirei a sburat dintr'un oraș într'altul. Malaga, Sevilla, Cordova tóte au devenit pe rând ca și smintite de cap și de nimic altceva nu se mai vorbea în totă Andalusia, numai de artista cea mititică și frumoasă din Alhambra. Cum ar fi și putut se fie într'alt chip la un popor așa musical și galant, cum sunt Spaniolii, când lira avea o putere fermecătoare, ér cântăreța era inspirată de amor!

Până când totă Andalusia era morbósă de musică, la curtea din Spania se petreceau lucruri fórte ciudate. Philip al V, după cum se scie, a fost un hypocondru miserabil și pătimea de tot soiul de gărgăuni. Câte odată nu se scula cu septămănila din pat, ci se tot văieta de dureri întipuite. De altă dată voia se ablică de tron spre necasul cel mare a reginei, căreia îi plăcea tare splendórea dela curte și gloria corónei; ea se precepea la învêrtirea toiașului regesc mai bine decât bărbatul ei cel nătărău.

Alt leac mai bun pentru a vindeca pe regele de melancoliă, ca puterea musicei, nu era; regina totdeuna se îngija ca se aibă la îndămână pe cei mai buni artiști, atât instrumentali, cât și vocali și a reținut multă vreme pe vestitul cântăreț italian Farinelli de doctor la curte.

Pe vremea aceea de cari vorbim noi, érá s'a pus o bulmăcială preste capul ilustrului și înțeleptului Bourbon, carea a întrecut pe tóte cele de mai nainte. După mai multe zile de dureri închipuite, cari au dat de gol tóte strunele lui Farinelli și a orchestrei de curte, monarchul a declarat sêrbătorește, că și-a dat sufletul și acum se consideră absolut de mort.

Asta ar fi mai fost, ce ar fi fost, și póte era convenitóre atât reginei cât și curtisanilor, dacă regele ar fi zăcut molcom ca un mort, dar el spre gróza celorlalți mai insista, ca s'e i se facă prohodul și tóte ceremoniile de înmormântare și spre încurcarea lor cea mai mare, el a început a-și perde paciința și a se tânguî amar de lipsa de respect și de neglijință, lăsându-l pe el așa neîngropat.

Ce era de făcut? a nu urma poruncile positive era ceva grozav în ochii curtezanilor slugarnici și punctuoși, dar a asculta de el și a-l îngropa de viu ar fi fost un omor adevărat de rege!

În mijlocul acestei înfiorătoare dileme a sosit vestea și la curte de artista noastră, carea a nebunit totă Andalusia. Regina a trimis îndată o solia după ea și a provocat-o, ca s'e se grăbescă și se vină la mănăstirea St. Ildefonso, unde era curtea pe atunci.

După câteva zile, togmai pe când se preumbla regina cu damele ei de onóre prin grădinile estea mărețe, cari cu terasele, fântânile și cărările lor pot concură cu cele din Versailles, artista noastră cea vestită a fost condusă înaintea ei. Regina Elisabeta a privit cu surprindere la înfățoșarea tinăre și modestă a copilei, carea făcea de nebuneau toți bărbații. Ea stetea modestă cu ochii plecați în costumul ei cel pitoresc din Andalusia, c'o frumșeță próspetă în totă ținuta ei simplă, carea i-a câștigat numirea de: »Rosa din Alhambra.«

Ca totdeuna Fredegonda, care stătea tot lângă nepótă, îndată a povestit reginei totă istoria familiei ei și dacă Elisabeta cea inposantă s'a simțit interesată de înfățoșarea Jacintei, ei acum și mai tare i-a plăcut de ea, după ce a aușit, că se detrage dintr'o familie bună, deși sărăcită, și cumcă tatăl ei a murit vitejesce pe câmpul de luptă în serviciul țerei și a corónei.

»Dacă puterea ta e așa de mare, ca renumele — țise regina — și dacă tu poți duduî duhul cel necurat, carele s'a încăierat de rege, atunci mă voiî îngrijî eu de norocul țeu pentru vitorii și fi sigură, că numai cinste și avuții te-ascéptă.«

Regina curiosă ca se cerce măiestria copilei, a plecat drept în despărțământul monarchului caprițios.

Jacinta mergea înapoia ei cu ochii plecați printre rëndurile de gardiști, și o corónă întrégă de curtisani. Așa au ajuns într'o odaiă mare decorată tot cu draperii negre pe păreți. Ferestile erau astupate ca se nu străbată lumina zilei. O mulțime de luminări galbine de cêrá în sfestnice de argint înprăsciau o lumină tristă peste figurile unor gardiști îmbrăcați în haine negre de doliu, cari formau spalier, séu peste fețele cele supérate a curtisanilor, cari alunecau tăcuți tot pe vêful degetelor.

În mijlocul odăii, pe un pat sau catafalc, zăcea întins regele hypocondru cu mânila încrucișate pe piept și cu capul aședat între perini de numai vêful nasului i se vedea.

Regina a intrat încet în odaiă și arêtând spre un scaun într'un corn întunecat, a făcut semn Jacintei ca s'e ședă și se începă.

Ea mai întâi și-a atins lira cu mâna tremurând, dar adunându-și încredere și curagiū după cum înaintă, a produs o așa harmoniă dulce și aerială, de toți cei de față abia puteau crede că-i ceva pământesc.

Ce privesce pe regele, ésta îndată și-a închipuit, că se află în lumea spiritelor și gustă acum din melodiile ângerilor sau a sferelor. Tema s'a schimbat gradat și copila a început a acompaña lira și cu gura. Ea cânta o legendă vechiă, carea tracta mărirea trecută a Alhambrei și vitejiile Maurilor. Tot sufletul ei intra în glas pentru că aducerea aminte de Alhambra era împreunată cu dragostea ei nefericită. Sala de înmormântare resuna de tremuratur corșilor însufleșite. Sunetele acestea au intrat și în inima cea rece și întristată a monarchului. El și-a ridicat capul și a privit în jur, apoi s'a sculat de pe catafalc, ochii lui cei stênși au început a sclipi și cum a eșit din odaiă a poruncit, ca se aducă spada și cuirasa de oșel.

Triumful musicei, sau mai bine țis a lirei încântate, era pe deplin; duhul melancoliei a fost alungat și un om mort reînviat. Ferestrele dela odaiă îndată s'au deschis, ca se între soriscea cea strălucitóre a sórelui din Spania. Toți ochii căutau pe vrăjitórea cea drăguță, dar lira ei i-a fost alunecat de a mâna și ea amețită era se pice leșinată, dar în clipa următoare ea a fost prinsă în brațe și strînsă la pept de Ruyz de Alarcon.

În scurt timp după aceea părechia fericită s'a căsătorit cu mare pompă, dar stăi! togmai aud cetitori întrebând, că ce scuză a avut Ruyz de Alarcon pentru tăcerea lui cea lungă. O, la aceea a fost de vină opunerea tată-so celui fãlos și închipuit, pentru că tinerii, cari se nãrãvesc împreună, îndată se înțeleg la olaltă și îngropă tóte necazurile trecute când se întilnesc érá. Dar cum a fost fala bătrânului închipuit împăcată cu alianța tinerilor?

O, scrupulile lui ușor au fost resturnate de o vorbă, două a reginei, cu deosebire după ce favorita Monarhilor a fost încărcată cu avuții și demnități. Afară de aceea, lira Jacintei avea o putere fermecătoare, carea putea pleca și cele mai țepene capete și înmoia și cele mai împetrite inimi.

Și ce s'o ales din lira asta încântată?

Asta a ramas óre câțva timp în posesiunea familiei, dar dela o vreme a dispărut și după cum se țice a fost ștersă, (pilită, cio-

plită = furată) din jalsiă curată de cântărețul Farinelli. La mórtea estuia a ajuns în alte mâni în Italia, cari necunoscându-i puterea vrăjitoare, au vîndut argintul dela ea, ér cordele le-au pus la o ceteră vechiă de cremonă. În cordile estea au mai ramas óre-și care putere vrăjitoare, cari mai pe urmă sub numirea de violina lui Paganini au cutrierat și fermecat lumea.

Lavinia.

Geniul școliei.

(Poveste.)

— Sciți voi, dragi copii, cine e povătuitorul cel mai bun?

— Sărăcia, căci ea povățui pe Ghiță.

— Mergî, luptă, asudă, cercă-ți norocul, îi țise.

Toți cunosceau pe Ghiță în sătulețul unde se născuse și-și petrecuse cei dintâi ani ai copilăriei sale și toți câți îl cunosceau, proceau, că el va se devină odată un om brav, de-órece era isteț și de omenie.

Așa țicea și d-l învățător, ér țisele sale le adeveria și cinstia sa părintele duhovnic Spiridon.

— Ar fi mare pagubă, dacă ar învăță numai lângă tatăl său măiestria cósiei și a sapei, — țiceau uni.

Desigur era ușor a țice d'al d'acestea. Dar durere, nimeni nu-i spusese lui Ghiță, cum trebuie se începă și ce are se facă.

Ce-i drept, nici el nu întrebese pe nimeni, el își avea planurile sale, ér aceste erau de mult făurite.

Odinioră, în frumoasa lume a poveștilor, era și mai ușor ca ađi. Copii săraci apucau bătă în mână, bătă de oțel și opinci de fier, și apoi mergeau, mergeau și ér mergeau, preste nóue țeri și nóue mări și numai după aceea intrau în curtea cutărui crai sau boierii să-și cerce norocul ca servi.

Ađi împrejurările s'au schimbat. Cel ce voiesce să ajungă la ceva: intră în serviciul științei. Și dacă învață cu sirguintă devine om de dai Dómne.

Așa făcu și Ghița. De-odată numai, vesti părinților săi iubiți, că plécă la oraș, la școla cea mare de acolo, care n'avea păreche în întreg ținutul.

Înzădar obiecta tatăl său iubit, că el nu-l póte ajutorá cu nimic, de-órece el e serman ca vai de capul lui și că are copii mulți și mititei, cărora le agoniscesc pânea cea de tóte țilele în sudórea feței sale.

Ghiță își luă rēmas bun; declară, că nu-i trebuie nimic, decât *învoirea și binecuvēntarea tatălui său.*

Ce erau se facă sermanii de părinți?! Se învoira. Adunară cele vestminte ale lui Ghiță, îi puseră drept merinde, o bucată de slănină și o jumătate de pâne. Adunară și cei filerași, ce-i aveau la casă, deși puțin și-i deteră lui.

— Să aibă, sermanul de el, să-și acopere baremi lipsele cele mai arđetóre: să-și cumpere cărți și alte mērunțisuri de lipsă neapērată. Apoi pachetară într'o năframă

tot ce-i pregătiseră și-l binecuvēntă; ér el plecă spre oraș singur singurel. Tatăl său nu-l potú însoți, de-órece era dricul lucrului și ar fi perdat o ți două de lucru, ceea ce nu se îndura se o facă.

Ghiță mergea ca un leu, se ducea la lupta cea mare a vieții. Dar cât de străin i se părú când ajunse la oraș și se vėđú singur, ca cucu. Nu cunoscea pe nimeni, n'avea unde să-și aplece capul. Ce să facă? Incătrău să apuce? Dela cine să cēră sfat? Până când se frământa astfel, étă că zăresce o promenadă mare și frumoasă. Intră în ea, să aședă pe o lavită și începú a-și țese planurile vieții.

Cum ședea, cum nu, étă că zăresce de odată o ființă aerică admirabilă de frumoasă. Era o zină albă ca zăpada, care plăna asupra-i coborîndu-se spre el. Mai mitică ca degetul cel mic, dar cu aripi și pe cap înpodobită cu o corónă strălucitoare. Mitica invită pe Ghiță să-i urmeze. Ghiță se sculă și îi urmă. Zina îl conduse la școla cea mare. Nu-l părăsi nici acolo, ci îl conduse până la cancelaria direcțiunei. Aci se aședă pe umerii d-lui director și așa i se părú lui Ghiță cași când i-ar fi șoptit ceva. Directorul întrebă pe Ghiță cu prevenire, daca are vre-un atestat. Ghiță îi predete scrisorile sale. Intre aceste se afla atestatul dela școla primară. Distins și numai distins, era plin de distinși. Avea și o scrisóre dela Cinstia Sa d-l duhovnic, care îl recomanda atențiunei binevoitoare a tuturor ómenilor onesti și iubitori de progres și cultură.

— Așa dar fiule, te vom primí la școlă. Dór se va alege ceva din tine. Póte, că vre-un profesor mai tiner va avé lipsă de ceva ajutorii, ér pân'atunci rēmai la mine. Nu disperá! Luptă și trudesce! Mulți elevi sermani au absolvat astfel studiile . . . și ție îți va ajutá D-đeu.

Ghiță se bucură nespuse de mult auđind cuvintele de îmbărbătare a d-lui director. A alergat și asudat mult și de câte-orí începea a se obosi, tot-déuna apărea minunea minunilor, mitica zină și-l încurăgia și-l împintena.

La începutul prelegerilor cei mai mulți și-au vėđut zinișórele. Ele tot-déuna planau asupra elevilor mai mici, le umpleau inimile cu perseveranță și curagiú. De multe orí saltau în jurul dlor profesori, de altă dată în jurul școliei. Par' că păziau totul, cese petrecea a colo. Ghiță nici odată nu le-a vėđut în jurul elevilor rēi și leneși. Zinele

cu aceștia nu se ocupau, nici se interesau de ei. Ele înbiau numai elevii silitori, ascultători și buni.

Odată întrebă Ghiță pe colegii sei, dacă și ei cred în zine?

Dar a pățit'o șod cu întrebarea sa.

Unii riseră de el, ér alții îl priviră de nebun, care nu se rușinează să-și pèrdă timpul cu astfel de povestii scrintite. Dar au fost și de aceia, cari i-au răspuns, că și ei își vèd zinișorele lor, cari îi împintenă și încurăgiază.

Nu preste mult sè convinsă Ghiță, că numai elevii rai și leneși nu știu nimic de zine, ceea ce el nu înțelegea.

Odată însă își povestii povestea sa și d-lui director și l'a întrebat curios, dacă știe D-Sa ceva despre zine, dacă le cunoște?

— Cum sè nu, fiule. — Le cunosc foarte bine. Ele sunt: geniul școlii. Trăiesc aici împreună cu noi, spi-

ritul lor cel binefăcător ne conduce în toate lucrările noastre, ne întărește și dă perseveranță celor diligenți. De-asupra fie-cărei școle planéază câte un astfel de spirit, fie-care elev bun îl vede și pòte simți în sufletul său ființa lui în apropierea sa. Până când îl veđi și simți spiritul lui, poți scii, că îți împlinesci lucrurile tale cu scumpătate. Dar când nu-l vei mai vedé, poți merge, te poți depărtă de aici, pentru că acesta ar însemnă, că nu mai ești demn de acest lăcaș sânt, — de palatul muselor.

— Șciți voi, dragi copii, ce s'a ales din Ghiță?

— Om brav, om cum sè cuvine sè fie omul.

Geniul școlii l'a condus pe căile cele fericitoare ale diligenței, perseveranței și onestității și prin ele a învins toate greutățile și miseriile.

Brad, Martie 1898.

Dr. P. Opriș.

Câteva cuvinte despre hygiena femeii însărcinate.

(Hygienă).

Sè vèd mai în tot-déuna o mulțime de femei, cari fiind însărcinate, nu au fericirea de a ajunge la ultimul termin de a nasce; ci mai înainte de termin ele lapèdă fructul concepțiunii lor.

În alte țeri învățații se ocupă foarte mult și cu mare interes de cauzele scăderii numărului populațiunii. Noi însă ne ocupăm de diminéta până sèra de orî-ce, numai de grija sănătăței, care este comóra noastră cea mai scumpă, nu ne ocupăm. Copii mor cu sutele, atât la țèră cât și la orașe, și multe mame mor înainte de a nasce sèu chiar în timpul nascerei, din cauza nesciinței și a superstițiilor lor.

Tòte acestea devin din cauza relei îngrijiri în timpul sarcinei și din nepăsarea, ce are femeia asupra viitorului sèu copil și chiar asupra corpului sèu.

Așa dar aicea vom da câte-va reguli igienice, cum trebuie femeia însărcinată sè se păstreze spre a avea un copil bine format și o facere bună.

Femeia însărcinată trebuie sè se nutrească cu mâncări nutritore și care se digestéază (mistuesc) lesne. Sè nu mănânce nici un fel de mâncări stătute sèu prea sărate și prea grase, care se mistue greu. Va înlătura mâncările iuți și făinoșe, care pot produce constipație (incuierea stomachului), care este foarte vètămătore în timpul sarcinei.

Dacă o femeie însărcinată are scârbă de mâncările obicnuite, i se pòte permite să-și alégă altele, însă nu este bine de-a îndeplinii tòte dorințele femeii, mai cu sémă dacă cere lucruri cu totul neobicnuite sèu vètămătore. Frica că prin neîndeplinirea celor ce dorește femeia însărcinată, s'ar putea întèmpla un abort (lăpèdare) este foarte greșită.

Beuturile alcoolice (spiritose) trebuiesc cu totul înlăturate, din causă că sunt foarte vètămătore pentru copil. Asemenea cafeua și céiul (teiù) trebuiesc luate în cantități moderate, dacă este obicnuită a le lua; căci aceste două substanțe sunt prea excitante sunt vètămătore, atât pentru mamă cât și pentru copii.

Cam pe la finele sarcinei femeia suferè foarte mult de constipație, trebuie decii sè facă în fie-care zi clistire cu apă căldicică, două linguri cu sare măruntă și o lingură de glicerină; dacă nu are sèu nu se găsesce clistir, se ia una sèu două linguri de oleiù de ricină. Acest oleiù este cam greșos și multe femei, mai cu sémă în timpul sarcinei, nu'l pot lua; așa dar spre a-i lua gustul cel neplăcut, sè se ia o lămâie, sè se stórcă zama dela jumătate lămâia înt'un

păhar, în urmă sè se pună oleiul de ricină, și ér de-asupra oleiului sè stórcă zama dela jumătatea cealaltă ia lămâie și așa sè se bea. —

Sèu sè se ia dela farmacie (pătică) următore compoziție: oleiù de ricină 25 grame; sirop de rheum (revent), și alcohol de vin, din fiecare câte 15 grame, și oleiù de menthă (ismă) una sèu două picături; — sè se amestece bine într'o sticlă (glajă sèu uiagă), și sè se ia la trebuință câte una sèu două linguri de masă.

Camera de locuit și cea de durmit trebuiesc bine aerite în fiecare diminéta și depărtate tòte necurăteniele, ce ar putea vătămă sănătatea. Orî-ce fel de mirosuri sunt vătămătore pentru femeile însărcinate, pentru-că produc dureri de cap și de multe orî chiar leșinuri.

Femeia însărcinată trebuie sè se culce în tot timpul sarcinei de timpuriù și regulat. Sè evite balurile și adunările, căci orî-cine știe, câte leșinuri și alte vătămări nu se produc prin aflarea femeii însărcinate în aerul cel stricat al localurilor, unde se adună multă lume, precum: în teatre, biserici, baluri etc.

Este foarte bine și folositor a face mișcări în aer curat, însă fără a se osteni, fiind-că orî ce mișcare cu ostenélă, precum jocuri, sărituri, umblete mai repeđi cu trăsura, mai cu sémă pe drumuri stricate, ridicături de greutate mari, provócă hemoragii (scargerii de sânge din uter, mitră) și chiar aborturi (lăpèdături).

Sè nu stea nici odată în picioare mult timp fără mișcare; ocupațiunea în casă cu lucruri ușore este folositoare; dar este foarte vătămător de a sta prea mult în casă fără ocupațiune, căci lenevindu-se trupul sè slăbesce puterea nervilor. Acele femei, cari de obicei sèu din felul ocupațiunii lor trăiesc în nemișcare, precum sunt cusătoresele, trebuie se facă pe tòtă ziua câte o preumblare de cel puțin o oră, dar fără sè se oboséască.

Femeilor însărcinate le sunt cu totul oprite băile calde sèu reci, pot însă face băi vara pentru curățirea corpului sèu rēcórrirea, dar nu trebuie sè fie calde, ci trebuie se fie de cel mult 25° (grade). Curățenia este foarte trebuinciosă femeii însărcinate, mai cu sémă pentru părțile genitale, care trebuiesc spălate în fie-care zi, sèu mai bine sèra în timpul culcării cu apă căldicică și cu săpun.

Imbrăcăminte femeii însărcinate trebuie sè fie potrivită cu temperatura, sè nu sè strângă cu corsete, care sunt foarte vètămătore sănătăței, fiind bine constatat, că astăđi cele mai multe bóle la femei provin din cauza corsetului: *Corsetul dar trebuie cu totul*

lăpădat dela începutul sarcinei, pentru-că ori-ce apăsare produsă pe pânțele opresce dezvoltarea copilului și se naște cu capul diform, cu colona vertebrală (șira spinărei) cocoșată, etc. Apăsarea dar a corsetului pe pânțele oferă primejdiile foarte grave atât pentru mamă, cât și pentru copil.

Legislatorii greci și romani cu drept cuvânt făcuseră o lege, care opea pe femeile însărcinate de a-și strânge talia cu încingători, și le sileau să porțe haine largi, pentru ca copilul să se desvôle în totă libertatea.

Se întâmplă că unele femei la o anumită lună pierd séu lapedă; în acest cas trebuie să ia o bună precauțiune, ca femeia decé zile înainte de timpul când scie că a pierdut altă dată, și decé zile după acel timp se stea în pat, se nu se dea jos de loc.

Femeile însărcinate trebuie să aibă mare grijă de mamele (țițe) și mai cu sémă de sfârcul țitei, ca să nu se strivescă séu să se frece mult de îmbrăcăminte; trebuie dar ca sînul să se lase liber pentru dezvoltare și să se ferescă de rēcélă. In lunile din urmă ale sarcinei, trebuie ca în tóte diminețele și sările să se spele sfârcul țitei cât și prin prejurul lor cu vin roșu, rachiū de drojdiū séu spirt îndoit cu apă; prin acésta sfârcurile, care sunt

mai moi și cu piele subțire, se pot apăra de crepături și alte rane, ce provin mai târziu din sugerea copilului.

Femeia însărcinată trebuie să fie în cea mai mare linisce, așa ca se nu se supere séu să se sparie și nici să se împresioneze prea mult, de o bucurie mare și repede venită, căci tóte acestea sunt vătămătoare, producând abort (lăpădare) séu hemoragii uterine (scurgeri de sânge din mitră).

Câte odată la femeia însărcinată în a dóua jumătate a sarcinei, pânțele desovltându-se, uterul (mitra) se deviază prea mult la drépta și înainte, și mai cu sémă la femeile, cari au avut faceri foarte dese. In asemenea cas trebuie neapărat să se încingă pânțele femeii cu o cingătoare anume făcută pentru acest scop; ér care nu dispune de mijloce, să se lege cu o pânđă lată înfășurându-se de dóuē séu trei ori, ca să țină uterul (mitra) într'o pozițiune mai bună.

Acestea dar sunt regulile igienice, cari trebuiesc păstrate cu cea mai mare sântenie de cătră femeia însărcinată.

In broșura următoare vom aréta îngrijirile ce trebuiesc date femeii ce naște și copilului nou născut. —

Prof. Dr. Elefterescu.

IUBESC.

Ai aprins în mine dorul unui traiu frumos și lin
Și mi-ai stîns din al meu suflet suferințe și ori-ce chin,
M'ai făcut să cred că'n lume nu e tot numai amar,
Viața m'ai făcut să-mi pară ca cel mai plăcut nectar.
Mi-se pare scurtă ziua, noptea numai cât o clipă
Pe ruina vieții mele, astăzi buha nu mai țipă,
Și ca rozele'nflorite trec minutele acum,
Oh! aș merge ană cu tine pe al fericirii drum,
Și popasuri dor aș face numai ca să cat la tine
Și să-ți spun alături ție, cât mă simt acum de bine,
Si cum norii de pe frunte s'au împrăștiat, s'au dus,
Ale mele gânduri negre, tóte, tóte au apus . . .
Spune-mă, de și tu, ca mine, simți în peptul tău iubirea,
De ți-e cugetul ca vorba . . .

Ah! mă tem de amăgirea

Ce atât amar de vreme eu în lume-am îndurat,
Spune-mă, dragă, spune-mă spune, de ți-e gândul tău curat,
De pe buza ta îmi spune, de culeg nectar séu fiere,
De te-am întâlnit în cale ca să-mă fi de mângăere,
Séu vre-o nouă suferință, sórtea mai mi-a pregătit
Și ai fost tu ales de dēnsa să mă turbur,

Negreșit.

Esti o uneltire orbă, vii să-ți împlinesci porunca,
Vi cu zimbetul pe buze, dar esti împietrit ca stânca!
Amēndoii ce vreți din mine să mai faceți

Ah! fugiți

Mēngrozesc de firea voastră, tu și sórta mă mințiți. . .

Ai suris?

Sermane prietin, tu nu te îngrozi de mine,
Căci în lume până-acuma n'am gustat din nici un bine,

Suferințe încātușară viața mea

Numai suspin

Fostu-mi-a copilăria

Tineretea tot venin.

M'au mușcat ai mei, ca șerpui, m'a înveninat iubirea
Până astăzi nu știut'am nici ce este multămirea,
Ca să mă deprind cu dēnsa 'mă vine, se'nțelege, greu
Xrénul vermele când lasă, móre pentru amarul séu!
Fericirea?

Și ea omóră, ca și cea mai grea durere
Tot așa nu trec de iute și minute de plăcere,
Spune-mă tu, îmi spune tóte, te înțeleg și te ascult,
Spune-mă pentru ce pe tine nu te-am întâlnit de mult?
Omenirea póte astăzi nu mi-ar fi atât de neग्रă,
Ca s'o înțeleg eu póte n'ași fi dat o viétă întrégă,
Rēnd pe rēnd, iubite, tóte tu mi-ai fi destăinuit,
Și veți traiul ca ș'acuma mi-ar fi fost de liniscit.
Că urăsc atâta lumea, sunt eu, óre, eu de vină?
Vinovați au sunt păgânii, idolilor de se'nchină,
Séu e însă a lor părinte prea măritul Dumneđeu
Căci li-a făurit în creeri chip de idol și de deū?
Vina mea să fie óre de n'am adorat nimica
Și de tot ce este în lume mă lua gróza, mă lua frica,
Orî acelui ce tot rele înaintea mea mi-a scos
Ascundēndu-mă ce-i mai dulce, ce-i mai nobil, mai frumos?

Te slăvesc d'acuma, Dómne, cu căldură me'chin Ție
Tată bun, ca bunătatea, știu că-mă esci d'acum și mie,
Imi plec genunchii înainte-Ți și pe Tine te slăvesc,
Că m'ai inspirat o Dómne, ș'acum știu să și iubesc.

București, Mai 1894.

Smara.

Partea popórelor după tradițiunea bulgară.

Națiunea bulgară, carea năzuesce așa cu de-adinsul spre cultură, fără însă de a se fi scuturat până acum de lanțurile barbariei și carea nu pe nedreptul a fost numită pruşii slavilor, se interesază, asemenea Românilor, de tot mult de literatura poporană, adunând poesii, snóve, proverbe, gâciturî, și a le face accesibile și popórelor apusene. Din colecțiunea Dómei Şişmanoff, apărută de curund la Paris *) scótem un mit, care în situația politică de față, merită un deosebit interes; nimenea nu ne cunoște mai bine decât vecinul nostru.

Când hotărî Dumneđeu sórtea fie-cărei națiuni, Turcii fură cei dintâi, cari împlorară un dar dela dēnsul. Dumneđeu le dete cu plăcere: Puterea. Când auđiră Bulgarii, că Dumneđeu împarte popórelor daruri, veniră și ei în grabă, ca se capete ceva.

»Ce vė aduce aici, Bulgarilor?» întrebă Dumneđeu.

»Am auđit, o Dóme, că cinstesci popórele și de aceea te rugăm se binevoiesci a ne dá și nóuě ceva.«

»Și ce voiți se vė dau?»

»Noi am vré bucuros se avem Puterea.«

»Puterea am dat'o Turcilor; cereți alt-ceva!»

»Ce lucru ai făcut Dóme! De ce ai dat puterea altora? Acea o am fi dorit'o noi, dacă ar fi fost cu puțință.

»Cu asta s'a isprăvit. Vóuě Bulgarilor vė dau binecuvēntarea mea, însă cuvēntul nu mî-l retrag. Vóuě vreu se vė fac alt dar: Lucrul. Mergeți în pace,« țise Domnul.

Judeii asemenea prinseră veste de treabă și se arētară înaintea feței lui Dumneđeu. Domnul îi întrebă:

»Pentru ce a-ți venit aici, Judeilor?»

»Am venit, ca se ne dăruiesci cu ceva.«

»Ce dar voiți?»

»Dar . . . noi vrem Puterea!»

»Puterea au căpētat'o deja alții.«

»Ce calcul rēu ai mai făcut cu asta, Dóme! De ce ai dat puterea altora? Chiar aceea am fi vrut'o noi!»

»Calculul« se fie partea vóstră, țise Domnul.

Francesii încă se duseră la Dumneđeu, ca se-l róge pentru vre-un dar. Domnul i întrebă:

»Pentru ce a-ți venit la mine?»

»Pentru ca se ne dai un dar.«

»Ce fel de dar voiți?»

»Hei, noi am voi se avem Puterea.«

»Durere, Puterea au luat'o deja alții.«

»Ce mai Invențiune rea este ceea ce ai făcut! Pentru ce ai dat altora Puterea?»

»Bine, partea vóstră se fie invențiunea,« țise Domnul.

Apoi veniră Țiganii.

»Ce căutați aici, Țiganilor?» îi întrebă Domnul.

»Am venit se ne dai vre-un dar.«

»Și ce ați vrea ca dar?»

»Noi am vrea se ne dai Puterea.«

»Cu atât mai rēu. Puterea au căpētat'o alții.«

»O, ce miseriă! aceea am gândit se o căpētam noi, țiseră Țiganii.

»Bine dar, luați miseria, trăiți din milă și miseria vóstră se vė nutrească! țise Domnul.

Mai pre urmă de toți veniră Grecii.

»Ce căutați la mine?» îi întrebă Dumneđeu.

»Am venit, o Dóme, ca se ne dai nóuă un dar mai mare decât tuturor.«

»Ce dar vreți așadar?»

»Noi vrem Puterea!»

»Ah, Grecilor, voi ați venit de tot târziu. Eu am împărțit aprópe tóte darurile și vóuě mai că nu mai am ce vė cinsti. Puterea au căpētat'o Turcii, Bulgarii: lucrul, Judeii: calculul, Francezii: invențiunea, Țiganii: miseria.«

»Cărei intrigă îi datorim, o Dóme, că noi nu am știut, că trebuie se venim mai de vreme, pentru ca se căpētam ceva?» strigară Grecii înfuriați.

»Nu vė mâniați,« le țise Domnul. »Și voi se aveți parte de un dar; se nu vė duceți cu mânilé góle de aici. Intriga se fie partea vóstră!»

(din nemțeșce.)

Enea Pop Bota.

*) Légendes religieuses bulgares. Paris E. Leroux, 1896.

SAHARA.

*In Africa — vėzduh de aur
Sahara stă sub cer albastru
Pe 'ntinsul ei pustiū și tainic
Ca sufletul unui sihastru.*

*Apar din când în când ființe
Și 'n urmă sub nisipurî zac,
Cum nasc și mor atâtea doruri
In pieptul unui om sērac.*

*Sahara, dac' a ta pustie
Și viețile ce-n ea se sting
Pe unî ū înfioréză, —
Pe mine mă silesc se plâng.*

*Un suflet fără de ilusii
Și ars de a suferinței pară,
Se asemănă atât de strașnic
Cu tristul teu pustiū — Sahară!*

G. Țusu Nădmirescu.

Strigarea preste sat.

(Datină vechiă.)

Cel mai vechi judecător al omului este conștiința lui. Conștiința a muștră pe Adam când a păcătuit, de a mâncat din pomul cunoscinții binelui și al răului; conștiința a muștră pe Cain după-ce ucise pe fratele său Avel, aceea îl tortură, îl făcu să fugă prin păduri pustii. Conștiința a făcut pe mulți de s'au prăpădit, ori ori au nebunit. Dar când conștiința a prins a nu mai muștră pe om pentru faptele sale rele, a venit la mijloc alt judecător: opinia publică, gura lumii. Când nici acesta n'a mai folosit, s'au format judecătoriile, care pe basa legilor și paragrafilor judecă faptele celor răi. Nu stau bun, că și cărțile spun așa, că cele cărți multe nu am avut de unde ceti, ci după a mea părere cred că așa a fost.

Și eată de ce cred eu așa:

Este până în ziua de azi datină în multe părți, că opinia publică pedepsește faptele necuviințioase dându-le cunoscinței obștești în anumite timpuri.

Așa în unele părți e *bricelatul*, ér în țera Hațegului, în jurul Blajului, pe valea Jiului și pe aiurea, este până în ziua de azi *strigarea preste sat*, care în valea Hațegului se întâmplă în modul următor:

Mercuri séra, adecă în séra spre Joia Pascilor se adună feciorii și copilandrii din sat toți pe dealul din apropierea satului. Ear copii mai mică, cum sunt cei de școlă, se sue prin arbori în grădinile părinților.

Cei de pe deal fac *motoșini* de pae, le pun în băte și le aprind și fac diferite jocuri de foc. Cei mai mari îmbracă câte o rotă stricată cu pae, o aprind și-i dau drumul pe deal la vale. În timpul acesta strigă din răspuneră câte unul ori toți laolaltă vorbele acestea:

»Aure — maure e e !!!«

Ear ceata de feciori, ce-i postată pe alt deal îi răspunde:

— »Ce ți-é maure, ce ți-é?!«

— »M'a îndires (= îndemnat, mi-a poruncit)

— »Cine te-o indires?«

— »M'a îndires Pétru Plopenilor s'e-i fac un pod de aur pân la Firuța Păunescilor.«

Asta-i o strigare măgulitoare, semn că Pétru cu Firuța își sunt dragi și s'or luá după Pasci. Dar vin altele batjocoritoare, la adresa celor ce au făcut ceva rău. Ací se strigă publice tóte defectele ori-și-cărui sátean, bunăoră ca:

— Aure — Maure e e!

— Ce ți-é, maure, ce ți-é?

— M'a îndires.

— Cine te-a îndires?

— M'a îndires Istode al Totescilor s'e abat apele pe la Măriuca lui s'e se spele de cenușă. (Ací dau în Măriuca că umblă cu *țólele* (hainele, vestmintele) nespălate, ori că ea-i tot *cămită* (nespălată) ori:

— Aure — maure e e!

— Ce ți-é maure, ce ți-é?

— M'a îndires.

— Cine te-a îndires?

— M'a îndires Sofica Silvășenilor s'e duc de prânz la Todica ei, că ea nu scie unde-i?

— Tu scii unde-i?

— Ba!

— Dute la jupânul Ițig și întreabă, că de nu-i acolo, atunci de bună sémă-i la jupânul Ștrol!

Ací, precum vedeți, bate în Todică, că-i bețiv. Ori:

— — — — —

— — — — —

— Cine te-a îndires?

— M'a îndires popa, mă, s'e merg la Nastasia Ursuțului s'e-i gat cusuturile, că șuba n'are mâneci, cămașa n'are spate, opregul nu-i deloc. . . Ací bate în fata leneșă. Ori:

— — — — —

— M'a îndires popa, mă, s'e merg la Ionul primariului s'e-i spun s'e stee cu furceriul de-a îndemână, că vine Rusalina ai strigóie și-i duce laptele dela vaci și dela oi!

Atunci strigoile la care li-se strigă numele nu mai pot de nēcaz pe feciori și alérgă după ei, dar atunci nu au putere. Nici o strigóie nu rămâne cruțată atunci.

Nenumérate sunt batjocurile ce se strigă atunci preste sátenii cunoscuți, ca cuprinși de ceva patimă: beția, lenea, lux, fudulie, negliobie, cămătărie, avariție etc. Dar junii pentru aceea nu sunt trași la nici o răspundere, nu sunt pedepsiți ca calumniatori. — Tóte strigăturile se încep cu »Aure — maure e e!«

Atunci, în *Mercuria de Pasci séra*, nu se lasă nici o *țólă* (haină, vestmânt) pe afară, că vine *Joi mari* și le spurcă.

În timpul din urmă însă a început a se cam părăsi această datină, parte că ce trecuse în abus, de strigau vorbe próste fără cumpăt preste persóne nevinovate, parte că s'au amestecat oficialii administrativi și i-au întércat pe feciori dela aceste datini. Dar pe ascuns, colo nóptea târziu tot practiséză acesta datină, ci mai cu băgare de sémă și mai cu rezervă ca de altă dată.

Hațegamul.

CRAIUL ISVORULUI.

I

A fost odată, ca nici odată, prin țera Ardélului unde isvoresce Muresul o mașteră, asta a avut și o fată dulce, afară de o fată mașteră. Vě spui drept, domnișorule, că veduva aceea a trăit numai din o grădină cu flori. Lina, fata mașteră, a lucrat mai mult ca Anuța, fata dulce. Améndoué erau mândre de și sft. sóre se mira de ele. În mijlocul curții au avut o fântână. Se spui drept, fata mașteră, trăgea apă în tótă ziua de acolo, dar Anuța nici că nu scia, cei se tragă apă? — Meri, îi dicea mama ei, nu ți rușine eu 90 de ani, am trăit și tot trag mai multă apă ca tine.

Anuța plângea când o îndemná, dar Lina, nici că-i pása, că dómne multe vorbe și multă bătaia a căpătat, cât dacă ar fi plâns totdeuna, i s'ar fi uscat ochii de atuncia, cât drept se spui, decând era de 4 ani mănă pita mașterei, și đeu acum era fată mare de 17 ani. De multeoră s'o dus pe-la babe și vrăjitoare s'o scape de mașteră, dar nimic n'o folosit. A făcut ea tóte lucrurile dar, totuși se temea, că dacă mai mere mult așa, móre de nēcaz și durere.

De multeoră a auđit ea dela babe, că sunt zine, cari pe fețele bune, nēcăjite le duc cu ele, dar acum era încredințată și de aceea, că nu sunt zine, că dacă ar mai fi de acelea, ar fi dus-o și pe ea. Totuși adeseori când trăgea în sus vedrea cea grea suspina:

— Oh! dacă ar fi vre-o zină de apă, ar pute veni și se-mi dea sfat, cum se scap de sôrtea asta grea.

Într'o ȃi chiar suspina și trăgea vedra, care era acum mai grea ca altă dată. Tare s'a spăriat când a vėđut în vedră un pitic, cu barbă lungă de tot. Lina așa s'a spăriat, de a fugit în casă și a strigat »uită cei acolo.« Când maștera auđi strigătul, înspăimântată, că i-ar fi căđut Anuța în apă, fugi acolo și vėđend piticul în vedră întrebă:

— Cine ești și ce cauți pe pământul meu? — Eu sum primul ministru, al regelui izvôrșelor, răspuse el, numele meu e Tărilă.
— De unde și de ce ai venit Tărilă?

— Apoi se-ți spui eu tótă povestea: »Pe mine m'a tras Lina, din apă. Adecă m'am pus în vedră, pentru că am auđit, că ai 2 fete, una dulce, alta mașteră, și n'ouă ne trebuie o fată mândră, trebuie să duc una, că se-ți spui drept, craiul nostru a înghețat de 10 ani, și acum suntem în jale. Am întrebat noi de babe vrăjitoare, dar nici una nu ne-a putut ajuta. Acum un an a venit un grec și i-am spus, că craiul a înghețat când l'a înghițit pe tată-său un pesce și s'o dus cu el. — Bătrânul ne-o răspuns: dacă va veni o fată frumósă și își va jertfi viața, adecă va sări în o fântână de bună vóie, craiul se va trezi. Vre-o 76 de fete am rugat să se jertfescă, dar nici una n'a voit.

— Da ce poftă próstă-i asta, domnule ministru, că o fată să se ducă în apă și se nu mai vie înděrept.

— Dór noi nu cerem pe nimica, némurilor le-am da 50 saci de aur, de argint și rubine cu diamante.

— Nó, dar eu nu mi-ași jertfi fata mea, pe Anuța, răspuse baba, da chiar Lina dac'ar merge, ași lăsa-o.

— Așa nu ne trebuie, numai dacă vine ea de bunăvóie.

— Stăi, minten vorbesc cu ea, domnule ministru, aduc fata.

Într'acestea Lina sta în casă și când îi veni maștera, ea o întrebă, că ce a fost aceea, vedenie orî ce? Maștera îi povesti tótă întâmplarea din fir în pěr și în fine adause:

— Dór și așa ca orfană ai o viėtă amară. — Eu nici odată nu m'am gândit se mă omor, cu atât mai puțin se sar în fântână, răspuse Lina liniștită.

— Da de m'ai ajuta pe mine cu jertfa ta și mi face bogată, ér eu îți voi pune o cruce de marmoră, și voi purtă 3 ani doliu pentru tine.

— Ce-mi folosește mie, dacă trebuie se mă în nec, ca craiul să se trezescă?

— Ba da, că D-dėu va privi acésta de o binefacere și craiul trezindu-se, îți va iertă pécatele. Dacă nu-mi cređi hai la Tărilă. Nė așteptă în grădină. Eu nu te silesc, dar îți spui înainte, că numai până la 20 de ani te țiu, apoi te vei pute duce, unde te vor duce ochii. Destul m'am necăjit cu tine.

Auđind asta Lina a început să plângă.

— Nó se merem, s'auđim ce ȃice domnul ȃla, care vré să-mi pue capėt.

Apoi s'au dus la piticu. Acesta așteptă șeđend pe o pėtră, netezindu-și barba. De departe ia zimbít Linei, cași cum ar vré să-i ȃică, nu-ți fie frică.

— Aicea mi fata, Lina, ȃisė maștera catră pitic.

— Na copilă, încep piticul, te-ai pute jertfi pentru craiul unei țeri nefericite și prin asta se-ți îmbogățesci némurile.

— Dar din asta n'asî pute avé nici un folos, ȃise Lina posomorită.

— Iubită copilă, fiindcă știu, că tótă viața ȃi-a fost nefericită, pe urmă tot te vei omorî, mai bine acum decât mai târđiu.

— Pe mine se nu mă învinovățescă nime, strigă maștera ca arsă, eu cu destulă grijă am crescut-o, că tata ei a murit de mult. Mie nu imi pasă se trăescă chiar 1000 de ani sub mâna mea. În modru mai bun n'o pot ținé, i-o spui. Trăim cu amărăciune de pe o ȃi pe alta. Trebuie se lucre cu noi.

Lina vru să se rețină, dar lacrămile au năpădit-o.

— Dómne, dór nu aflu în nimic bucuriă, suspină ea, dar viața asta tot imi place.

— Na, eu nu te silesc, că cu sila nu merge tréba, n'o se folosesci.

— Dar totuși gândescete, continuă piticul, să-mi împlinesci dorința, 8 ȃile îți dau răgaz, în al 9-lea să sai în fântână!

— Și eu minteni voi ȃpăta bani? întrebă meștera lacomă.

— Indată ce va sări fata în fântână vei găsi bani pe prag. Acum mă duc. Insemnați-vė bine, că nu-e nici o silă. De bună vóie trebuie făcute tóte.

Apoi se pusė în vedră și se cufundă în fântână.

— Tu ești próstă Lino, că ȃi-ar și scăpa viața acolo, dacă mai este o țeră, ȃise maștera, — ce-ți plătesce tótă viața orfană! Orî cređi, că îi prosti pe vr'un pețitor de-a Anuței? Nici nu gândi, că dacă un bărbat pășescă în casă, tu nu-l vei vedea. O astfel de fată nu merită bărbat.

Din ȃiua acésta n'o ȃpătat Lina alta de mâncat, decât un pic de pită negră și puțină sare. Asta-i era prânzul și cina. Fata plângea ȃi și nópte. Când s'a vėđut în oglindă, s'a spăriat și oglinda i-a ȃis:

— Veđi tu fată sėracă, cum îngălbinesci ȃi de ȃi? Ce-ți prețuesce viața, dacă ȃi amar tot minutul. 'ȃi va fi mai bine, dacă mori, pe pământ numai acela póte fi fericit, care e bogat.

— Da se mă sinucid? întrebă ea.

— Așa cred c'ar fi mai bine.

Lina se gândea. A început se slăbescă, lucrul nu-l putea găta și maștera o bătea.

În ȃiua a șesa când s'a sculat i-a călcat măța, Anuța a început se plângă, că era măța ei. S'a dus apoi la ea, a bătut-o până-ce i-s'a pornit sângele pe gură și pe nas, de ce a vrut se-i omóre măța ei?

— Anuța dragă, plângea Lina când o bătea, eu n'am vėđut măța și . . . . .

— Cei, îi înterupse vorba Anuța, ție nici nu ȃi milă de măța? Da de ȃi-ași călca pe grumazi? ha? Așa și așa na na . . . na . . . na se sci de altădată cu cine ai tréba, nemernică!

Când i-a pornit sângele așa a trântit-o pe ușa afară!

— Te învăț și eu, strigă maștera, se nu mai faci de astea.

Și așa o palmă i-a tras, de tot stele verđi vedea înaintea ei, și ametișe. Când se trezi, se vėđu lângă fântână. Ii era frig. Pe nime n'a vėđut. Vėntul sufla . . . . Era miezul noptii. Buhele nerușinóse o loveau cu aripa. Era o situațiune de nesuferit.

— Oh, de ce se trăesc, se gândi ea, se sufer? Voesc se mor.

Se ridică, se apropie de fântână și sare înuntru, numai atăta a strigat:

— Unde ești piticule?

II.

70 de ministrii șed în salonul în care e înghețat craiul Undila, și se rógă în continuu. Tronul era gol, dar în mijlocul salonului era un cristal mare de ghiață.

Și hainele îi erau de ghiață, de 10 ani. Au venit medici, dar nu i-au ajutat. Nici înmormėnta nu l'au putut. S'au temut, că se va rupe. Așteptau numai pân' ce va sări vre-o fată în fântână, dupăcum i-a sfătuit grecul. Într'o dupăamėđă stăteau acolo bătrėni ministrii posomoriti, numai odată craiul își ridică mâna drėptă, după nemișcare de 10 ani. Într'acésta vine prim ministru Tărilă, după el 4 pitici, cari aducéu o fată.

— Craiul e mântuit, ȃise cu bucuriă, și de pe toți au căđut hainele negre și s'au schimbat în haine de aur, cu rubine și diamante. Deodată tresar toți, ghiața cade de pe crai și el apare în purpură.

— Credincioșilor — ȃise el — spuneți-mi ce minune s'a întâmplat, de eu după amortală de 10 ani acum sum om ca toți ómenii, am putere în corp și mă simt bine.

— Pe tine mării ta, te-a scăpat o fată bună, care și-a jertfit viața de bună voie. Privesce-o, e mai mândră ca zina zinelor. Și craiul o privesce, îi netezesc pletele aurii și o sărută pe frunte.

— Acui e zina acésta? întrebă el.

— Ea se trage din o familie nobilă. Tatăl ei a căzut la Plevna. Dar mama-i mașteră a chinuit-o.

— Chemați-mi doftorii iute, strigă el înfocat. Ca să-i redeie viața.

— Nu-i trebuie doftori, țise Doftorilă, uitați cum își deschide ochii.

Lina se trezi. Intrebă unde este? o luminară. In urmă craiul țise:

— A mea să fii tu, care m'ai scăpat viața ești vrednică să ne împărțim domnia. Primesce coróna asta.

Lina plângea de bucurie, gândea că e vis. Dar nu era. Preste 2 zile și-au serbat cununia, cum numai rar s'au pomenit, mâncările erau ca zama de pere, hainele de aur.

In dimineața cealaltă, maștera găsi banii, și lacomă de bani cum era, îi țise Anuței, până ce și ea a sărit în fântână, dar ea nu se cufundă plângând și a murit. Maștera a scos-o și a blăstămat pe Lina, dar s'a prins de ea. De atunci s'era a prostit și tot strigă pe uliță.

— »De ce mi-ați luat fata? Dați-mi o!«

* * *

Totă povestea a fost visul unei maștere, care se purtă rău față de Lina. Dar acum a învățat-o în vis D-țeu și se pörtă bine.

I. S.

Jurământul din Vinerea cea mare.

*La vechile popóre ce au trecut prin lume
Lăsând în a lor slavă abia un singur nume,
Se spune că din vécuri era un obicei,
Ca și altele mai multe având de legi temeiu
Că dacă întâmplarea făcea să se găsescă
Vr'un mort pe vre-o cale ce da se bănuiescă
C'o mână sacrilege viața 'i-a răpit,
Chemau vecinătatea la corpul cel găsit,
Și toți căta să jure aci solemn, pe dată,
Că mâna în ăst sânge nu-l'este vinovată.*

*La noi ađi în Golgota în Vinerea cea mare,
Un mare mort se află, ucis de mână bārbare,
Străpunsă are fruntea de ghimpți ascuțiți.
Din rane pică sânge; Creștinilor, priviți!
Picioare, mână legate, pre lemnul de tortură,
Cu cue pironite; ș'acea deschidetură,
Adâncă între cōste, adesea dovedesc
Turbarea, împetrirea a celor cel urăsc*

* * *

*Est mort ce aci se află, e Melul fără pată,
Dreptatea prigonită, Blândeța încarnată.
Apropie-te dară, orî cine tu vei fi,
Cu mâna p'al teș cuget, și jurăte și ți
Că nu esci vinovat
In ăst sânge curat.*

Prelucrare de J. C. R.

Bricelatul său alegerea de Crai noi în țeră.

Cu cât un popor este mai vechiu, cu atâta este trecut prin mai multe faze și deci nu este nici o mirare, dacă-l aflăm adesea atât de metamorfozat, atât de depărtat de aceea ce fură moșii și strămoșii lui, încât ađi numai puține note îi sunt comune, cu celui de odinioară; numai abia sémână copilul cu moșnegul. Dar apoi cu atât e mai surprindătoare întâmplarea când dăm preste popóră, cari în sute și mii de ani trecură prin spațiul timpului rămânând aproape neschimbate; când vedem părădându-se generațiune după generațiune și păstrându-se totuși ca și când tóte ar fi fost numai o generație; când vedem popóră, cari în decursul timpului și-au schimbat și locuința, câștigându-și altă patrie, și acólea, în noua patriă părădându-se generații după generații, ocolite sau încungiu-rate de némuri heterogene, cu streine limbi, legi, datini, porturi, obiceiuri și totuși în aceea depărtare, în acel caos purtând nimbul străvechiu! Un astfel de popor este și al nostru. Rupt de cătră trupina sa vechie, adus din Italia ferice și din alte provincii romane aci, în Dacia sterilă, între ómeni de neam cu totul deosebit; estermind pe unii și amalgamând pe alții el își păstrează până ađi celea mai multe datini ce le avea la el acasă, ear de nu le póte esercia întogmai, din multe cause, cel puțin le simboli-

séză, după-cum îndată vom vedé că se întâmplă și cu ocaziunea alegerei de crai noi.

Era o vreme în Roma-vechiă când oficiile și onorurile se împărțiau numai celor în adevér demni, numai celor fără maculă, numai celor virtuoși, cari trăiau și muriau numai pentru binele patriei. Atunci se adună poporul, își alegea oficianții de cari avea lipsă, pe timpul cât cerea trebuința. Acest obicei îl păstrează poporul nostru în multe casuri până în ziua de ađi, pre lângă alte obiceiuri eređite din moși strămoși.

Dar ađi în cele mai multe casuri este numai simbolizat acest obicei devenind numai jucăreia, ceea-ce odată fu realitate.

E vorba de crai noi, nu de crai nou.

Se țice că un ucenic de ciobotărie alergă pe stradele Vienei strigând cât îl luă gura — »nu ne mai trebuie împérat!« nu ne mai trebuie împérat!« Păzitorii stradelor l'au prins și dus la căpitanul orașului, care-l întrebă, că de ce strigă el pe strade, că nu ne mai trebuie împérat? Ear el răspunse:

Dór avem unul, nu ni-om mai cere mai mult!

Craii și împérații ađi nu se mai aleg, ci se continuă din tată în fiu, urmând regulamentul care este în casele domnitóre; apoi

fie fiul cum va fi, dacă-i vine vremea urmază tatălui pe tron și guvernază țera, bine, rău, cum scie și cum poate, cum îl ajută cei ce-l ocolesc. Cu totul altcum se întâmplă în vechime. Atunci (în Roma) se alegea un dictator și-i ținea dictatura cât cerea trebuința, și unul, care ar fi voit a-și perpetua dictatura, o plătea ca Iuliu Cesar, (care peri în senat sub 23 lovituri de pumnale ale conjuraților republicani) deore-ce din dictatore se urcase la rangul de rege absolutistic; republica o privia drept regat.

Întru aducerea aminte despre alegerea dictatorilor s'au păstrat mult timp în Dacia-Traiană unele datini între junii, cari firesc — ca mai toate celea aduse din Roma și Italia păgână — după încreștinare luară caracter mai mult ori mai puțin religios, după-cum era populăciunea, ori barem se esecutau în unele sărbători creștinesci.

Între mulțimea ăstor fel de datini, cari, daună, se perd pe ți ce merge, cu deosebire dela revoluținea din 1848 în cōce și și mai tare dela intrarea călei ferate, care ne aduce datini nouă și ne duce pe ale noastre de unde nu mai este reîntōrcere; între mulțimea ăstor fel de datini ăic, este și *Bricelatul seu alegerea de crai noi*. Datina acēsta a fost când-va în tot Ardēlul, ba pōte în tōtă Dacia-Traiană, ađi însă numai ici-cōlea mai este observată și — temându-ne să nu între și acēsta în sacul cel fără fund al veciniei, de unde nici de nume nu-i mai ađim — ne punem a o perpetua barem pe mult răbduria hărții. Bine ori rău facem, vor judeca cei competenți din presinte, dar cu deosebire cei din venitor; una o susținem din capul locului, că adecă Bricelatul e mai vechiū decât strigatul preste sat, ori barem de-odată. După a noastră părere a fost mai întâiū bricelatul ori vārgelatul, ér numai cu timpul s'au modificat respective muiat în strigarea preste sat. Scopul era unul și același la amēndōuē: păstrarea tineretului în stare de moralitate, hărnicie, cruțare, numai cât bricelatul îl admoniā în mod simțitor corporalmente, precând la strigarea preste sat suferă numai simțul pudōrei. Pōte că vor susține unii scrutători, că strigarea preste sat este mai veche, dar deore-ce probe nu mi-or da — precum nici eu nu am de unde da — îmi repet aserțiunea demonstrându-o cu împregiurarea, că în timpul din urmă sunt oprite chiar și autoritățile recunoscute de legea țerei (gendarmii, solgăbiraiiele, esecutoriū) de a folosi pedepse corporale, cu atât mai puțin ar fi permis unui juriu compus de flăcăi, acărui stăpānie ține de joi până mai apoi și nu e recunoscută decât de semenii lor, ca prin tradiție.

Puțin ne împōrtă însă care din acestea datine este mai vechiā, ori de stau în ceva legătură între ele ori ba? Datorința ce mi-am impus-o este să o descriu așa, după-cum am căpētat scire despre ea.

În pruncia mea ađiam vorbind pe tata — fie ertat — cu vecinii și cu cumetrii ce se adunau la noi în serile cele lungi de érnă, despre multe datini cari se practisau și la noi, în pruncia lor, dar care mai târziu s'au stins, ca să se adevérescă și aci ăicala:

*Nimic sub ceriu statornic
Ci tot deșertăciune.*

Îi ađiam vorbind cum în nóptea spre Rosaliū furau boii lui Lidi — că el avea cei mai frumoși boi — cum junii îi pásceau tōtă nóptea pe unde vreau ei să pască, ér diminēta împēnau boul cu flori, cu frunđe de paltin, cu clopoței și zurgălaue și ducea boul împēnat la curțile dōmnesci unde flăcăii primiau daruri și beuturi; mai în urmă mergeau cu boul instruat la posesor, érá acela încă omeniā pre feciori cu beuturi și cu bani.

Tot atunci-i ađiam vorbind și despre *crai noi*, cum era odată, de bătea pe flăcăi în talpele piciórelor ocolind biserica în ăiua de Pasci, între liturgiā și vecerne și după vecerne; mai povestiau cum mai demult scăldau pe cel-ce eșia mai întâiū cu plugul ș. a. din cari a rămas numai amintirea, și slabă amintire, că rēndul de ađi de ómeni nici a spune ceva despre acelea datini, nu mai scie; cei mai bătrāni ómeni din sat spun, că unele

datine le-au apucat ca copii răi (mici), altele numai din ađite le cunosc și rău.

Sunt câțiva ani de când convenii la băile Vălei-Vinului, din sus de Rodna, cu dl jude Vērtic din Bistriță. Preumblându-ne nițel povestirām mai de una mai de alta, până ajunserām la literatura poporală.

Nu-ți este cunoscut »Bricelatul« mă întrebă dēnsul.

— Nu!

— Nici sci ceva despre crai noi?

— Nici despre aceia nu sciu nimic.

— Hm! îmi ăicea d-lui, cum se pierd datinele din bătrāni, de nici urmă nu le mai rămāne. Apoi îmi spuse cât de mult i-au plăcut Călandarele d-lui Mangiuca, căci conțin datini cari prind a eși din us. După aceea îmi spuse că pe timpul când d-lui era copil, în locul natal al d-sale, adecă în Mocod, esercia bricelatul în una din ăilele Pascilor, dar că nu mai scie bine tot decursul acelu obiceiu, fără cât își mai aduce-n minte, mi-l spune cu drag.

Acum firul bricelatului îmi fu aflat, mai restă să merg prin Mocod ca să dau după adevérata descriere a ceremoniei. Acea încă o făcui. La trecerea prin Mocod odată rugaiū pe dl inv. Romulus Densușan să binevoiască a scruta și studia ăst obiceiu și a mi-l face cunoscut, pentru completarea studiului meu de literatură poporală. D-sa bun ca mai toți dascălii, și făcū ce putū și-mi trimise descrierea ăstui obiceiu. Mai convenii și eu cu mocodenii și-mi spuseră una alta despre bricelat. Din tot ce putui afla până acum rezultă următoarele:

În ăiua de Pasci, îndată după vecerne, se adună flăcăii satului înaintea bisericei, unde se sfătuesc în presența întregului popor adunat spre acest scop. Ací după consultări seriōse, se aleg doi inși dintre flăcăi, pe cari îi cugetă de mai vrednici între toți, cu purtări alese și bravi în tōtă privința. Alegēndu-i îi rōgă să primescă slujba de crai și să se dechiare dacă vor și pot primi ori ba? Dacă dōră careva din o causă ori alta nu pōte primi — ceea-ce rar se întâmplă — at-nci de sine se înțelege că urmază altă alegere, până când junii au crai noi, a căror domnie duréză un an de ăile, adecă până la Pascile viitoare. (Ací nu-s lămurit: De se însoră careva dintre crai ori de merge la óste, ce se întâmplă în acel cas? Să alege alt craiū în locul lui ori este tot el privit de atare și substituit prin alt flăcău?)

Ar fi bine să ne lămurescă mocodenii.

Craii ăst inoi, după-ce primesc onorificul oficiu de crai, nu capētă diplome ca drept întărire că sunt ceea-ce sunt, ci sunt ridicăți de mulțime în sus, ér de câte-ori îi ridică strigă mulțimea: »Crai noi în țēră!« apoi după repetarea de trei ori îi pun pe tronul crăesc, care este un scaun lung, pe care se încapă comod amēndoi craii.

După pontul acesta, se sue un flăcău în turnul biserici și de acolo strigă respicat de trei ori:

*„Crai noi în țēră!
Grāu de primăvară
Mierța de sēcară
Cu 80 de parale
Mierța de grāu
Cu un florin,
Cupa de vinars
Cu un cinceriu
Și tăbacul cu cincē zloți!«*

Și după-ce sfârșesce acēstă strigătură de trei-ori, aruncă de acolo din turn un suman jos, care însă este prins și spriginit de flăcăi, că nu-i ertat să atingă pământul.*)

*) Óre nu era o vreme, când vestitoriul alegerei de crai noi sărea însuși de pe ridicătura de unde vestea și era spriginit de mulțime; ear ađi este simbolisată sărrirea lui prin aruncarea sumanului, pōte că s'au întâmplat nenorociri?

După acestea începe bricelatul, care se întâmplă în modul următor:

Craii stau pe scaunul lor de onoare, lângă fie-care craiu doi junii voinici ca brații stau în picioare gata de ascultat și împlinit porunca crailor. Acești patru sunt numiți din partea crailor, ei dar nu sunt aleși (daună că nu aflăm cum se numesc acești 4 esecutori ai poruncilor crăesci). Stând astfel ocoliți de tot poporul din comună un craiu întreabă:

»Cine, ce are de dat înainte?»

Atunci unul dintre flăcăi, care scie despre altul, că a comis ceva faptă rea, d. e. că a pierdut ceva dela car, a bătut rău vitele, și-a uitat toporul ori altă uneltă acasă, când ar fi trebuit să o ducă la câmp, a rupt ceva la car ori plug din lene ori nebagare de sămă, ori dără a răsturnat carul, a suduit de celea sfinte ș. a. această faptă o aduce înaintea crailor cam în modul următorii:

Înalțați crai! Petrea lui Pahonea Cărcului a răsturnat pe loc neted ca palma carul încărcat cu grâu curat; ori: Niculae a Ursuțului a plecat la fân cu gândul la drăguță, și în loc de furcă și greblă și-o luat numai toporul și merindea; ori: Ion Ciocan al dăscăliții, a bătut boii fiind-că nu voiră să trecă cu car cu tot preste gard, ori Pavel Herța trecând pre lângă ograde lor s'a aburcat pe gard și și-o umplut mânecile sumanului de póme și liodus în ședătoare etc.

Pre junele acesta, aci publice poruncesc craii, de mi ți-l prind cei patru slugitori și mi ți-l ridică pre sus doi de mână doi de picioare, așa că acusatul vine cu fața la vale și corpul întreg întins, ér de subsuori mai ridicat, ca corpul să aibă pozițiune costișe. Acești patru flăcăi au misiunea, ca să porțe odată pe sus pre cel vinovat în jurul bisericeii, ér cei doi ce-l țin de picioare, având nescăi lopățele de lem, cu acelea dau în talpele picioarelor celui vinovat mai multe lovituri, la fie-care corn de biserică numărare după versul următor:

*Nu te bate bricela
Ci te bate vina ta
Asta-i dela mine,
Asta ți-se cuvine
Pentru ce n'ai făcut bine“.*

Numărătura se întâmplă după modul cum numără pruncii până la 15 pe versul: tócă, popa, tócă — tócă de alun, botă de gorun, 5 popă 5, 15 aici.

După finirea acestei ceremonii, duc pe cel bătut înaintea crailor; Craii apoi îl întreabă, că este mulțămît ori ba cu pedepsă primită? nu cumva l'a pedepsit prea aspru, adecă nu cumva careva fecior a dat prea tare? ori prea încet? Atunci pedepsitul spune tot ce are de spus, și de cumva aieva careva din flăcăi a dat fără milă în cel judecat, atunci respectivul flăcău capătă pedepsă, care a abusat de încrederea crailor noi, și adecă capătă atâtea lovituri, câte primise cel dinaintea lui. Și așa se re-

petesce până nu mai vin de nicăiri incuse, dar nepedepsit nime nu rămâne din cei incusați publice, înaintea crailor și a tot poporului.

Acesta-i bricelatul.

După sfârșitul bricelatului se duce tineretul la locul de joc, numit prin fostul district al Năsăudului »bere«, unde sunt astrinse toate fetele și se începe jocul.

A doua zi de Pasci, tot după vecerne, se pun craii pe un scaun lung și astfel ședând, îi ridică patru flăcăi pe sus și-i duc până la rîul ori valea cea mai deapropo și-i aședă pre termure unde apoi îi întreabă că ce vor să plătescă celor ce i-au purtat pe sus atâta loc?

Craii prima-dată dic, că așa li-se cade să fie purtați, dacă sunt crai, dar apoi și flăcăii dic că tozmai fiind-că-s crai trebuie să-i cinstescă mai bine; așa se tot mănă-n vorbe, unii una, unii alta, până flăcăii vréu să arunce pe crai în apă, dacă nu-i cinstesc cu ceva; atunci craii promit un cuant anumit de beutură, flăcăii se dau la tîrguite, ba o cupă, ba o feră, ba 2 cupe — ba șapte cupe, și așa unii tot pun, alții tot lasă până ce se unesc.

După procedura urmată cu craii se întâmplă și cu ómenii însurați. Pre cela ce-l sciu, că a eșit mai întâiu cu plugul, dau să-l móie, să-l scalde, îl pun pe scaun ca pe crai, ridică scaunul și-l avéntă ca-și-când aieva ar voi a-l arunca. Acesta firesce n'ar avea gust de scaldat, chiar în sêrbătorile Pascilor și cu hainele cele mai bune cu tot, că sciut lucru este, că Pascile — pretutindenea — sunt sêrbătorile exteriorului, a hainelor, precând Crăciunul e sêrbătórea internului, adecă a mănărilor, deci prinde a promite și acesta beutură, numai să-l slobódă. Tîrgul se face lesne și cu acesta, după dicala: »darea trece mórea.«

Uneora se și duc de gustă din beutura promisă ca rês-cumpărare pentru scaldă, alte-ori merg de-și continuă jocul sciind că făgădașul (promisiunea) nu-l mănă lupul.

Locul de petrecere (berea) mai totdeuna este la unul din crai.

A treia zi de Pasci fie-care fată are să ducă la bere de ale mănărei, în deosebii au să ducă fie-care baremii câte o pască, un ou alb nefiert și altul fiert — roș, ér feciorii au să ducă beutura, de regulă vinarsul. De sine se înțelege, că Craii au să premérgă cu exemplu, ei dau câte o miértă de grâu curat pentru pâne și o feră ve vinars.

După-ce s'au întrunit toți, cu flăcăi cu fete se pun la ospet, mănăncă și beu, ér mai în urmă se pune pe mész *papa cea mare* făcută din toate óuțele celea albe nefierite, ce le aduseră fetele.

Din ácsta mănăncă împreună toți, ca semn de iubire și prietinie ce este între tineret.

După ospetul acesta se începe jocul, care duréză până séra pe murgit, atunci fie-care fecior și fie-care fată mulțămesce crailor pentru petrecere și se duc apoi pe la casele lor.

Așa se petrec pascile în Mocod, așa se întâmplă alegerea Crailor, bricelatul și simbolisarea prietiniei.

I. P. R.

BLASTEM.

*Dacă nu rămâi cu mine
Și te duci în calea lungă,
Fie-ți calea ta suspine
Doruri grele să te-ajungă.*

*Să n'ai nici o bucurie,
Nici în drumul teu noroc,
Fie-ți inima pustie
Lacrimile fie-ți foc.*

*Și să crești c'a mea iubire
Sinceră nefățărîtă
A fost vecinic și și nópte
D'al teu dor călăuzită.*

Teodor Oltean.

Câteva doveđi pentru unitatea culturală a Românilor.

Cu mare plăcere am cetit poeziile populare din Basarabia, publicate de G. Madan sub titlul »Suspine« în nrul 138 al »Bibliotecii pentru toți.« Dar care n'a fost surprinderea când am dat de nrul 46, care sună astfel:

*Frunză verdi di mohor,
La livadă, la Ion
Toate păsările dorm,
Numa una n'ari somn
Și înblă din pom în pom
Și strigă Ion, Ion!*

Cele ce urmază pare că nu se țin de poezia asta, cel puțin nu ne interesază aici.

Am vrut adică numai să pun lângă aceste versuri celea de aici din Bihor publicate în »Fóia literară«:

*La liveđile lui Ion
Toate paserile dorm,
Numai una nu mai doarme,
Toată noaptea strigă Ioane.*

Cam asemenea în »Boieri și ciocoi« partea I, cap. 7 (din București):

*Pe Pod pela Spiridon
Toate paserile dorm,
Numai păsărica mea
Toată noaptea ciripea.*

Nrul 54 sună astfel:

*Așa-ți plăși babii meli
Să și poarti cu mergeli,
Pi la dejiti cu ineli,
Fi la urechi cu șerșei,
Da în gură n'ari măsăli.*

La Petigd și altundeva în Bihor se cântă astfel:

*Așa-ți place babii mele
Să se poarte cu mărgele,
Pela dejte cu inele,
Și'n gură n'are măsăle:
Când înghite horțătește,
Când vorbește, te stropește.*

Cele două viersuri din urmă se află fără îndoială și în Basarabia, dar editorul, precum se vede, nu le-a publicat fiindcă păreau prea puțin estetice.

O așa procedură nu se poate condamna destul de hotărât, căci nici arta, nici știința n'au nimic a face cu prefăcătoria (pruderia, Zimperlichkeit), care arată numai stricăciune, căci: curăților toate le sunt curate, cum țice Sfta. Scriptură.

Dar asta nu se ține de obiect, am vrut se arătăm numai, că doinele și horile românești sunt aproape din cuvânt în cuvânt aceleași dincolo de Prut și pe lângă Criș.

S'ar pute scrie o carte întregă pe tema asta, dar credem, că cetitorii se vor îndestulă și cu acestea.

Oradea-mare.

W. Rudow.

Cum se fac descântecelile?

Cum-că descântecu-i »de leac«, nu se mai îndoiesce nici o babă, fie ea și numai de 99 de ani. Dar cum se fac descântecelile — acesta-i un secret. Adese-orî însă și secretele devin publice. Așa e și descântecul. Te miri numai din ce tufă iesă iepurile! Câte-o bolundatică, pe care n'ai da o groșiță rea, descântă de merge pârjol; îi merge numele din ședătore la móră, din móră-n priveghiū și de acolo în tot satul și ținutul. Îi iese numele de »muiere, care scie multe«, muiere, cu care nu-i bine să te ai rău; muiere »îndemânatică«, dar și »primejdiósă«.

Țice că mai amu s 50—60 de ani era într'un sat de lângă Têrnava un domn de pământ foarte avut și șugalnic. În satul lui era o bohândocă de muiere care trăia din cerșit: slută, șepeliă și credulă, ca toți ce nu sciu să cugete.

Odată merge ea la domnul acela să cerșesca ceva. Êr domnul, fiind în tóne bune, o muștră riđend, că de ce nu lucră ea ceva, de umblă a cerși?! — Nu sciu, domnule, nu sciu nici un lucru, și sunt slabă, neputincióasă.

— Dar fă-te descântătoare, descântă la ómeni, și la vite și-i tră-i cu banul în ladă. — Că nu sciu descânta, . . . hai de mă-n vață!

— Bucuros, țice domnul. Uite ici: Când te chiamă la vr'un bolnav, iai apă într'o ólă nouă, pui în ea un cărbune aprins și aninând pe bolnav pe cap țici așa: »Al dracului a fost moșul têu, al dracului a fost tatăl têu, al dracului ești tu, mai ai dracului vor fi copii tãi!

Apoi mai pui un cărbune — și țici așa; și în urmă mai pui un cărbune țicend așa, apoi speli bolnavul la frunte și-i dai să bea din apa descântată. Nu-i uita? — Nu!

Dar la vite tot așa să țic?

— Ba nu. La vite faci așa: Măsură vita cu palma dela cefă pân la codă țicend: »de aici pân aici, o păreche de opinci; de aici pân aici o păreche de opinci. Înțeles-ai? — Înțeles.

Din minuta aceea cine era descântătoare mai vestită decăt »bolundatica«? Unde mergea ea de descânta, gândiai că ia durerea cu mâna, fie dela om, fie dela vite; descântecelile ei erau de léc; numele ei mergea din ședătore în privechiū, din privechiū la móră, și dela móră giur împregiur cale de o poștă. De »bolundatica cea meșteră« sciau acum și copii frică, nu o mai amutau cu câni, nu strigau după ea, nu-i arétau cu mâna cum trag clopotele — de care lucru se mânie orî ce bolundatic. Ea era bine

vădută, bine primită, cinstită și omenită pe tot locul. Nici nu mai âmbra acum a cerși, ședea locului acasă și-i veniau tóte de a gata. O muiere venia cu o legătură mare de făină de grâu și cu un blid de urdă: Să faci bine se-mi descânți la un copil, că nu scin biata-i e, că tot buiguesce prin somn. — Eacă merg.

Altă muiere vine cu o legătură de făină de cucuruz și cu o ólă mare plină de lapte: Se faci bine se vii se-i descânți la vacă, că nu sciu ce-i e de tot mugesce și nu prea vrea se stee la muls. — Eacă merg . . .

Și tot așa și ér așa, tot satul âmbra pe lângă ea cu »fă bine« și de unde eșia toți îi diceau: amu nu ți-oiu mulțămî se fie de léc. Imbrăcată era tot ca o morăriță, că și haine căpăta pentru farmecul descântecelor ei.

Preste câțiva anî nu o-ai fi mai cunoscut, așa âmbra de găi tată. Și săteniî par că nu credeau, că-i bolundatica de odată.

Dar dă D-dēju de se bolnăvesce domnul din satul acela. Dómnă trimite pe la doftoriî, dar pace, nu-i găsesce lécul. Umblă biata dómna ca prin pământ de supărată.

Atunci o muiere din curte dice: Dómna, dar se cercăm cu descântătórea cea vestită, cu bolundatica? Ci că-i tare de léc descântecul ei, fie la om fie la dobitoc. De a folosí, bine de bine, de nu, sciu că n'a strica.

D'apoi, de cercat putem cerca, dar puțină nedejde am.

Și chiemeră pe bolundatica se-i descânte.

Și se duse bolundatica și umplù o ólă nouă cu apă, și adîind pe domnul, care dormia, preste cap, prinse a descânta: al dracului a fost moșu-to, al dracului a fost tatăl tēju, al dracului ești tu, mai ai dracului vor fi copii těji!

Atunci domnul se desceptă și sciînd ce descântec rostesce bolundatica, îl plesni rîsul. Dar — minune! Atunci se și vindecă. Că avusese în grumazi o bubă, de care nu se putea apropia doftoriî se o taie, ér acum riđînd, aceea se sparse și el rămase sănătos. Și, dacă nu el ar fi învățat pe bolundatica descântecul, îi venia se credă în puterea lui, cu atât mai vėrtos că nimenea nici un cuvėnt nu înțelegea din el, cum îl șepelia bolundatica.

Acum sciți cum se fac descântecele?

I. Pop Reteganul.

Descântece.

Descântec de friguri.

Săteanului nostru când i-sé bolnăvesce unul dintre ai casei om sau vită, nu alérgă îndată la medic, ci mai bucuros merge la cutare babă din sat, se le descânte. Baba e doftorul săteanului român, ea se pricepe la tot felul de morb: de ochi, de stomac, apoi la scrintiturî, recelî, friguri etc. cu un cuvėnt ea pentru tóte are léc. Ei mai preferesc a merge la babe după remedii, din mai multe puncte de vedere: că nu-i costă așa de mult lécurile și apoi mai multă încredere au în babele satului, ca în medici.

Bolnăvindu-se vita óre-cărui țėran, în loc de a chiemá pre un veterinariu, mai bine aduce vre-o câteva babe și le pune se descânte.

Țėranul când e rėcit, bea rachiul cald cu piperiu, se culcă după cuptoriu și se scólă sănătos ca peșcele. *) Dacă cineva e morbos de friguri, chiamă iute o babă, care-l întinde cu pântecel pre cuptoriu și începe se-l tragă rostind de mai multe-orî următórele cuvinte: Vină pãrcălabă, că eu am venit și frigurile n'au mai vin't și dacă n'au vin't pân' acum, n'au ce se mai cate, că

*) Acest descântec l'am auđit în Veneția-inferióră, dela o babă.

le oiú da »pâne cu sare«, după ce s'a finit acésta procedură ia pâne cu sare și pune pre un par din gard. Apoi tot-de-odată mai face și lécuri pentru cel morbos: într'un păhar cu apă bagă piperiu, cenușă și apoi stinge cărbuni în apă. Din acésta medicină trebuie se bee de câteori îl apucă frigurile.

Cul. de *Liviu Penciu*,
stud. Blașiú.

Descântece de uimă.

Mai întâiú iei o *băbaruța* (piesă de argint, care valorează 10 cruceri austr.) și întingí cu ea în *smólă*; faci cruce pre uimă cu băbaruța așa mánjită de smólă. In timpul cât faci cruce preste uimă dicit cuvintele următóre:

„Rădăcină, mătăcină
„Sică uimă 'n rădăcină
„De rodu se nu prindă“.

Acésta se face mai ales Miercurea și Vinerea de diminėtă pe nemăncat. —

Descântătórea face cu cutea semnul crucei preste uimă de 3 orî dicitend:

Se nu te faci nici-odată
Că m'oiú suí pe drugă călare
Și voiú trece preste mare
Și atăta i rămănea de mare
Cât un fir de mac
În patru despícat. —

Descântec de fapt.

Se luă omul negru — ponegru
Sé duse-n pădurea négră — ponégră,
Și tăie lemnul negru — ponegru
Și făcură plugul negru — ponegru,
Și prinse boii negrii — ponegrii
Și făcură arătura négră — ponégră.
Da de sémėnat — ce-a sémėna?
Cenușă . . .

Atunci ia cenușă și sémăna-n apă. Așa decântă de 3 orî după olaltă, apoi dă bolnavului se guste o lécă de apă descântată și cu cealaltă se se spele. — Se descântă în trei rėnduri, orî în ce timp și orî în ce ți.

Descântec de vermí

Mergí la un boz orî la un soc și-i plecí o crėngă înainte de rėsăritul sórelui și dicit:

— Bună ziua bozule (orî socule)
— Sănătate bună N.
Da la ce ai venit tu la mine?
Eu am venit la tine
Se scoți vermiî pân'a treia ți
De acolo de unde sunt
Că de nu-i vei scóte
Jos te-oiu pleca
Și-n temniță te-oiu băga,
Și acolo te-oiu robí
Până acolo-i perí.

Se dice de trei orî.

din Reteag, c. d. I. P. R.

Țeraniî noștri din giurul Sibiiului.

Vințătorî de pui in Sibiiu.

Mândru ciobănaș
Din fluer doinaș.

Un laborator de cojocărie in Seliște.

Poesiî poporale.

Culese din Câmpia Transilvaniei.

Strigă lumea și țera
Pe mine și pe badea,
Ôre strige ôre ba
Că de-om fi dragi ne-om lua
De-om fi urîți ne-om lăsa,
Și, de oi fi dragă la badea
M'a lua, nu m'a lăsa
Să mă judece lumea,
Că lumea-i clevețitóre
Judecă omul pân móre.

Bădiță dragostea noastră
Cresce ca flórea pe cóstă
Dî de dî crește mai mare
Noi ne iubim tot mai tare,
Dî de dî crește mai mult
Nici odată nu te uit
Până m'or duce în pămênt.

Frunđa verde de secară
Fugi urîte dute în țără
Că cu tine n'am tignela,
Frunđa verde de căline
Fugi urîte dute în lume
Să nu fii altu cu mine,
Fugi urîte la dracu
Nu mă negură altu
Că mă-ai negurat bugăt
Amu aș vrea să nu te ved.

La făgădăul de pētră
Stau feciorii să se bată
Pentru-n tăbuiet de fată,
Stați feciori nu vă bateți
Că mai vine — un tăbuiet.

La mândra, n'am fost de ieri
Pare că-o trecut trei verți,
La mândra n'am fost de-asăară
Pare' o trecut o vară.

Măgierean de sub omēt
Ne-am iubit mândră bugăt
Amu-aș vrea să nu te ved.

Peste deluri vine un nor
Dela badea vine-mi dor,
Peste deluri vine vânt
Dela badea vine-mi gând
De-atunci decând l'am iubit;
Peste deluri vine sōre
Dela badea vine-mi jale . . .
Vine-mi jale și urit
Decând noi neam despărțit,
Vine-mi jale și bănat
Decând noi ne-a depărtat.
Și așa vine de ferbinte
Să stau-n loc m'ași aprinde,
Numa atâta am noroc
Că mă duc, nu stau-în loc.

Măgierean din'gă fântână
Am o mândră c'am bătrână,
Frunđa verde de urfică
Șede-n vatră încolăcitu
Când aude cetera
Iși tocmesce cosița
Și ea țice că-a juca.

Pentru tine mândruliță
Imi stă capul tot la ducă
Și piciorle la fugă,
Pentru tine mândră dragă
Imi stă capul tot la pōrtă.
La portița mândruții
Unde mă latră câni;
Și am o mândră ca o schintee
Umblă hîdu să mi-o iee
Umblă hîdul cel de oue
De îl apuc îl rup în două,
Umblă hîdul cel de handuri
De-l apuc îl fac tot țanduri.

Mă uitai din del în șes
Nu vedui ca a mândrui mers
Că așa umblă de frumos
Pare că scrie pe jos
Și așa umblă din călcăe
Ca condeiul pe hârtie.

c. de dōmna Maria din Cāmpia.

Din spiritul altora.

Măi Mître, mă, se nu te superi, că țic și eu o vorbă, dar
îm vine nu știu cum, când mă gîndesc, ce faci tu.

— Ce fac eu?

— D'apoi îți dai fata după sărăntocul ăla, și ar lua-o ca
pască Toderu Onului, cel mai mare bocotan din sat.

— Cred, frate Pavele, dar veți, că eu caut la fata mea mai
bucuros un om fără stare, decât o stare fără om, și suntem cu fata
p'un gînd!

*

Educația te face »liber«. A: »Dér, iubite amice, unde-ți
sunt ciurdele de porci și de vite?« — B: »Apoi, de, porcii mi i-a
studiat feciorul, ér pentru vite acum îmi învétă fata clavir.«

*

Critică. A: »Dér cum sunt poeziile mele?« — B: »Eu compă-
țimesc pe corector«. A: »Pentru-ce?« — B: »Pentru că el a trebuit
se le cetescă tōte!«

*

Oficerul. »Cugetă, frate, am câștigat la loteriă 50.000 fl.!«
— Al doilea oficer: »Ferice de tine. Acum nu mai ai trebuință
să te însori!«

Bibliografii.

Mișcări literare și culturale. Mult valorosul nostru literat,
domnul Dr. I. G. Sbiera, profesor la universitatea Francisc Iosefină
în Cernăuți, membru al Academiei române, a îmbogățit literatura
noastră cu un op de mare valōre, intitulat: „*Mișcări culturale și
literare la Români din stînga Dunării în rēstimp dela 1504—1714.*”
L'a tipărit în Cernăuți (Bucovina) în tipografia lui R. Eckhard,
1897, și se estinde pe 328 pag. tipar des, format octav mare,
prețul 6 corōne. Nu avem destule cuvinte de-a recomanda tuturor
Românilor acest op, care ne învétă istoria culturii și literaturii
noștre din vécul al 16 și 17, nici putem din destul felicită pe no-
bilul lui autor, dela care suntem îndreptățiti a mai spera atari
opuri, nu de mai puțină importanță decât acesta.

„**Crâmpeie**“. In editura Lito-tipografiei „*Populară*“ din Bu-
curesci, Pasagiul Român nro 12, a apărut un drăgrălaș opșor de
Dumitru Stăncescu, intitulat »*Crâmpeii*«. Are trei părți: *Părerii și
Impresii, Notițe biografice și Treizeci de țile în Elveția.* Cartea,
format de buzunar, hârtie fină, tipar bun, curat, se estinde pe 167
pag. costă 2 lei. — O recomandăm cu căldura meritată.

„**Risete și Zimbete**“. In tipografia »Aurora« A. Todoran în
Gherla (Szamos-Ujvár) a apărut o cărticică de glume sub nume:
„*Risete și Zimbete*“. Conține 254 anecdote adunate de dl Tit V.
Gheaja.

Epigrame, de Iulian Devale au eșit de curund din tipografia
archidieceșană din Sibiiu. Conține 63 epigrame drăguțe, tipărite
cu îngrijire, pe hârtia fină. Éță două:

Birtășului meu.

Ce-i drept, fără ôse fost-a
Carnea care mi-o ai dat,
Dar un os de mi-ai fi dat
Mai ușor l'aș fi tăiat.

Fidel.

I-a jurat că pân la mōrte
O va iubi ne'ncetat;
Și vrënd sincer să rămână
Preste-o lună s'a mpușcat.

Foile ce ne vin în schimb:

„Gazeta Transilvaniei“ diar quotidian apare în Braşov, anul 61. (Cel mai vechiu diar românesc) Director Dr. Aurel Murăşianu, Redactor Gregoriu Maior. Costă pe an 12 fl. (40 franci). Tipografia A. Mureşianu. Braşov.

„Telegraful Român“, apare Marţi, Joia şi Sâmbăta în tipografia archidiecezană din Sibiiu. Redactor dl Dr. Elie Cristea. Preţul abonamentului pe an fl. — 8 fl. — Este în anul al 46 al esistenţei. —

„Familia“ revistă ştiinţifică literară, apare în Oradea mare în anul al 34-lea, în fiecare duminică; proprietar-editor şi redactor dl Iosif Vulcan. Format quart mare, hârtie bună, tipar îngrijit, are şi ilustraţiuni. Dela început până ađi tot acelaşi redactor. Are meritul de a fi cea mai vechiă revistă pentru familie. Nrul 8 dela 22 Febr. (6 mart.) a. c. conţine: *Cum a câştigat Todorică raiul?* (poveste). *Minciuni* (poesiă). *Primăvera amorului. Expediţiunea ungară la Vidin 1235. Tămna amorului. Sfaturi bune* (poesiă) *Strigoii la Români* (studiu comparativ). *Dute lună* (poesiă). *Schiţe din Italia. Salon. Viorei din Bihor. Literatură şi artă. Ce e nou? Amunţuri şi Poştă redacţiunei.* Ilustraţiuni în acest nr. aflăm: *Prinţul Ferdinand al României. Precupeţi de pěr în Franca şi maiorul Valsin-Eszterházi* — Preţul pe an 8 fl. (20 lei).

„Transilvania“, organul Asociaţiunei pentru literatura română şi cultura poporului român. Anul 29-lea. Director Dr. C. Diaconovich primul secretar al Asociaţiunei. Preţul pe an 5 fl. (dece franci), ér pentru membrii Asociaţiunei gratis. Editura Asociaţiunei în Sibiiu. Apare în broşură lunară, de câte 3 côle, octav mare, nr. 1. pro Ian. şi Febr. a. c. conţine: Despre tuberculosă de Dr. I. B. Un articlu higienic foarte bun. Cestiuni ortografice de I. Trăilă. Cercilă, pov. de G. Todică. Apoi: Ştiinţă, literatură şi artă şi în fine: Partea oficială, — procesele verbale, consemnarea publicaţiunilor întrate la biblioteca Asociaţiunei, conspectul membrilor carí şi-au achitat taxele pro 1897.

„Biserica şi şcola“, fôia bisericescă şcolastică, literară şi economică, iesă în fiecare duminică la Arad în tipografia diecesană; redactor respons. Augustin Hamsea. Costă pe an 5 fl. Apare în anul al 22.

„Unirea“ fôia bisericesă politică. Anul VIII. Blaşiu. costă pe an 6 fl. Redactor Dr. Victor Smigelski. Tip. seminar. archidiec.

„Fôia diecesană“, organ al Eparchiei gr. or. rom. a Caransebeşului. Apare duminica. Preţul pe an 5 fl. Este în anul al 8-lea al esistenţei. Tip. şi edit. tipogr. diecesană în Caransebeş, redactor resp. Dr. Petru Barbu.

„Revista Orăştiei“, fôia politică săptămânală, apare în fiecare Sâmbăta în Orăştie, anul al IV-lea, editor Aurel Popoviciu-Barcian, director; proprietatea institutului tipografic »Minerva« din Orăştie, Preţul pe an 3 fl.

„Albina“, revistă populară, apare în fiecare duminică în Bucuresci, strada Mântulésă, anul I. Comitetul de redacţie: P. Garboviceanu, C. Radulescu Motru, G. Coşbuc, I. Otescu, P. Dulfu, G. Adamescu, N. Nicolaescu, Const. C. Pop, Taşcă şi V. Stoicănescu. Abonamentul pe an 8 lei pentru noi, ér pentru cei din regatul român 5 lei. — Sumarul nrului 21 din 22 Februar: *G. Coşbuc, Tradiţii şi legende din popor; Dr. N. Leon, Omiđile şi mijlócele de a le stîrpi; Stelian Petrescu, Fonograful; Cuvânt de îngropare pentru Stefan Vodă; C. I. Ţomulescu, Speranţa; C. P. T., Sarea de bucătărie în medicină; I. N. Ciocan, Povestea lui Dragoş şi a Bourului; Elena Mih. Demetrescu, Impărătésă şi bancherul; Aster, Bólele oilor; Magniet şi Radianu, Recólta richitei; C. Popescu, de ale lui Păcală; Informaţiuni; voci din presă; Adrese cătră redacţie. Ilustraţiuni: Elementele fonografului Edison, Fonograful, Bogdan-Dragoş, Zugrăvelă din biserica Trei Erarchi din Iaşi.*

„Fôia pentru toţi“, revistă enciclopedică populară şi pentru familie, sub direcţia dlui Dumitru Stăncescu, costă pe an 10 lei (6 fl.) şi ésă în anul al II-lea, acum odată pe săptămână. E o revistă foarte bună şi-o recomandăm onoratului public cu tótă căldura. Se abonează la »Tipografia populară« în Bucuresci, Pasagiul român Nr. 12. — Nrul 6 (92) are următorul bogat sumar: Ciudăţeniile firei (cu ilustraţiuni); Pernei, poezie de G. I. Becescu; Frumşetea bătrâneţei, de Nacla; Cele trei rodii aurite, basm de P. Ispirescu; Respiraţia la vespi; Diarul Tatălui; Lupta dintre năpîrcă şi ariciu; Definiţia bugetului; Cursele de cai (urmare şi fine) de Petrea Vestescu; Amabilitatea; Invocarea muzei mele, poezie de M. Nandrea; Păstorul şi turma de Alex. D. Daniel; Mitologie: Ce-ţi o urs urisitórele, şi A avea putere să sfidez pe Orfeu, de Gr. D. Simonescu; Obiceiuri japoneze, Bicicleta de hârtie; Fecunditatea unui bob de grâu; Intrebuintarea firelor de păianjen; Igiene: Un nou desinfectant; Un om distrat; Care e omorótorul (roman, urmare); Un curios fenomen; Fisiologie, Jocuri şi Petreceri; Cum ajunge cineva poet; Sfaturi.

„Vięta nouă“, revistă pentru litere, arte şi ştiinţe, a început a apărea dela 1 Faur a. c. în Bucuresci, strada Academiei 5, de 2 ori pe lună. Un număr costă 20 bani (10 cr.) Sumariul Nr. 1; *Literatură*: Decăderea literaturii contimporane de C. Dobrugeanu Gherea; *Sugestia în artă* de Harry; *Poesii*: Asra de N. Gh. N.; *Mormântul* de Elena Văcărescu; *Cuvânt în urmă* de Carmen Sylva; *Cântec* de G. Coşbuc; *Cucuvéua* de Nigrim; *Mariei* de I. Costin; *Romanţă* de D. Karr. *Nuvele*: Somn ușor de Alexandrina Mihaescu; *Stingheri* de G. Silvan; *In Valea Sălciei* de N. Mihăescu. *Bibliografie*: Th. Văcărescu de V. N.; *Alfons Daudet*; *Emil Zola*; *Filosofie*: Despre Dumneđeu de Camile Flammaricon. *Istoria*: Cetăţuia din Bucuresci de V. Caseili; *Apariţia primelor Calendare în Europa*. *Sociologie*: Mişcarea feministă de Graur. *Geografie*: In mijlocul gheţurilor de D. C. *Critică literară*: In faţa morţii de V. Stroe. *Gândiri*, *Maxime*, *Verietăţi*. Nu mai puţin interesant e nrul 2.

„Desceptarea“ apare de 2 ori pe lună în Cernăuţi, e fôia cea mai poporală a Bucovinenilor. Redactor Ilie Dimitrovici.

„România musicală“, o bună revistă artistică-literară, apare în Bucuresci, anul al IX., de două ori pe lună şi costă pe an 14 lei pentru Austro-Ungaria, ér pentru România 12. Director: C. M. Cordonianu. Redactor literar: Iuliu I. Roşca. Secretar de redacţie: Ilie Demetrescu. O recomandăm celor ce se ocupă cu musica.

Despre foile şi revistele ce ne vor veni în schimb de aci în colo, vom face amintire atunci.

Turturiceii jurul Lugoşului!

Scumpă Turturică!

De mult, de mult nu mai sciu nimic despre Tine! — dar se nu cređi, că Te-am uitat! — din contră, Te doresc, şi iubesc acuma mai mult, ca totdeuna, şi chiar pentru aceea cu permisiunea on. Redacţiunii a preţuitului diar »Revista Ilustrată« Ţi trimit asigurarea neştrămutatei mele pretenii. — Avându-o pe acesta, sigur mă vei erta, că așa de mult nu Ţi-am scris, ér ertându-mă Vei avea bunătatea a-mi răspunde la următoarele întrebări!

Cum e portul românesc pe la Voi?

Cum e cusut şi din ce stofă? Ce colorii? şi cam ce modele?

Dacă ai câteva pose cu diferite costumuri dela persoane de etate diferită, Te rog frumos, se mi-le trimiteţi, în schimb eu Ţi voi descrie şi trimite costumuri de pela Abrud şi Sibiiu şi jur.

Aşa-i iubită, că Tu vei împlini cererea mea? Altă dată mai mult. Acum adio! Fi dulce sărutată de

Sibiiu 2 Martie 1898.

Porumbiţa.

Logogrif

de I. P. R.

Ca pe un D^{eu} te adoră
 A pământului popora
 Câtă vreme stai cum ești;
 În tine de mai primesci
 O consună — atunci în lume
 Toți blastema al t^{eu} nume!
 Litera primă de om sci
 Cu alta d'nlocui
 Vom afla pe cel ce scote
 Dela griji a lumii glote!!
 Acel, ce va descifra,
 De'un cadou s'a bucura.

Deslegarea gâcituri din broșura I:

Rama	} Roma.
om	
moara	
arma	

Bine au deslegat'o stimatele domnișore: Elisabeta Gabudeanu din Filea inf., Iléna Filipu din Batta; Eva N. Bata-Perșani; Porfira Negrescu în România, S. Cordescu din Fofentea, L. Hordoan, Bileag și domni: P. P. R. în Z., Oct. Popu de Ludișor stud. în Blașiu; S. Sohorca și M. Domide în Sângeorgiul român; I. Constantinovic înv. în pens. în Bozsur; N. Someșan în Husmezeu; V. Costăchescu înv. Solvănesci, jud. Suceava (România); Ioan Moldovan preot în Ujfalău; I. Pop paroch în Comana inf.; Demetriu L. Todoran înv. Căpâlna; Gr. Paliciu înv. Jebel; Ion Negrescu în România și Ioan Buchevschi.

Telefonul Redacțiunii.

Dr. E. Elefterescu în București și Dr. P. Oprișă în Brad. Cu bucurie Vă numărăm între colaboratorii Revistei noastre. Cred că Vă merge Revista. Salutare!

Maria din Câmpia. Vă mulțămim de cele trimise. Continuați numai cu diligență la adunarea materialelor aflate prin poporul nostru de pe Câmpia Transilvană și bucușii îi facem loc în Revista noastră. Tote cele amintite vor fi bine venite. Complimente!

Laviniiu: Tot ce vine dela D-ta e bun și frumos și dacă nu putem pune mai mult decât o bucată de-odată — spaciul e de vină; ci — ceea ce strică spaciul, se sperăm că va corege timpul. Salutare și frație!

Lilian: »Dona«, »Curcube«, »Speranță«, »Mamei« nu se pot publica. Se țile înapoiem? — »Strigoii«-i vei vedé la Sft. Georgiu, numai te pune în ușa grajdului, dar acopere-te cu grapa, căci altcum poți păți cu ei, te miri ce. — Părerea noastră ar fi: Nu compune, ci culege din popor. Și numai atunci compune, când îți vine vre-o inspirația ca ceea, șcîi . . . Salutare!

D-lui Enea T. Bota în Șard. Primit tôte. Mulțămitele noastre. Cât ni-a lăsat spaciul, am pus, precum vedeți. Celealalte pe rând, pe rând. Altcum ne place a crede, că vei fi tovarăș nouă, ceea ce te și rugăm. Am dispus să vă mērgă Revista noastră. Ați primit'o? Salutare!

D-lui Adrian Ungurean: Cu plăcere vă dăm locul ce vi se compete, precum vedeți. Sperez, că ați primit Revista. E bine adresa? Salutare!

D-lui Gh. Ungurean în Mărgău: Mitul muntelui Vlădeasa l'am primit. Mulțămită. Il vom publica, îndată ce vom avé spaciul de ajuns. Revista s'a spedit la adresa indicată. Venind din călătorii sperăm a ne mai onorá câte cu ceva. — Salutare!

D-lui A. Când esci s'ingur mai scrie-ne câte ceva. Loc pentru scrisorile d-tale aflăm noi, ci nu te supăra, dacă ale d-tale ca ale unui prietin, le conservăm pentru zile grele, când nu ni-or îmbulzi alții. Vine vestitul seson al crastaveților, p'atunci păstrăm ale prietinelor, că scim că nu s'or supăra. Salutare!

D-lui V. E. M. în B. »Cheia Turșii« o avem și noi. Vom publica orș pe a d-tale orș pe a noastră, vom vedé. Mai trimite-ne de acestea, ci fi bun scrie-le chiar după cum le spune poporul, fără înflorituri, simplu și curat poporal. Revista cred că o primesci.

Cuprinsul broșurei 3 și 4. »Stelele«, (poes. orig.) pag. 41; »Gazeta Transilvaniei și Iacob Muresianu« (cu ilustrațiune) pag. 42—44; »Desiluzionare și după mörte«, pag. 44—45; »Ludișorul«, pag. 45—46; »Influița moșului«, pag. 46—53; »Descrițiunî topografice, Blașiu«, pag. 53—61, (cu 8 ilustrațiuni); »Dute dor«, (poesiă org.); pag. 61; »Grângoșă«, pag. 61—62; »Rosa din alhambra«, pag. 62—66; »Geniul șcölei«, pag. 66—67; »Hygienă«, pag. 67—68; »Iubesc« (poesie reproducă) pag. 68; »Partea popórelor după trad. bulgară«, pag. 69; »Sahara«, (poesiă reproducă), pag. 69; »Strigarea preste sat«, pag. 70; »Craiu isvorului«, pag. 70—72; »Jurământul din Vinerea cea mare«, (poesiă) pag. 72; »Bricelatul séu alegerea de crai noi în țără«, pag. 72—74; »Blastem (poesiă) pag. 74; »Câteva doveđi pentru unitatea culturală a Românilor«, pag. 75; »Cum se fac descântecete«, pag. 75—76; »Descântecete«, pag. 76; »Țărani nostri« (ilustrațiunî) pag. 77; »Poesii poporale«, pag. 77—78; »Din spiritul altora«, pag. 78; »Bibliografii«, pag. 78—79; »Turturicei«, pag. 79; »Logogrifi«, »Deslegarea gâciturii« și »Telef. Red«, pag. 80.

St. Dómne Elena Voronca: Primit. Mulțămită. Vē rugăm a continua.

Mars. V'am scris epistolă. Sperăm că ați primit'o. Salutăările noastre.

Meteor. »Pățania prietinelui Cornel« nu-i de publicat. »Măța cea năsdra-vână« póte, dar nu stăm bun. Scrie-ne d-ta povești și mituri și în fine orș ce literatură poporală de pe la d-vóstră și fi bun însémnă de unde e? Apoi folosesc terminii poporului. — Revista o ai primit?

Octavian în S. Ai talent, tinere amic, cultivéază-l cu diligență, că poți deveni mare. Dîua bună de diminéța s'arată. Un lucru fi bun și-l ține în minte: Nu cumva se negliț datorințele de studințe pentru eserciții stilistice și poetice. Mai întâi datorința trebuie împlinită cu sfințeniă, apoi, de mai ajunge timp, cetesce ce cređi că-i bun și scrie ce cređi că poți. Bucuros te vedem lucrând la Revista noastră. Salutare!

D-lui Petre D. în Craiova. Cincî poesii ni-ai trimis, și tôte rele; mai bine ne trimitai una și bună. Cércă-ți norocul în alte părți cu ele, că noi nu le putem publica. Trimite-ne alt-ceva, literatură poporală bună óră, dór cu aceea-i fi mai norocos. Alt cum am accentuat în mai multe rânduri: orș bun, orș nimic. Multe teancuri ni-au sosit, carî mai curund vor vedé fața focului decât fața tipografului.

Newton. Drama de prima April, scrisă de doi, în dóue forme, ci din unul și acelaș isvor, nu se póte publica. »I s'a oprit rēmdșagul în gât«, nu cred că o vom puté folosi. — D-ta sci scrie și mai bine și mai lesne de cetit, fi bun și ne trimite astfel de scrisori. — Primit'ai Revista?

I. Negrescu, Tecuci (România). »Ursitórele pădurilor« se vor publica. — »Impărțala Țiganului« asemenea, dar celealalte nu cred, deși sunt fórtē . . . multe. Mai mare bucurie ni-ai face cu puțin dar bun decât cu mult și de — — post.

I. Morar, Peleș (România). »Am ras«, »Mi-a tors«, »Moș Dan« nu-s pentru Revista noastră. Puteți dispune de ele. — Cererea, relativă la primirea Revistei pe credit, o adresați d-lui editor Ion Baciú în Șoimuș (Nagy-Sajó), ci nu cred să v'o deie înainte de ai trimite prețul baremî pe 1/2 an.

»Năierul caută spre ceriuri« și manuscrisul caută spre corfă, de nu-l reclamî pe speșele proprii.

D-lui Ion Diugan în Betlean. Tradiția Rușilor e bună, povestile asemenea, decî rēmán aci și le pun în Revista, îndată ce le aflu loc potrivit. Legende și mituri se ne poți aflá pe acolo despre stâncile dela Ierusalim și despre alte deluri orș pesceri. N'ai auđit dumniata de smei, dracl, priculici, strigoii, bălauri, cum își fac ei trebórele? De acele nu scrie, ci simplu și scurt. Salutare!

D-lui T. P. R. Găcitura de șach o vom publica numai în cazul, când vom dispune de spaciul, ceea ce nu credem se fie curénd, că ocupă loc mult. Dacă d-ta însă dispui de timp și vóia, ni-ai face un bun serviciu scriind legendele delurilor și văilor de p'acolo. Vēđuși legendele Beneșului și ale Detunatei; — așa ceva publicăm numai decât. Aveți acolo dealul »Jidovul«, apoi în apropiare stogurile cele de stâncă ș. a. nu au acelea legendele lor? En căutați și întrebați pe moșnegi, că vor spune ei. Apoi fiți bun a le scrie simplu, fără înfrumșări, numai cum es de pe buzele poporului și, în cât e posibil, chiar cu vorbele lui. Salutare!

I. M. în B. Fata birăului, bunișórá; Tuculene, asemenea; Țiganul și gâșcele e prea cunoscută; din Poesiile poporale unele pot fi folosivere. De reflectezi a primî Revista gratis, fi bun a ne trimite ceva mai de valóre. Stil ai bun, ci cauți subiecte mai valoróse. Tradiții și mituri sunt și pela d-vóstră; asemenea balade, descântecete, credințe deșerte. Indată ce ne vei trimite de acelea cât se chibsuim, că avem material baremî de 1/2 colă tipărită, vei primî Revista gratuit, respective în schimb pentru muncă.

»România Musicală«, București. Primim schimbul; Revista noastră vi s'a spedit, ci noi nu primim din »Rom. Mus.« decât nrul 5 și 6. Vē rugăm de ceialalt. —

Onoratele Direcțiunii ale foilor, carî primiră schimbul cu Revista noastră, sunt rugate a publica cuprinsul broșurei prezente.

Ilustrațiunile din broș. II. pag. 37 și 40 sunt după fotografiile de a fotografului român d-l Ion Stoică în Ormindea, p. u. Boița (Hunyad); asemenea și cele din broș. prezente pag. 77; ér cea de pe pag. 55 e după fotografia d-lui Al. Roșu în Bistrița.

Abonamintele (6 fl. séu 15 franci pentru ediția de salon și 3 fl. séu 7 franci 50 banî pentru ediția poporală) sunt a se trimite la editor în Șoimuș p. u. Nagy-Sajó; manuscrisele la redactor în Reteag (Retteg, Transilvania). Trimiștorii de manuscrise fie bunî a declará: manuscrisele nepublicabile se le nimicim orș se li le înapoiem pe speșele lor proprii? — Autorii și editorii, carî vor se le facem anunțul opurilor lor, fie bunî a trimite un esemplar la adresa editorului și un esemplar la adresa redactorului acestei Reviste.

Abonamentele se trimit la editor în Șoimuș (Nagy-Sajó), manuscrisele la redactor în Reteag (Retteg) Transilvania.